UPT

CARL JULIUS ABEGG

IVANA ORLEANSKA

Božja luč

Carl Julius Abegg

IVANA ORLEANSKA

Božja luč

Knjižnica

U PRAVI TRENUTAK
154

Uređuje i odgovara
IVAN ZIRDUM

Izdavač
Karitativni fond UPT
"NE ŽIVI ČOVJEK SAMO O KRUHU"
ĐAKOVO
ISBN 953-208-215-8

Tisak: Gradska tiskara Osijek, d.d.
J. J. Strossmayera 337, Osijek

CARL JULIUS ABEGG

IVANA ORLEANSKA

Božja luč

Drugo hrvatsko izdanje

ĐAKOVO, 2006.

Naziv izvornika
JOHANNA VON ORLÉANS
Fackel Gottes

Njemački izdavač
VERLAG PASSAVIA MÜNCHEN-PASSAU

S njemačkog prevela
INGEBORG GOČEV

Knjiga se može naručiti na adresi:

Knjižnica
U PRAVI TRENUTAK
31400 Đakovo, pp 51
Tel./fax: (031) 811-774

**Borcima
za slobodu
duha**

Ivana

Predgovor

Carl Julius Abegg je 1956. godine napisao knjigu[1] o svetici katoličke Crkve Thérèse iz Lisieuxa koja je snažno djelovala na čitaoce i za mnoge postala kućnim štivom. Gospodin profesor Walter Nigg ukazao je u svom popratnom tekstu na odlike tog djela.

Autor je na putu od Thérèse iz Lisieuxa dospio do Jeanne d'Arc. On piše: »Kada je mlada Thérèse Marten (Thérèse iz Lisieuxa) sjedila na obali pored svoga oca koji je pecao ribu i pritom meditirala, njene su se misli često vrtjele oko Jeanne d'Arc...«

Priča o Ivani Orleanskoj napisana je u mnogo verzija, njome se bavilo mnogo pisaca. Radovi koji se bave onom nikada riješenom zagonetkom njena života dostižu na tisuće takvih djela. O njoj su izrečeni svi mogući sudovi: Jednih se Ivana doima poput nekog natprirodna bića, poput Božje izaslanice, poput mistične inkarnacije čitavog jednog naroda, poput velike svetice.

Drugi su je međutim tumačili kao lukavu varalicu ili patološki slučaj s područja prirođene sklonosti histerije.

Pjesnici su, počevši od Christine de Pisan do Friedricha Schillera i Paula Claudela, te od Voltairea do Bernarda Shawa, nastojali prikazati njen lik, ali čak ni onim najvećima među njima nije uspjelo vjerodostojno prikazati sigurnost one tihe, čiste i goleme snage koja proizlazi iz Ivaninih riječi i njenih djela.

---

1. Thérèse iz Lisieuxa (Krik jedne duše), naklada Passavia, München.

Mi posjedujemo njene očigledno istinske izjave u spisima s procesa[1] što ih je prvi put na francuskom jeziku učinio pristupačnima za javnost 1868. godine kraljevski savjetnik Ernest O'Reilly, na sudu u Rouenu.[2]

Čak ni povjesničari, bez obzira na to da li su njenom čudesnom liku pokušali prići analitičko-istraživačkim sredstvima ili samovoljnim tumačenjem ili su skromno pokušali ono nadpovijesno u pojavi te djevojke iz Domremyja jednostavno dovesti u primjereni odnos spram povijesnih činjenica, oni nikada ne mogu dovoljno vjerno prikazati doživljaj koji obuzme čovjeka otvorena srca kada dospije neposredno do izvora, kada čuje uvijek vedar Ivanin glas, kada čuje njene iskrene, mudre riječi, što se ne mijenja čak ni u trenucima najvećeg straha i najgorih muka.

Mnogo čitana djela, poput Michletovih plastično patetičnih prikaza, blijede pred jednostavnim protokolarnim tekstovima, pred pitanjem i odgovorom u čijem se tijeku, kao pri Sokratovu saslušavanju, kao pri ispitivanju Krista, stoji ljudstvo sa svojim podmuklim i strogo formalnim metodama nasuprot istinskom čovjeku i njegovoj osamljenoj veličini.

Povijesni se događaji trebaju, kada se radi o likovima poput Ivane Orleanske, navesti samo kao pozadina. U ovom se slučaju radi o velikoj evropskoj povijesti, o povijesti Francuske, zatim o povijesti Engleske, radi se o povijesti međukraljevstva, Burgunda, čijem su kraju bila uvod Ivanina djela, a koje se proteže od oslobođenja od opsade Orleansa 1429. godine, do godina 1476. i 1477., bitaka kod Murtena i Grandsona, dakle unutar četrdeset osam godina koliko traje jedan

---

2. Jedno odlično kritičko izdanje na njemačkom jeziku izašlo je 1943. godine u nakladi Benziger, Einsiedeln/Köln, a preveo ga je Josef Bütler. Jedinstveno Ivanino držanje prikazuje prijevod Alastairasa, naklada Hermann Rinn, München, 1956.

3. Naslov njegove publikacije glasi: »Oba procesa i presuda, naknadno istraživanje i naknadna rehabilitacija Jeanne d'Arc; po prvi put na francuskom jeziku, prema službenim latinskim originalima, uz primjedbe i razjašnjenja«.

kratki ljudski život. Prije svega se radi međutim o povijesti francuskog kraljevstva.[1]

Valois je bilo ime pokrajine koja se nalazila sjeveroistočno od Pariza i jugoistočno od Soissonsa, ime grofovije, kasnijeg vojvodstva. Stari grofovi Valois pripadali su mlađem ogranku kuće Vermandois. Kćerka posljednjeg Vermandoisa udala se za Huga, sina Henrika I Francuskog i donijela mu u brak grofovije Valois i Vermandois. Henrikov je nasljednik bio Filip I Francuski, stariji brat spomenutog Huga. Njega je u vladavini naslijedio njegov sin Luj VI, a ovoga po direktnoj liniji Luj VII. Njegov je nasljednik bio njegov sin Filip II August koji je nakon izumiranja Hugovih potomaka, a time Vermandoisa, pripojio 1215. godine njihove titule i imovinu kruni.

Tek je Filip III Smjeli, sin Luja IX Svetog i unuk Luja VIII, praunuk Filipa II Augusta, dodijelio Valois 1285. godine svom sinu Karlu. Ovaj, je otada nazvan Karlo Valois, bio utemeljitelj kraljevske kuće istog naziva. Svojim vjenčanjem s Margaretom Anžuvinskom-Sicilijanskom dobio je Anjou i Maine. Umro je 1325. godine. Njegov sin Filip VI, prvi vladar iz kuće Valois, rođen je 1293., kao nećak Filipa IV čiji je bio najbliži sporedni muški rođak, nakon što je 31. siječnja 1328. umro posljednji od sinova Filipa IV, Karlo IV Lijepi koji nije imao potomaka, čime se ugasilo glavno stablo Capeta.

Filip Valois vladao je kao Filip VI. Njegov sin i nasljednik Ivan II koji se popeo na prijesto 1350. godine, imao je sa sestrom njemačkog cara Karla VI, Bonom Luksemburškom, četiri sina: prijestolonasljed-

---

4. Da bi se mogli upoznati preduvjeti na kojima se temelje neobični događaji opisani u Abeggovoj knjizi, čini se potrebnim na kratko ući u činjeničnu materiju, naime u isprepletanje kraljevskih genealogija:

Capeti su članovi treće franačke dinastije koja je dobila krunu 987. godine s Hugom Capetom i vladala do 1328. godine, nakon čega je prema Salskom zakonu uslijedila sporedna loza Valoisa. Tek je Francuska revolucija obuhvatila cjelokupne francuske dinastije pod pojmom »Capeti«, a Luja XVI nazvala »Luisom Capetom«.

nika Karla, vojvodu Anžuvinskog, vojvodu od Berryja i Filipa, utemeljitelja kuće Burgund koji je bio nazvan Filip Smjeli.[1]

Vladari iz kuće Valois, još potpuno opsjednuti idejom feudalizma, stvorili su suviše moćne vazale, te su time Francusku doveli u opasnost da bude ponovo rascjepkana, čime bi zemlja postala plijenom za Englesku i Španjolsku. Tek je Richelieu posve uklonio posljednje posljedice tendencije koja je pripadala jednom preživjelom dobu.

Francuski je srednji vijek bio u znaku stoljetnog rata. Ta strahovita borba protiv Engleske pustoši široka područja. Sjajne bitke vođene po najvišim časnim pravilima, poput one kod Azincourta, teški francuski porazi, sve je to ukazivalo da bi rat morao završiti konačnom pobjedom Engleza.[1]

---

5. Filip Smjeli Burgundski, rođen 1342. godine koji je svom ocu, kralju Francuske Ivanu II spasio život u borbi kod Maupertuisa (1356.g.), dijelio je s njim englesko zatočeništvo, sve dok obojica nisu oslobođeni mirom u Bretignyju. Ivan je tada dodijelio svom sinu Touraine, a 1363. godine i Burgund i uzdigao ga u prvog pera (visoka plemića) Francuske. Kada je nakon Ivanove smrti 1364.g. stao na prijesto najstariji Filipov sin Karlo V, morao mu je Filip dati doduše Touraine, ali mu je izričito potvrđeno pravo na Burgund. Taj prvi zastupnik kuće Valois na burgundskom prijestolju došao je već 1380. godine u sukob sa svojim starijim bratom, vojvodom Lujem Anžuvinskim u vezi s vršenjem namjesništva za maloljetna Karla VI. Tek 1382. godine, kada je Luj Anžuvinski otišao u Napulj, uspjelo je Filipu dokopati se namjesništva u Francuskoj. Nakon što je međutim Karlo VI 1388.g. samostalno preuzeo vlast, ali se uvijek iznova pokazalo da zbog svoje prirođene duševne bolesti nije bio sposoban obavljati vladarske zadatke – morao se Filip Burgundski povući iz svoje službe namjesnika u korist svoga nećaka, vojvode Orleanskog. Ali kada je 1392.g. Karlo VI zapadao u razdoblja očita ludila, došao je Filip ponovo na vlast i 1396. godine primirje s Engleskom.

– 1396. godine oženio se Margaretom, kćerkom nasljednicom grofa Ludwiga III Flandrijskog. Nakon tastove smrti mogao je 1384.g. ujediniti Margaretino nasljedstvo, grofovije Burgund, Flandriju, Artois, Nevers s vojvodinom Burgundom, što ga je odjednom učinilo veoma moćnim knezom. – Filip je umro 27. travnja 1404. godine u Hallu u Hennegau.

6. Sukob dvaju naroda nastao je formalno uslijed dinastijskih razloga, dinastijskih zahtjeva koji su se javili nakon razdoblja vladavine francuskog kralja Filipa IV Lijepog (1285.-1314.). Nijedan od njegovih sinova koji su ga sukcesivno nasljeđivali na prijestolju: Luj

Treći Valois na francuskom prijestolju, Karlo V, umro je 1380. godine. Naslijedio ga je njegov najstariji sin Karlo VI, a njegov drugi sin vojvoda Luj Orleanski dobio je grofovije Angoulême i Valois koje su do velike revolucije ostale u posjedu kuće Orléans. Prijeteće zlo što se nadvilo nad Francusku najviše je poraslo u vrijeme vladavine Karla VI.

Taj vladar, taj šutljiv, suviše senzibilan potomak stare loze bolovao je od 1392. godine (rođen je bio 1368.g.) od duševne bolesti čiji su se simptomi na početku javljali povremeno, ali kasnije sve češće. Bio je oženjen Izabelom Bavarskom. U sve rjeđim trenucima bistre svijesti, trenucima privremena poboljšanja, vraćao se od vremena do vremena svojoj supruzi. Uvijek je iznova provodio međutim po više mjeseci između napadaja bijesa i potpune apatije.

Kada je 1403. godine rođen budući Karlo VII, kao jedanaesto dijete svoje majke, bila su živa još samo dva njegova starija brata.

Od kraljeva oboljenja borili su se ogorčeno njegov brat Luj Orleanski i njegov stric, vojvoda Filip Smjeli Burgundski, kao i njegov sin Ivan Neustrašivi oko namjesništva.[1] Ivan Burgundski dao je 23. studenog 1407. u Parizu ubiti Luja Orleanskog. To je ubojstvo dovelo do bjesomučnih borbi između pristaša Luja Orleanskog, nazvanih prema svom vojnom vođi Armagnaci i Bourguignonsa na drugoj strani. Taj je građanski rat konačno predao Francusku na milost i nemilost oružju Henrika V Engleskog. Težilo se doduše prividnom pomirenju, ali je krvava osveta bila ipak izvršena.

X, Filip V i Karlo IV, nije imao muških potomaka. Kada je Filip VI Valois, bratić posljednjih kraljeva, sin Karla Valoisa, brat Filipa Lijepog, dobio krunu, postavio je Edvard III bezuvjetan zahtjev za nasljedstvom tvrdeći kako će on biti sljedeći na prijestolju. Na taj je način izbio rat koji je trajao preko sto godina s prekidima. Filip VI je umro 1350. godine, a naslijedio ga je Ivan II Dobri, čiji je nasljednik bio Karlo V Francuski.

7. Sestra Katarina, rođena šesnaest mjeseci prije njega, koja je bila udana za Henrika V Engleskog, donijela je kući Lancaster nasljeđe duševne bolesti.

Kada se vojvoda Ivan Burgundski – koji je sama sebe označio kao inicijatora ubojstva Luja Orleanskog – sastao 1419. godine na mostu preko Yonne u Montereau s dofenom, kasnijim Karlom VII, zbog tobožnjeg pomorenja, ubili su ga Armagnaci koji su bili u Karlovoj pratnji. To je Ivanova sina i nasljednika, Filipa Dobrog Burgundskog natjeralo u engleski savez i Filip je bio taj kome je uspjelo u prividnom primirju između Engleske, Francuske i Burgunda sklopljenom 1420. u Troyesu isposlovati isključenje Karla, dofena, iz prestolonasljedstva. Tu se radilo o borbi prinčeva oko moći s obzirom na vanjske neprijatelje. Ustanci, krvoprolića i ubojstva izmjenjivali su se s rasipnošću prilikom raskošnih svečanosti. Još nikada nije bila raskoš tako probrana, toliko izvještačena, a odjeća toliko prenatrpana draguljima, zlatnim vezom, zlatnim lancima i rijetkim krznenim 'remek djelima'.Ubijeni Luj Orleanski dao je na rukave svojih ogrtača izvesti pjesme načinjene od bisera. Neprijateljstvo između francuskih i burgundskih Valoisa pozamašno je potpirivala sama kraljica Izabela. Ona je bila prirode kojom je snažno upravljao nagon i bila je opsjednuta sklonošću intrigama; u svojoj je ruci držala mnoge konce. Nakon ubojstva Luja Orleanskog uspjeli su je Armagnaci protjerati s francuskog dvora, nakon čega je prešla k Burgunđanima. Onako kako se ponašala prema svom šogoru tako se ponašala prema svom burgundskom rođaku. Kraljica se činila glavnom pokretačicom sklapanja sporazuma u Troyesu; kada se radilo o isključenju njena sina Karla, dofena, iz prestolonasljedstva i vlasti, sama je izjavila kako on nije sin kralja, njena supruga. Ta je izjava ostavila podgrizajuću sumnju u veoma labilnom princu, sumnju koja je tijekom godina nanijela tešku štetu njegovoj duševnoj ravnoteži. Kralj je većinom stolovao u Bourgesu. Godine 1422. pojavio se u katedrali toga grada odjeven u kraljevski purpur. Podrugljivo su ga nazvali 'kraljem Bourgesa'. Sjedište njegova dvora izmjenjivalo se između Bourgesa, Chinona, Lochesa i Toursa. Godine 1423. pobijedili su ga Englezi i Burgunđani kod Cravanta, a 1424. kod Verneuila. Morao je dati Champagne, morao je dati Maine,

da bi se povukao iza Loire. 1426. godine je doduše najbolji vojskovođa Karla VII, Jean Dunois, grof iz Longuevillea, izvanbračni sin Luja Orleanskog, potukao Engleze kod Montargisa. Oni su se međutim već 1427. opet probili do Loire i opkolili Orléans. Karlo VII se već odlučio napustiti i taj ključni položaj i povući se u Dauphiné, posljednje područje koje mu je sa sigurnošću preostalo. U tom se času činilo kao da nijedna sila na svijetu ne može spriječiti da Francuska postane engleskom. 'Kralj Bourgesa' izgubio je gotovo čitavo područje svoje vladavine.

Upravo u trenutku najtežeg poraza francuske kraljevine pojavila se Ivana Orleanska. Pod njenim je vodstvom Orléans u svibnju 1429. godine oslobođen od opsade, te zauzet Reims. Karlo čiju je zakonitost poricala vlastita mu majka, bio je u Ivaninoj nazočnosti okrunjen i tako posve nepobitno postao kraljem Francuske.

Time je Ivanina misija bila ispunjena. Ona je to znala, stoga je rekla da joj je dana jedna godina. Tu je granicu koja joj je bila postavljena putem glasova pokušala međutim prekoračiti, ali sve što je odsada poduzimala bilo je osujećeno od strane dvorskog ratnog vijeća pod vodstvom dvolična La Tremoillea. Karlo VII koji je bio uvijek sklon samopredaji i bijegu u razonodu, te potpunoj rastresenosti i čiji je karakter tek mnogo kasnije, pod utjecajem njegove ljubavnice Agnes Sorel, navodno iznenađujuće očvrsnuo, opet se besposleno povukao u Chinon. Jeanne d'Arc je pohitala u pomoć Compiegneu ugroženom od Burgunđana i tu je zahvaljujući izdaji bila uhićena. Najprije je bila pod paskom grofa od Luksemburga, a on ju je nakon kratka vremena prodao za veliku svotu Englezima. Karlo VII nije poduzeo ništa u cilju njena oslobađanja i ništa da bi je spasio od smrti.

Ivana je bila osuđena tijekom političkog procesa pri kome nisu bila uvijek poštovana čak ni osnovna pravila postupka. Već 18. ožujka 1429. godine morala je pristupiti u Poitiersu detaljnom ispitivanju što ga je proveo gremij istaknutih teologa. Već je tada odgova-

rala na svoj slobodan, iskren način. Tom je prilikom o njoj zaključeno da je »odlikuju poniznost, djevičanstvo, čestitost srca i poštenje«.

U Rouenu je naprotiv – to je bilo unaprijed utvrđeno – pod pritiskom engleske politike bila optužena za čarobnjaštvo i prepuštena kazni predviđenoj za vještice. Optuživali su je da je iracionalnim sredstvima raspirivala pokret koji je upropastio sve engleske pobjede izvojevane tijekom stogodišnjeg rata. U Rouenu se pred svojim sucima pojavila toliko osamljena da se veća osamljenost ne može zamisliti. Ni sa koje strane nije dobila ni najmanju utjehu; nekolicina onih što su joj upućivali naoko lijepe riječi bili su zapravo izdajnici koji su na taj način željeli iz nje izmamiti 'priznanje'. U tom je procesu došla do izražaja istina jedne čiste duše; optužena je stajala nasuprot nesklonim joj farizejima, njihovim smicalicama, njihovim sredstvima pritisaka, stajala je bez ikakve podrške nasuprot politički strogo opredjeljenoj osudi od strane pariškog sveučilišta, parlamenata, inkvizicije, ali ona je uvijek odgovarala slobodno, neposredno, s onim realizmom istinski mističnih priroda, odgovarala je bez straha u sebi. S lancima na vratu, na rukama i nogama ležala je, na svaki način povrijeđena i obeščašćena, pet mjeseci u vlažnoj kuli. Svi su njeni suci bili neprijatelji Karla VII, a u svojoj su karijeri i zbog svojih prebenda bili ovisni o Englezima. Pariško je sveučilište bilo posve engleski nastrojeno, a to su bili i veliki samostani Normandije, te kanonici u Rouenu.

Ivana je jedan jedini put porekla svoju prvu izjavu i nakon podnošenja najtežih tjelesnih muka, te pod prijetnjom smrću spaljivanjem potpisala jedan za nju nerazumljiv spis. Savonarola je također priznao nakon što je bio fizički zlostavljan; Ivana je međutim naknadno, nakon trenutka slabosti i zbunjenosti, proglasila svoj iznuđeni potpis nevažećim. Sa sigurnošću je izjavila: »I ako sam kasnije rekla bilo što drugo, to ne znači da sam promijenila mišljenje, već se to dogodilo pod pritiskom mučenja.«

Autor ovog prikaza života Jeanne d'Arc koji je pred Vama izgovorio je s obzirom na njene patnje slijedeće riječi: »Svi su mučenici koji su bili obdareni Božjom milošću, u času očajna poniranja u Ništa ponijeli Kristov križ.«

Karlo VII. je nakon Ivanine smrti oslobađao Francusku postižući pobjedu za pobjedom. Zbog toga su ga prozvali Karlom Pobjednikom. Njegov podmukao, zao, ali politički genijalan sin Luj XI trebao je uz pomoć Švicaraca dovršiti njegovo djelo.

Karlo je dao 1450. godine revidirati Ivanin proces; 1456. je optužbu koja ju je teretila proglasio neosnovanom, te na svečani način utvrdio njenu nevinost.

Jeanne d'Arc je kasnije proglašena blaženom, proglašena je svetom; u njeno su se ime uspjeli jedanput u 19. stoljeću ujediniti kako vjernici tako i bezvjernici Francuske i sve stranke; a ona nije bila nikakav genij nacionalističke strasti, to nije bilo svojstveno njenom dobu ni njenom vlastitom biću. Ne, ona je bila simbol čiste, snažne odlučnosti čovjeka koji se unutar jedne zajednice sudbina osjeća kao nosilac Božje volje; Ona je bila Božja opunomoćenica koja je bila zazivana uvijek kada se njen narod našao u bezizlaznom položaju.

Carl Julius Abegg je u svojoj knjizi postigao da te njene osnovne osobine snažno osjetimo i u okvirima današnjice; on je naime jednostavno i ne kao komentator – kao što su to učinili toliki prije njega – izvijestio na način kako se priča legenda i tako mu je uspjelo učiniti za nas čujnim njen vlastiti glas. Njegova je zasluga što je spoznao kako se u Jeanne d'Arc radi o jednom od onih likova s obzirom na koje onaj s pomoću razuma shvatljiv događaj postaje tek dodatkom dotičnoj slici; jer te su ljudske pojave načinjene od građe iz koje nastaju mitovi što unatoč zamršenom povijesnom tijeku ostaju vječnima, mitovi što u svako doba mogu širom otvoriti i rasplamsati ljudska srca.

Carl J. Burckhardt

Devetog ožujka 1429. godine stajala je Ivana Orleanska uspravno i svečano vodeći dugi, dvosatni razgovor – odvojeno od svih dvoranina – s dofenom Francuske koja je tri stoljeća kasnije trebala posve pripadati Luju XIV, »kralju sunca« koji je međutim naslađujući se u svojoj pohlepi za raskoši, priredio njen slom. Ivana je u tom povijesnom trenutku povjerila prestolonasljedniku svoju tajnu koju je čuvala do svog posljednjeg daha. Bilo je neuobičajeno da Karlo s nekim razgovara tako odvojeno i toliko dugo. Čitav je dvor naslućivao da se moralo raditi o nečem neobičnom. Koliko su te slutnje bile blizu stvarnom stanju? Činjenica je da se spram Ivane svatko ophodio s najvećim poštovanjem i iskazivanjem počasti. Onih je dana bilo – na njen nagovor – odlučeno da se izvrši oslobađanje Orleansa i obavi krunidba dofena u Reimsu. Ona sama vladala se nadasve dostojanstveno. A uvijek neodlučnom Karlu rekla je:

»Messire, ti si zakoniti nasljednik
Francuske i kraljev sin«,

poslije čega je on satima – koji su se vitezovima i dvorskim damama činili beskonačnima – s njom opširno razgovarao. O čemu je to mogla s njim razgovarati? Kakvu mu je tajnu povjerila? Dvorske su dame s rastućom napetošću i nestrpljivom radoznalošću promatrale dofenovo lice. A on koji je obično bio tako odsutan, ravnodušan i nezainteresiran, odjednom im je izgledao veoma uzbuđen; često su mu obrazi bili obliveni suzama, da bi se onda opet odmah umirio dok bi mu oči ponovo zablistale. Dofen i čitav dvor iskazivali su Ivani veliku čast. Sljedeći je dan bila s još dva druga gosta pozvana za stol. Jedan je od njih bio vojvoda od Alencona, kraljev rođak koji ju je pozdravio veoma učtivo i s visokim poštovanjem i kome je ona, dirnuta njegovim prijemom, odgovorila:

»Budite mi dobrodošli.
Što je više kraljevske krvi Francuske
zajedno, tim bolje.«

Francuska se u ono doba još nije mogla označiti kao pravi narod; rascijepljena na dva dijela koji su – mada oba naseljena Francuzima – živjeli u međusobnom neprijateljstvu bila je to veoma nesigurna zemlja kojom su tumarale brojne bande, zemlja snažno uzdrmana razdorom. U njenom je južnom dijelu vladao neokrunjeni službeni prestolonasljednik Karlo, budući Karlo VII. Ostala su područja bila pod vladavinom Burgunđana koji su, isto kao i engleski kralj koji je to mogao očekivati zahvaljujući rodbinskim vezama svoje supruge s kraljevskom kućom Francuske, težili da stanu na njen prijesto. Cijela je Normandija bila osvojena i desetljećima držana engleskom provincijom. Obitavaoci njenih samostana bili su uvjereni da Francuska može časno živjeti samo pod engleskom upravom.

Jeanne d'Arc je po mišljenju većine povjesničara, naročito onih starije generacije, rođena 6. siječnja 1412. godine, dok manjina koju čine mlađi povjesničari navodi 1406. kao godinu njena rođenja; među njima se čak zastupa mišljenje da je njenim venama tekla kraljevska krv.

Dokazano je da je Ivana provela godine svoje rane mladosti u malom selu Domremyju. Tamo je rasla uz Isabelle Romée, majku u kući d'Arc koja je pripadala najuglednijim obiteljima toga okruga, u seosko – idiličnom kraju. Često je i rado šetala ljupkim krajolikom, ali je s naročitim veseljem učila šivati; u ono je doba bio običaj da općenito sve žene, pa i dame iz visoka društva, znaju šivati. Ona je navodno bila u tome prava majstorica; malo je njenih vršnjakinja umjelo rukovati iglom s tolikom spretnošću kao ona. Već je rano naučila umjetnost jahanja, te je tako bila odlično pripremljena na svoj veliki zadatak.

Unatoč brižljivom odgoju – tako izvješćuju povjesničari – nije znala ni čitati ni pisati, što čak ni u visokih dama onoga doba nije međutim bila rijetkost. U pariškoj Nacionalnoj biblioteci ipak postoji sačuvana

zapovijed za bojni pohod koju je potpisala Ivana, a čiji se sadržaj i stil može usporediti s djelima najvećih tadašnjih francuskih pisaca.

Kada je mlada Thérèse Martin (Thérèse iz Lisieuxa) sjedila na obali pored svog oca koji je pecao ribu i razmišljala, njene su misli često kružile oko Jeanne d'Arc. Ona je za nju bila – mada tada još nije bila proglašena svetom – prava svetica i njen uzor. Thérèse je i sama željela poći putem svetosti, isto kao Ivana; željela je poći u borbu kao Božji borac. Ta rano sazrela djevojka i tako gotovo potpuna osoba uspjela je spoznati da se u duši svetaca sukobljavaju i stapaju različiti zakoni: ono vječno, duhovno i ono vremenski ograničeno, apsolutno i relativno, božansko i ljudsko. Život svetaca je živo svjedočanstvo te istine. Ne spoznati to značilo bi nijekati istinsku Ivaninu narav. Dovoljno je uočiti njen dvostruki ideal: služiti Bogu i postići da dofen bude u Reimsu okrunjen. Cjelokupno Ivanino ponašanje i djelovanje mora nam se činiti nadnaravnim; ono je nesumnjivo daleko iznad onoga na što smo navikli; ona je djelovala odande kamo ju je postavila Božja milost, s mjesta koje je zaslužila. Tko je jednom proživio zajedno s njom njenu sudbinu taj to zauvijek nosi u svojoj duši. To ostaje duboko u nama kao što u nama ostaju ona najčistija, najnevinija sjećanja što rasvjetljavaju naše djetinjstvo, našu mladost i čitav naš život. Kada bi se nacrtala njena slika, bila bi svakako veoma nepotpuna i još će je generacije i generacije pokušavati upotpuniti uvijek novim spoznajama.

Ivana je provela proljeće svog života u okrilju pitome seoske prirode gdje se posvuda prostiru livade i polja, a kvrgasta stabla strše prema nebu. Seoce Domremy leži u ljupkoj dolini Meuse. Crkveni se toranj uzdiže blizu granice Champagne. To nije bilo neko zabačeno selo, jer se nalazilo uz poznatu cestu i kroz njega je prolazilo ili ga je posjećivalo mnoštvo hodočasnika, trgovaca, bjegunaca. Ono je stradalo međutim zbog brojnih prepada i pljački, a izvješća o ubojstvima i besramnim djelima doprla su do Ivaninih ušiju. U ljeto 1425. godine bila je čak svjedokom pljačkaškog pohoda pri kome je bila otjerana sva stoka iz

Domremyja i susjedna seoceta Greuxa, nakon čega je čitav taj kraj bio posve opustošen pljačkom.

Isabelle Romée je bila duboko religiozna žena. Čitala je Ivani biblijske priče i legende o svecima, a uz to ju je učila šivanju i vezenju. Ivana nije nikada – prema njenim vlastitim izjavama – vodila stoku na pašu. Rasla je u jednostavnoj, prijaznoj sredini; postoji međutim malo svjedoka njene mladosti. Mengette i Hauviette, njene najbolje prijateljice, pričale su da je često išla na Misu i ispovijed i da je uvijek pocrvenjela kada je netko primijetio kako je suviše pobožna i prečesto posjećuje Crkvu. Ona je već kao posve mala djevojčica više pokazivala svoje dobro srce svojim djelima nego riječima, tako da su ljudi govorili da je najbolja kći čitavog sela; tješila je svoje prijateljice i poput majke se brinula o nekom oboljelom dječaku iz susjednog sela. Kada je liječila bolesne osjećala je jače boli nego sami bolesnici; a kada je vidjela gladnu djecu, poklonila im je sve što je imala za jelo za samu sebe. Obuzimala ju je duboka tuga pri pomisli da će ona i dalje morati gladovati. Tako je izrasla u uzdržanu, povučenu, šutljivu djevojku koja je u svojim osamljeničkim mislima očekivala velike stvari. U društvu sa svojim prijateljicama ponašala se veselo i prirodno, aktivno sudjelujući u njihovim igrama. Razvila je znatnu fizičku snagu; navodno je mogla toliko brzo trčati da njene prijateljice nisu mogle vidjeti kako su joj noge doticale tlo.

U blizini sela uzdizao se šumom prekriveni brežuljak; tamo se nalazio hrastov lug koji je pri njenom procesu također igrao pogubnu ulogu. U njemu je žuborio izvor kome se prije pripisivala magična snaga i koji je važio kao stalno boravište duhova prirode. Pričalo se da su nekada kod jedne stare bukve čije se goleme grane nije nitko usudio dodirnuti, prebivale vile. Zbog svojih se grijeha navodno više nisu smjele vratiti onamo. Neki je svećenik posvetio naime to mjesto, pa se duhovi prirode više nisu usuđivali učiniti se vidljivima. Sada se međutim redovito prve nedjelje nakon posta održavala u lugu velika svečanost. Seljani iz Domremyja okupljali su se točno kod velike bukve i izvora. Mladići i djevojke kitili su staru bukvu cvjet-

Kuća gdje je Ivana provela svoje djetinjstvo i ranu mladost

nim vijencima i girlandama i pod njim ručali; zatim su plesali oko drveta i pjevali vesele pjesme.

Ivana koja je bila u dobi sazrijevanja čula je 1425. godine po prvi put neki tajanstveni glas u vrtu roditeljske kuće. Najprije se preplašila. Sve je bilo tiho, sunce je peklo, crkva se činila kao da je osvjetljena buktećom vatrom. »Idi često u Crkvu; potrebno je da napustiš svoje selo i pođeš u Francusku.« Ivana je u tom trenutku shvatila da je taj glas morao dolaziti s neba. Svi ljudi, pa i Mojsije, duboko su se preplašili kada su prvi put čuli Božju zapovijed. Ivana je iza toga često jasno čula isti taj glas, u vrtu kuće, a zatim i u šumi kod goleme bukve gdje je žuborio tajanstveni izvor. Čuvši po treći put taj glas vjerovala je da je prepoznala kome je on pripadao: jednom anđelu, arhanđelu Mihaelu. Vidjela ga je pred sobom u punom sjaju drugog svijeta. On joj je otkrio njenu misiju usred nevolja što su zadesile ovaj svijet i govorio o revnosti koja se mora pokazati u Božjoj službi. Svemogući je odabrao dva anđela koji su se trebali spustiti dolje da joj pritom pomognu: Svetu Katarinu i Svetu Margaritu; sve su češće odzvanjali njihovi skladni glasovi i svaki je put zablještalo svjetlo tamo odakle su došle. Zatim su postale vidljivima; glava ovjenčana cvjetnim vijencem nježna mirisa. Mekim su glasom koji je zvučao ponizno govorile francuski i nazivale Ivanu 'Božjom kćeri'! Te su se prikaze ponavljale tijekom pet godina, a Ivana je sve to čuvala u svom čistom srcu. Bila je svjesna toga da je upravo ona odabrana da oslobodi Francusku i dofenu izbori prijesto.

Što je ona radila međutim tijekom onih dugih godina što su protjecale, da bi zatim zauvijek napustila tlo svoga zavičaja? Svećenik Henri Arnolin izvješćuje da se ona neobično često ispovijedala, a u crkvi se molila s takvim žarom da je gotovo zapala u ekstazu. Katkad je klečala pred raspelom s licem na tlu, a katkad nepomično sjedila sklopljenih ruku, očiju netremice upravljenih prema križu ili Mariji. Zbog njena duboko religiozna bića često su je ismijavali.

Ivana se pripremala na svoju veliku misiju. Mnogo se brinula o siromašnima, čak su je morali spriječiti da

drugima prepusti i svoj vlastiti krevet, a sama spava na podu. Bila je, kao što je rekla njena prijateljica u igri, 'nadasve dobra'. Često je kod izvora satima uzalud čekala da začuje glasove; ali oni su se gotovo uvijek iznova javljali kada su zvonila crkvena zvona čiji je zvuk zbog toga nestrpljivo čekala. Tako je primjećivala kada je zvonar zvonio prekasno ili prerano, te mu čak obećavala ukusni kolač bude li zvonio u pravo vrijeme. Ivanina nas dobrota od sama početka neizmjerno privlači i čini tu neobičnu djevojku za nas tako razumljivom i istinitom. Ona je često patila zbog čestih podrugivanja na račun njene pobožnosti, a naročito zbog sprdnji dječaka. Morala je proći strogu duševnu školu; jer tek je tako očeličena mogla vjerovati glasovima što ih je čula. Nikada nije smjela ništa prigovoriti, nije se smjela dati zastrašiti ni porugama ni kritikama; tek je tada mogla biti dorasla svome zadatku. Njen se duhovni razvoj oslanjao samo na glasove koje je uvijek iznova čula, te je stoga bio čisto mističan. To što je njena nježna duša počivala u tako zdravom, krepkom tijelu omogućilo joj je ispunjenje njena zadatka.

Uvijek je grozničavo očekivala trenutak kada će se kod izvora, a najčešće pri zvonu crkvenih zvona javiti toliko željeni glasovi. Oni su točno opisali nalog što ga je primila: »Dijete Božje, potrebno je da napustiš svoje selo i pođeš u Francusku! Ponesi barjak po nalogu Kralja nebeskoga; Bog će ti pomoći.« Ivana je preplašeno oklijevala. »Idi, moraš dofena odvesti u Reims, kako bi bio dostojno okrunjen.« Glasovi su joj dalje naložili da ode kapetanu Baudricourtu u Vaucouleurs, kako bi joj dao vojnu pratnju i odveo je dofenu.

Ivana je sada u svojim mislima živjela još samo s tim glasovima; ali željela je još iscrpno razgovarati s nekim čovjekom. Od kuće je dobila dopuštenje da tjedan dana provede u svoga strica Laxarta koji je stanovao uz cestu za Vaucouleurs. Čim je stigla k njemu zamolila ga je da je odmah odvede Robertu Baudricourtu; htjela mu je što prije priopćiti nalog što su joj ga dali glasovi, o čemu nije još nikome ništa govorila, pa čak ni svom ispovjedniku. Tako je rekla:

*»Dolazim po nalogu Messirea (milostivi
Gospodin-Gospod Bog) zamoliti dofena
da se dobro drži i prije posta
ne započne nikakvu bitku protiv
svojih neprijatelja.
Messire će mu poslati pomoć.«*

»Tko je taj Messire?« upitao je Baudricourt.

*»Gospodar neba«.
»Kraljevstvo zapravo ne pripada
dofenu, Messire želi međutim da
mu ono pripadne i da njime
vlada, a ja ću ga odvesti na
krunidbu.«*

Plemić se narugao seoski jednostavno odjevenoj djevojci koja mu se činila prikladnijom za sve drugo nego za vođenje bitke; stoga je savjetovao njezinom stricu Laxartu da je odvede natrag roditeljima.

Ubrzo nakon Ivanina povratka cijeli je taj kraj stradao od divljanja soldateske. Ivana i njeni roditelji pobjegli su skupa sa svim stanovnicima Domremyja u desetak kilometara udaljeni Neufchâteau. Tada je ona osjetila da je došao trenutak za početak njene misije. Nije više moglo biti odlaganja, trebala se svladati svaka prepreka. Mada je javno, u visokom društvu, nastupala samouvjereno, za svoje je prijateljice, kao i za sve stanovnike svog rodna sela uvijek ostala skromna, dobra seoska djevojka; crte njena lica zadržale su onaj prirodni izraz, onu jednostavnost, onaj neiskvareni šarm koji ju je pratio do kraja života. Navečer prije svog odlaska oprostila se sa svima koji su voljeli njene bistre oči, njen vedar osmijeh, njenu iskrenost i odanost, njenu dobrohotnost; samo svojoj najdražoj prijateljici Hauviette nije imala hrabrosti reći zbogom. Uskoro je – bilo je to u siječnju 1429. godine – stigla u Vaucouleurs.

*»Otići ću kralju, makar pritom
morala istrošiti noge
do koljena.«*

Baudricourt joj se više nije rugao; jer dofen je u međuvremenu izgubio bitku kod Harengsa blizu Orleansa.

»Bog mi je dao na znanje da sada
trebam poći dofenu, on će postati
i on jest pravi kralj Francuske,
i da trebam osloboditi Orleans,
a njega odvesti u Reims na krunidbu.
Predskazano je da će Francuska
propasti krivnjom jedne žene
(kraljice Izabele), ali će
je osloboditi neka djevojka
s granice Lorraine. I ja to
moram učiniti, jer tako želi
Messire.«

Baudricourt je otišao s njom nekom svećeniku i tek nakon što je ona usrdno se moleći kleknula ovome pred noge, bio je uvjeren da je nije đavo uzeo pod svoju vlast. Taj inače toliko tvrd čovjek prisjetio se kako je nekada i sâm želio postati svećenikom. Tada je dao obavijestiti dofena o Ivaninu posjetu i pozvao one viteZove koji su je trebali pratiti na opasnom putu.

Dvadeset trećeg veljače 1429. godine jahala je Ivana sa svojom vlastitom tjelesnom stražom koju su predvodila dva viteza, Jean de Metz i Bertrand de Poulengy, prema svome cilju. Ponosno je sjedila na konju, u viteškoj odjeći, s barjakom u ruci. Oči su joj blistale, u svojoj je duši nosila dofenovu sudbinu, to znači: sudbinu Francuske. Taj je pothvat bio pun opasnosti, jer se moralo jahati kroz neprijateljsku zemlju. Često je bilo potrebno da ona hrabri svoje pratioce. Ivana je odrezala kosu, ali je njeno lice i tada odražavalo sjaj ljepote. Morala je naravno i noćiti s vitezovima; ali uvijek je mnogo držala do svoje nevinosti. Nitko nije smio sebi dopustiti da joj se suviše približi. Zračila je tolikom čistoćom da se u vitezova – koji su bili najboljih godina – nikada nije, kao što su sami izjavili, probudila ni želja da je dodirnu, ni trag pohote. Ivana je samo rekla:

»Budem li nosila mušku odjeću
osjetit će muškarci manju požudu
za mnom, a ja sama moći ću na taj način
bolje očuvati svoje djevičanstvo,
kako u mislima tako i u djelima.«

Bila je visoka privlačna mlada žena i očito svjesna iskušenja, ali je čitavo njeno ponašanje ulijevalo okolini duboko poštovanje. Ona je u toj situaciji kao uvijek dokazala svoj zdrav ljudski razum; nikada se u nje nisu mogli opaziti neki postupci izazvani maštarijama. Jean d'Aulon koji je kasnije postao njenim glavnim konjušnikom i upraviteljem njena štaba, napisao je u jednom svom izvješću da je ona bila mlada i lijepo građena i da je više puta imao priliku vidjeti joj grudi i noge, ali unatoč tome nikada nije osjetio neku njenu putenu privlačnost. Bio je uvjeren da je čitava njena bliža okolina osjećala u tom pitanju isto što i on. Dunois koji joj je bio veoma blizak posvjedočio je kako ne vjeruje da bilo koja žena može biti nevinija od Pucelle (Ivane). To se mladom ratniku činilo toliko neobičnim da je mislio kako se to treba pripisati jedino Božjem djelovanju. Ta osobina čistoće i ljepote pripadala je slici Ivane koja je još neiskusna noćima i noćima jahala zemljom, krajevima što su joj bili posve nepoznati, bez ikakva straha od opasnosti, noseći u srcu lica svojih anđela čuvara i njihove glasove. Na tom je putu često govorila:

»Dobro ćemo učiniti budemo
li poslušali Misu kada nam
se pruži prilika za to.«

Najprije su prenoćili u Saint-Urbainu gdje je Ivana pribivala Misi. Zatim su prešli rijeke Marne, Aube, Seine i Yonne. Da ne bi negdje pali u klopku putovali su noću; po danu su spavali u sjenicima, Ivana potpuno odjevena, između Jeana de Metza i Bertranda de Poulengyja. U Sainte-Catherine-de-Fierbois napisala je pismo vladaru. Njegovu je dostavu povjerila jednom od svojih pratilaca. On se iste večeri vratio s dopuštenjem da ujašu u Chinon gdje je dofen stolovao. Chinon je preko sto kilometara udaljen od Vaucouleursa. Nakon

Prenoćište u samostanu Saint-Urbain

jedanaest dana ili noći jahanja stigli su 6. ožujka Ivana i njena isto tako hrabra pratnja – nakon što su izbjegli još jedan prepad – na svoj cilj, a 9. ožujka odvedena je Ivana dofenu. Tamo joj je bio priređen sjajan doček; pedeset je baklji osvjetljavalo dvoranu. Grof od Vendômea je pri njenom ulasku njoj u čast stupio u stranu da bi joj oslobodio put. Ona je koračala dostojanstveno, ponosna držanja, blistavih očiju, odjevena jednostavno, ali otmjeno, ne oklijevajući da između elegantnih dama i gospode koji su je promatrali s radoznalošću i čuđenjem, direktno priđe dofenu koji se krio u mnoštvu.

»Neka Vam Bog podari dug život,
dragi dofenu. Tako mi Boga, Vi ste
dofen i nitko drugi.«

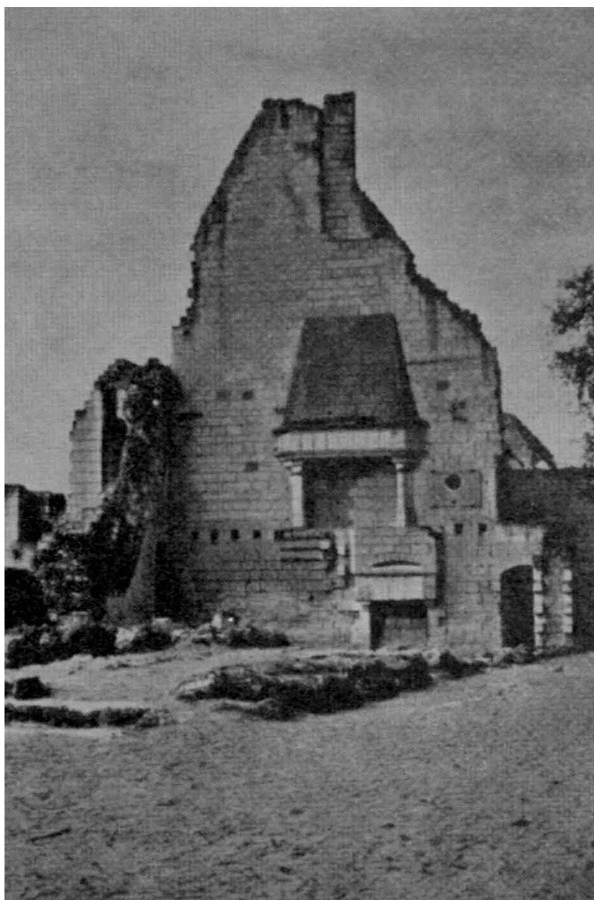
Dofen ju je nato poveo na stranu i otada su neformalno jedno drugo oslovljavali s 'ti'.

»Po nalogu Messirea
kažem ti,
ti si pravi nasljednik Francuske
i kraljev sin.«

Ivana mu je tada povjerila svoju tajnu koju je on pozorno saslušao. Već je nakon nekoliko dana dobila kao vlastiti barjak grb s francuskom perunikom i još više: na nebesko modroj pozadini golub koji u kljunu drži zastavicu s geslom: S pomoći nebeskog Kralja. S druge su strane bili na bijeloj pozadini izvezeni Krist i anđeli, kao i riječi: Isus i Marija. Sve to nije moglo nezapaženo proći pokraj radoznalih očiju dvorskih dama. Najviše su se oko nje okupljala gospoda iz Orleansa. Mora da su oni uspostavili s njom čvrste veze, jer je ona spominjući ih govorila:

»Oni od naših.«

Prve je dane, a naročito sve ono što je vezano uz prijem u dofena, obavila legenda velom sentimentalnosti, što je moglo onu sliku ponosna Ivanina bića samo iznakaziti. Ona je bila naime prije sve drugo nego romantična duša. Bila je doduše izrazita mističarka,

Viteška dvorana u Chinonu

ali bistra, izoštrena, realistična razuma. Njeni su odgovori često bili začinjeni sarkastičnim humorom. To je dokazala tijekom svog procesa kada je svojim spretnim, duhovitim odgovorima često zbunjivala suce. Već je u Poitiersu – nakon što je neko vrijeme živjela u kraljevskom dvorcu u Chinonu morala preseliti u taj sveučilišni grad, kako bi prelatima i juristima stajala na raspolaganju svojim odgovorima na njihova pitanja – zadivila sve svojim opaskama i ovladala situacijom. Uvijek neodlučni, bojažljivi dofen želio je sebe umiriti i uvjeriti se da Pucelle (Ivana) nije čarobnica i da je šalje Bog. Njeni su odgovori uvijek bili veoma spretni, umjesni i puni duha. Na pitanje zašto treba vojnike ako Bog želi osloboditi Francusku odgovorila je:

»Borci će se boriti,
a Bog će im dati pobjedu.«

Jedan je profesor teologije upitao kojim jezikom govore njeni glasovi.

»Boljim nego što se tu govori.«

Ispitanik je govorio naime limuzinskim dijalektom. Dalje ju je pitao vjeruje li u Boga.

»Naravno, i to dublje od mnogih drugih.«

Ta su visoka gospoda vjerovala naime da to umiju bolje zahvaljujući čitanju mnogobrojnih knjiga.

»Bog ima više knjiga od vas. On
ima jednu knjigu u koju još
nitko nije smio zaviriti.«

Sada su teolozi šutjeli. Ivani je bilo međutim dosta, jer su gospoda još željela vidjeti i znakove.

»Zaboga, ja nisam došla u Poitiers
da bih činila znakove! Odvedite
me u Orléans i pustit ću da djeluju
znakovi za koje sam poslana.«

Na pitanje vjeruje li isto tako u Crkvu kao u Boga, nije odgovorila. Kao u njenim pismima tako su i njeni usmeni odgovori veoma umjesni i izrečeni na istom onom klasičnom francuskom.

Ispitivače su Ivanine izjave ubrzo uspjele uvjeriti u njenu istinsku povezanost s Bogom, ali su tek između 8. i 10. travnja priopćili dofenu svoje zaključke. Ivana je došla u Poitiers kao posve nepoznata osoba, a iz grada je otišla kao službeno priznata Božja opunomoćenica. Odavde je 21./22. ožujka poslala ono glasovito pismo upućeno engleskom kralju, gdje od njega zahtijeva da napusti Francusku, jer će u protivnom Englezi biti iz nje protjerani.

Ivana nije nikada ni u jednom trenutku zaboravljala ono glavno. Za nju je bilo ono jedino presudno da je bila uvjerena kako je šalje sâm Bog. Kao dobra kršćanka bila je međutim svjesna i toga da onaj koga Bog izabere kao svoje oruđe mora biti spreman žrtvovati se. Sve što je ona govorila i činila imalo je korijen u njenoj povezanosti s najdubljim tajnama kršćanstva. To je ključ što vodi do nje!

Poput srne je skakutala preko polja, s tolikom snagom bacala koplje da je zadivila blaziranog vojvodu od Alencona koji se kasnije ubrajao među njene najbolje prijatelje; ona koja je stisnute pesnice i pogleda u kome se ocrtavala svijest o pobjedi, ona koja je s borbenom spremnošću prijetila engleskom kralju da će sve njegove vojnike uz neviđeni spektakl otjerati iz zemlje, ona se satima molila klečeći na ledenom crkvenom podu, jer ima stvari kojima se ne smije približiti drugačije nego klečeći. Tko može sliku te žene prihvatiti drugačije nego s najdubljim poštovanjem? Tko bi mogao ne voljeti je?

Do Ivanina željena bojna pohoda radi oslobađanja Orleansa od opsade proteklo je dakle dosta vremena. Prvo su se tražile obavijesti o njenom vladanju i načinu života u moralnom pogledu; Jolandi, kraljici Sicilije koja je upravo doputovala u Poitiers, bio je povjeren delikatni zadatak da uz pomoć nekoliko uvaženih matrona ispita da li je Ivana čista djevica ili je možda čak preobučeni muškarac. Pouzdani su svjedoci izvijestili o njenom milozvučnom, izrazito ženskom glasu i njenim bujnim grudima.

Napokon, 28. travnja 1429. godine krenula je mala vojska od dvije do tri tisuće ljudi na čelu s Ivanom i

vojvodom od Alencona iz Bloisa prema Orleansu. Ivana je pod blistavom srebrnom ratnom opremom jahala na predivnom vrancu; njeni su joj glasovi rekli da će u crkvici u Sainte-Catherine-de-Fierbois naći u jednoj škrinji iza oltara, skriven s ostalim starim oružjem, mač s pet križeva što je pripadao Karlu Martellu, pobjedniku nad Saracenima koje je odlučno pobijedio 732. godine kod Poitiersa i time spriječio prodor muhamedanaca na kršćanske prostore. Taj je mač bio, na čuđenje Ivaninih pratilaca, zaista tamo pohranjen. Ona ga je uzela kao simbol svojih predstojećih pobjeda u koje je bila uvjerena.

»Ovaj mač neću upotrijebiti
da bih nekoga ubila.«

Jean d'Arc je predvodila svoje ratnike, ali se sama nije miješala u bitku. Nakon ratna meteža obilazila je na poljima prekrivenim oružjem i krvlju neprijateljske ranjenike, klečala pored njih, davala im piti, previjala im rane i tješila ih (prednjačeći tako ideji o Crvenom križu koju je potaknuo Anrí Dunant). Od svoje je vojske zahtijevala najstrožu disciplinu. S vojskom više nisu smjele ići bludnice, a od pijanaca su morali postati ratnici koji su joj pomagali pri ostvarenju njenog svetog zadatka. Tako se tu pokazala njena mnogostrana narav; u njoj su bili sjedinjeni svi njeni prirodni darovi: ona njena golema snaga i njena ženstvenost; snaga volje i požrtvovnost; njena sposobnost vođenja i nježnost, neograničena vjera u Boga i nepokolebljivo samopouzdanje.

Ona je imala čvrsto u svojoj glavi ciljeve koje je sebi postavila i od njih nikada nije ni za pedalj odstupila. Ti su ciljevi bili:

1. Englezi moraju napustiti zemlju;
Orléans mora biti oslobođen.
2. Kralj treba biti okrunjen u Reimsu.
3. Treba osvojiti Pariz.
4. Vojvodu od Orleansa treba
vratiti iz zatočeništva u Engleskoj.

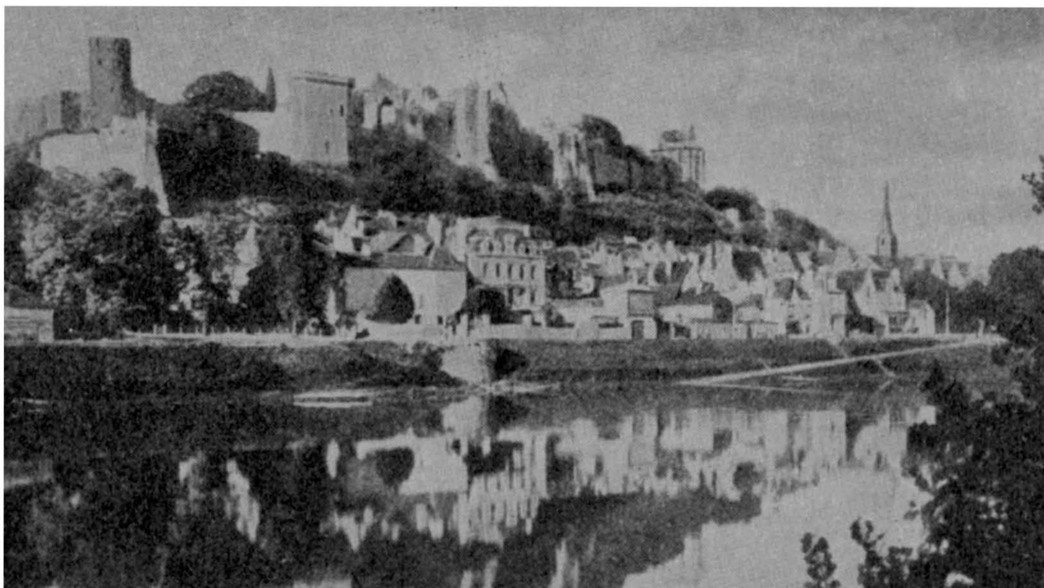
Blago je sunce obasjalo još mrazom prekriveni proljetni krajolik onog 28. travnja 1429. godine kada su Ivana i vojvoda od Alencona na čelu male vojske od dvije do tri tisuće ljudi došli u Blois da bi se odande uputili prema Orleansu. Nad poljima se nadvila lagana magla, cijela je priroda navješćivala buđenje prirode iz zimskog sna, a u Ivaninu je srcu sve više i više rasla svijest o pobjedi. Ivaninu je vojsku na maloj udaljenosti slijedila glavna vojska od oko osam tisuća ljudi.

Prijeporno je pitanje je li Ivana bila pravi vojskovođa u predstojećim bitkama. Činjenica je da su se često kovali planovi, izdavala naređenja bez prethodna savjetovanja s njom. Dokazano je međutim da se ona mnogo puta, ako se činilo da bi se bitka mogla okrenuti u korist Engleza, pridružila osobno, uz zalaganje vlastita života, borcima u prvoj bojnoj liniji i time izvojevala pobjedu za Francuze. Istinski vijenac pobjede pripada prema tome samo njoj. Ona je uvijek stajala na čelu boraca, potičući ih svojim bojnim poklikom »Veni creator spiritus« (»Dođi Duše presveti«) u kome su je svojim glasovima pratili svi vojnici; ona ih je ispunjavala vjerom u pobjedu.

Malo pomalo približavali su se Orleansu koji je bio pod neprijateljskom opsadom. Englezi su zaposjeli sve obližnje brežuljke. U petak, u sumrak 29. travnja, stigla je Ivana u grad, nakon što je sa svojom vojskom prešla rijeku Loiru i pošto joj je prethodno uspjelo poslati onamo veliki konvoj s najvažnijim živežnim namirnicama. Ona je međutim odmah primijetila da je izdana protuzapovijed s obzirom na njen prvobitni plan kojim je označila točno mjesto prijelaza Loire. Kada je naišla na Dunoisa, vanbračnog sina Luja Orleanskog koji je zapravo bio vrhovni zapovjednik vojnih trupa, upitala ga je:

»Jeste li vi Orleansov vanbračni sin?«

On je na to odgovorio: »Da, taj sam i radujem se vašem dolasku.« Ivana je nastavila:

Pogled na Chinon

»Jeste li vi taj koji mi je dao
prenijeti savjet da rijeku prijeđem
na ovom mjestu, to znači da ne krenem
direktno onamo gdje se nalaze
Talbot i Englezi?«

On joj je odvratio da su taj savjet dali on i mudriji od njega vjerujući da je tako najbolje i najsigurnije. Tu se treba prisjetiti da u ono doba vanbračna djeca nisu bila podvrgnuta diskriminaciji, već su, naročito u kraljevskim obiteljima, zauzimala visok društveni položaj i mogla obavljati odgovorne službe. To se promijenilo tek pod Napoleonom I novim »code civil-om«. Ivana je na Dunoisovo objašnjenje reagirala značajnom primjedbom:

»Savjet Gospodina, našeg Boga,
mudriji je i sigurniji od vašeg.
Vjerovali ste da se varam, ali
upravo ste vi ti koji se varaju;
jer ja vam donosim bolju pomoć
nego što vam je može donijeti bilo
koji vojnik: To je pomoć nebeskog
Kralja. Ona ne proistječe iz ljubavi
prema meni, već iz samilosti spram
Orleansa.«

Ivana nikada nije pripisivala neku zaslugu samoj sebi; uvijek je govorila kako sve dolazi od Boga, od njegove milosti. Ona je, isto kao kasnije Thérèse od Lisieuxa, odavala čast jedino Svemogućem; sve što je dolazilo iz njegovih ruku primala je s najvećom zahvalnošću i osjećala kao njegovu milost.

Borbe do konačnog, potpunog oslobođenja Orleansa mogu se točno pratiti iz dana u dan. Ivana je pod punom bojnom opremom na prelijepom vrancu ujahala u opsjednuti grad, a pratilo ju je oduševljeno klicanje pučanstva. Tamo je stanovala u kući Jacquesa Bouchera, rizničara vojvode od Orleansa. Od trenutka njena dolaska prožimao je stanovnike Orleansa osjećaj nade u skoro oslobođenje njihova grada. Sljedećeg dana, u subotu, 30. travnja, nije se dogodilo ništa vrijedno spomena. Ivana koja plamti od želje da krene u

napad, razbjesnila se i povela s Dunoisom oštar razgovor. U nedjelju, 1. svibnja, vladalo je primirje; 2. i 3. svibnja isto tako nije bilo nikakvih vojnih operacija. Idućeg dana, 4. svibnja ručala je Ivana s Dunoisom i Jeanom d'Aulonom. Ona koja je naslutila da se odluke donose iza njenih leđa, rekla je Dunoisu:

»U ime Boga zapovjedam ti
da me čim čuješ o dolasku
Falstaffa (engleskog vojskovođe)
smjesta o tome obavijestiš;
inače ti obećajem da ću ti dati
odsjeći glavu.«

Istog je dana počela bitka oko bastiona Saint-Loup. Ne zna se da li je ona bila već prije planirana. Vjerojatno se radilo o iznenadnom manevru Engleza; Ivana je odmah uzela svoju ratnu opremu i ubrzo bila u prvim bojnim linijama. Ona i njena vojska izvojevali su sjajnu pobjedu. Ivana je na povratku vidjela mnogo ubijenih Engleza; plakala je, jer su oni poginuli, a da se prethodno nisu ispovjedili. S tim u vezi priopćila je da će i dalje ostati sa svojim ratnicima samo ako se budu svi ispovjedili. Ona sama nije htjela idućeg dana, na Dan Uskrsnuća ići u borbu, već se naprotiv željela ispovjediti i primiti sakrament euharistije. Tako se 5. svibnja nije ratovalo.

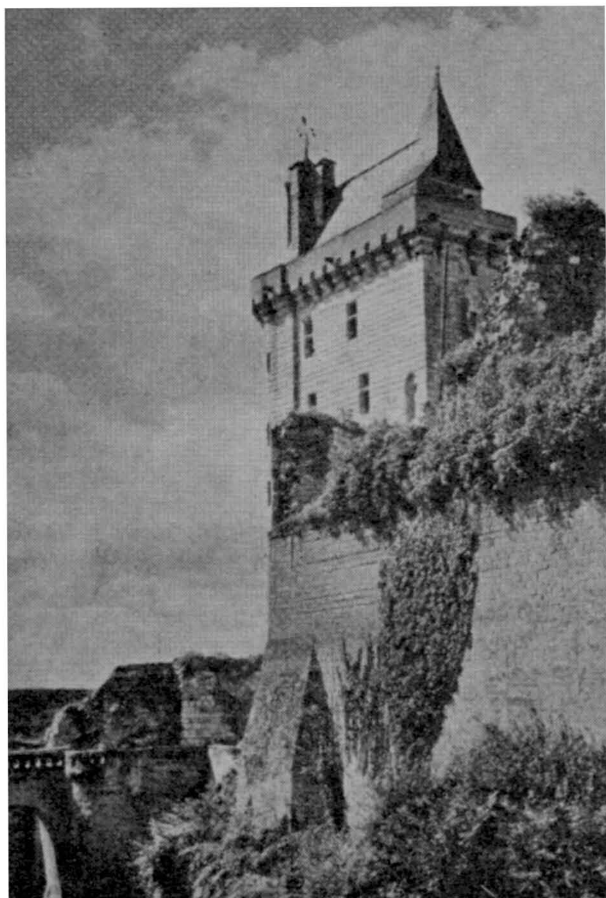
Idući dan, 6. svibnja, trebao je biti od najvećeg značenja. Francuzi su odlučili međutim da ne idu u napad. Ivana je bila, kao i većinom, suprotna mišljenja. Na kraju se dogodilo da su Englezi pretekli Francuze, a Ivani je samo preostalo da organizira uspješno povlačenje. Ona se kao uvijek nalazila na najizloženijim mjestima Iste je večeri zamolila svoga kapelana da se sljedećeg dana, također i u borbi, zadržava po mogućnosti u njenoj blizini:

»Sutra ću morati učiniti više nego ikada
i iz mojih će grudiju teći krv.«

Tako se približavalo 7. svibnja. Na njenu su zapovijed, uz zabrinutost kraljevih savjetnika, otvorena jedna mala vrata, Porte de Bourgogne, što su se nalazi-

la kod velika ugaonog tornja. Ona je na čelu vojnika prešla jarak s vodom, kako bi blizu mosta prodrla u tvrđavu koja je još bila u posjedu Engleza. Ivana je pri tom proboju, kao što je predskazala, bila pogođena strijelom iznad grudi. Kada se srušila odnijeli su je i polegli na livadu, te joj pomogli skinuti opremu, a ona je sama izvukla strijelu iz rane. Kada su joj povrijeđeno mjesto htjeli namazati nekim čudotvornim balzamom žestoko se usprotivila; željela je ozdraviti bez čarolija. Stoga su joj stavili na ranu slaninu i maslinovo ulje. Zatim se ispovjedila kapelanu koji je stalno bio uz nju, a pritom je plakala i jadikovala poput malog djeteta, jer je mislila da više neće moći sudjelovati u borbi. Već se uskoro međutim opet nalazila u vrelom ratnom metežu. Borba je bila nadasve žestoka i činilo se da joj nema kraja. Dunois je već htio pristupiti povlačenju ne vidjevši više nikakva izgleda u uspjeh. Tada mu je prišla Ivana moleći ga da još malo ustraje, nakon čega se sama povukla u neki donekle mirniji kutak gdje je pet do deset minuta provela u molitvi. Potom ju se opet moglo vidjeti na čelu njenih boraca, s visoko uzdignutim barjakom u ruci. Kada su je takvu ugledali Englezi uhvatila ih je panika i u divljem su rasulu pokušali bježati. Mnogi su od njih, među njima i vođa Clasdas, bili potisnuti natrag; pod teretom njihove bojne opreme srušio se most i oni su se utopili u vodi. Ivana je duboko dirnuta plakala nad dušama Clasdasa i ostalih utopljenika, pala je na koljena i molila se za nesretne neprijatelje. Navečer kada se vratila kući obradio je kirurg njenu ranu, a potom je nakon kratke večere pošla na počinak, da bi se oporavila od zaista naporna dana.

Sljedeći je dan, nedjelja 8. svibnja, službeni dan oslobođenja Orleansa. Tog su dana Englezi već rano napustili svoje šatore i okupili se da bi, kako se činilo, krenuli u borbu. Ivana je uzjahala svog konja, ali nije željela da se u nedjelju vodi borba protiv Engleza, te je stoga naredila vojnicima da je puste poći samu. A neprijatelji su zapravo napustili tvrđavu Tourcelles, otišli su, a da ih nitko nije slijedio i tako više nije bilo mrtvih. Trenutak njihova odlaska značio je ujedno

Dvorac u Chinonu

oslobođenje Orleansa. Ivana se idućeg dana, 9. svibnja, u pratnji Dunoisa i drugih vojskovođa, uputila u Loches, kako bi Karlu VII. prenijela radosnu vijest. Ona je izvojštila pobjedu unatoč Dunoisovu mišljenju da bi se trebala pričekati daljnja kraljeva pojačanja. Ona sama rekla je Dunoisu prije konačne borbe:

»Vi imate svoj savjet, a ja svoj;
ali budite uvjereni da je savjet
moga Gospodina jedini pravi
i da će se ispuniti.«

Odlučujući dani, 6. i 7. svibnja, njeno su djelo. Njena je hrabrost ta koja je bila presudna; ona nije dobivala bitke zahvaljujući svojoj savršenoj ratnoj vještini, već zahvaljujući svom osobnom junaštvu koje je prenosila i na druge; pobjeđivala je, jer je bila pobjednik u moralnom pogledu.

To je morao spoznati i zastupnik engleskog kralja; on je jedino Ivanu držao krivom za demoralizaciju svojih trupa.

Ono divno, začuđujuće jest da je jedna mlada djevojka, poslana Božjom milošću, neovisno o čitavoj zemaljskoj mudrosti, uporno slijedeći vlastitu pobudu, izvršavajući naloge viših glasova što su joj se javljali, ispunjavala sva dana obećanja, ma koliko da su se ona, ljudski gledano, činila krajnje apsurdnima.

Jedan dan iza onoga kada je bila ranjena jahala je Ivana sa svojim stijegom, – ali zbog ozljede bez bojne opreme – iza nadbiskupa i svih svećenika u ornatu, kroz Orleans; pratili su je ponosni maršali koji su zapravo učinili sve da bi osujetili pobjedu. Niz Ivanine su se obraze slijevale suze. Kasnije ju se moglo vidjeti u katedrali kako, među brojnim časnicima, kleči na podu moleći se. Sadržaj njene molitve možemo naslutiti: Bio je 8. svibnja, dan prikazanja svetog Mihaela.

Ivani se veoma žurilo krenuti dofenu da bi ga što je moguće prije odvela u Reims na krunidbu. 9. svibnja napustila je Orleans na bijelom konju, odjevena u kratki bijeli haljetak, noseći bijele jahače čizme i bijeli šešir s perom. Znak za polazak na put dala je ona sama; prema dokazima što ih je sama navela mogla je

to učiniti s potpunim samopouzdanjem. Dofen joj je dojahao u susret do dvorca u Lochesu koji je četrdeset kilometara udaljen od Toursa. Kada ga je ugledala, sjahala je s konja; dofen ju je zagrlio i poljubio što se inače običavalo samo među članovima kraljevske obitelji. On je, kao uvijek neodlučno oklijevao u vezi s odobrenjem Ivanina zahtjeva da se odmah pođe u vojni pohod na Reims. Dofenovi su savjetnici bili i sami unutar sebe nesložni, a moglo se već zapaziti i prve intrige usmjerene protiv Ivane. U svakom slučaju, od Engleza se još trebalo očistiti čitavo područje Loire koje leži između Orleansa i Reimsa. Dofenovi su se savjetnici smijuckali Ivaninoj čvrstoj namjeri da oslobodi područje koje je bilo posve okupirano od Engleza, područje na kome su oni desetljećima bili nepobjedivi. Ivana je na takva njihova podsmjehivanja odgovarala:

»Ustrajat ću još godinu dana.
Treba znati da se u ovoj godini
mora još mnogo učiniti, kako bi
se iskoristila pomoć milosti Božje.«

Dofenov je povjerenik Trémoille tada iz zlobe spriječio izmirenje s nadarenim vojskovođom Konnetabelom s kojim je već godinama bio zavađen.

Dani do 23. svibnja protekli su u beskorisnim vijećanjima. Ivana je učinila sve što je bilo u njenoj moći, kako bi dofen konačno donio odluku o vojnom pohodu. Molila se Bogu; tada je začula glas: »Kćeri Božja, pođi, pođi, ja ću ti pomoći.« Nakon toga je ponovo razgovarala s dofenom; dok je ponavljala riječi što joj ih je rekao glas, oči su joj zaneseno gledale prema gore. Bilo je to po drugi put da je dofenovo lice zasjalo nekom neobičnom svjetlošću. Tada je napokon donio odluku o vojnom pohodu. Kao vrhovnog je vojskovođu umjesto Dunoisa odredio vojvodu od Alencona. Ivana je bila time veoma zadovoljna; jer oboje su imali isti cilj. Alnconovo je divljenje upućeno Ivani tijekom posljednjih bitaka sve više raslo.

Prvo se trebao osvojiti grad Jargeau. Ivana je i u ovoj borbi koja se vodila 12. lipnja, igrala presudnu ulogu. Glavna se borba odvijala kod Pataya. Napad je

bio žestok, Ivani je bila kamenom povrijeđena glava, pa je ona pala s konja, dok joj je zastava bila probodena. Podižući se, doviknula je vojnicima:

»Prijatelji, na noge, na noge!
Naš je Gospodin osudio Engleze,
oni su u ovom času naši, budite hrabri!«

U tom je trenutku pao grad Jargeau; Englezi su se povukli, dok su ih Francuzi gonili. Pritom je bilo preko tisuću mrtvih. Kada je Ivana vidjela kako se jedan od njenih vojnika surovo ponaša spram nekog pripadnika neprijateljske vojske, kleknula je pored ovoga i držeći mu glavu tješila ga najbolje kako je umjela. Tom je gestom ovjenčala dan za koji je predskazala da će za kralja Francuske značiti najveću pobjedu koju je ikada izvojevao. 15. lipnja bila je već u prvom jurišu zauzeta važna točka Meung. Zatim se danima nije više ništa događalo. Neodlučni je dofen uvijek iznova oklijevao. Ivana ga je srela u Châteauneufu i preklinjala ga da nešto poduzme; on je i dalje oklijevao. Ona je zbog toga plakala na što joj je dofen savjetovao da se odmori, jer mu je žao gledati je takvu. Odmoriti se? Ta ju je riječ pogodila poput udarca bičem posred lica. Napokon je dofen popustio djevojčinim suzama. Ona i danas optužujuće stoji pred nama: Zašto se ne pokoravamo Božjem glasu, već postupamo samo po svom ljudskom razumu?

Bitka kod Pataya konačno je promijenila vojni položaj. Francuska vojska nije međutim iskoristila svoj golemi uspjeh. Bilo je lako prodrijeti i do vrata Pariza i taj bi grad vrlo vjerojatno također bio zauzet. Ivana se svojski trudila da dofena barem pridobije za vojni pohod na Reims, a to je sada bio njen glavni cilj. Kada bi on primio krunidbeno pomazanje, mogao bi s punim pravom nositi francusku krunu.

U Gienu je bilo opet održano dulje ratno vijećanje. Po prvi put se Ivanino mišljenje probilo ispred mišljenja vojske; vjerojatno ne samo zahvaljujući njenim izvojevanim pobjedama, već i zato što su bili uvjereni da ako bi se narod mogao okupiti oko svoga kralja, tada bi morao klonuti otpor Engleza. Tako se vojska

počela 25. lipnja okupljati, kako bi krenula u vojni pohod. Nekoliko je savjetnika još ukazalo dofenu na to da je marš kroz neprijateljsku zemlju nadasve opasan; Ivana je odvratila kako to zna, ali će se ipak na to odvažiti. Mada dofen nije imao novaca da plaća vojsku, svi su vojnici izjavili da će ići svuda kamo Ivana želi. Tako su 29. lipnja krenuli iz Giena.

Morali su proći kroz Champagnu, jedan od najljepših dragulja kraljevstva. Njome je u ime engleskog kralja upravljao Pierre Cauchon, biskup iz Beauvaisa koji je kasnije tijekom Ivanina procesa u Rouenu postao njenim najbezobzirnijim neprijateljem i najogorčenijim protivnikom. U prvoj je etapi stigla dofenova vojska do Auxerrea; 30. lipnja nalazila se pred gradskim zidinama. Ivana je bila spremna za napad. Vlasti koje su se plašile kasnijih represalija Burgunđana i nisu bile sigurne u Karlovu pobjedu složile su se nakon duljih pregovaranja s njim da će najprije poslati hranu njegovim trupama koje su tako reći gladovale, a zatim se bez borbe predati, čim to budu učinili i građani Troyesa, Châlonsa i Reimsa. Vojska je 3. srpnja krenula dalje a sljedećeg dana se Ivana s izvidnicom već nalazila samo dvadeset dva kilometra udaljena od Troyesa.

Tu je opet napisala jedno od svojih poznatih, uzornih pisama. Kasnije je sama o tome rekla:

»Tražila sam mir; kada su mi ga uskratili bila sam se spremna boriti.«

Pismo je bilo odrešito, odlučno; završavalo je oskudnim riječima:

»Odgovorite kratko i sažeto.«

Ivanina je pojava plašila građane Troyesa. Jedni su vjerovali da je šalje Bog, a drugi su se pribojavali da je njome ovladao đavo. Troyes je kao i ostali gradovi prisegao na odanost engleskom kralju. Najprije je održano vijećanje, dok je Reims bio obaviješten o trenutačnom stanju. Ivanino je pismo bilo međutim – a da nije primila nikakav odgovor na njega – s prezirom bačeno u vatru. Karlo je opet oklijevao s napadom i

savjetovao se sa svojim vojskovođama. Ivana je prekinula ta savjetovanja:

»Plemeniti dofenu, zapovjedi svojim ljudima da zauzmu Troyes. Tako mi Boga, prije nego što proteknu tri dana ući ću s tobom u Troyes, pa bilo to zahvaljujući dobroti, snazi ili hrabrosti.«

Slijedećeg je dana uzela svoj barjak i pošla u pratnji pješadije. U jarak oko grada stavila je svežnjeve pruća, kako bi zapalila grad. Tada je stanovnike uhvatio panični strah i predali su se bez borbe, a dofen je obećao potpunu amnestiju. 10. srpnja, sunčanog ljetnog dana, provlačila se Ivana kroz razdragano mnoštvo ljudi koji su je klicanjem pozdravljali kao osloboditeljicu njihova grada. Naročito su se žene masovno okupljale oko nje koja je uvijek bila svjesna milosti Božje. Stajale su zbite uz nju dok je u katedrali držala neko djetešce iznad krstionice. Svi su bili svjesni njenih ispunjenih predskazanja i već se o njoj počela stvarati legenda.

Vijest o dobrovoljnoj predaji Troyesa – koja je protekla bez prolivene krvi – brzo se širila od grada do grada, kroz čitavu Champagnu; tako se dogodilo da su se događaji koji su tada uslijedili odigrali na isti način kao u Troyesu. Veliki strah od represalija bivao je sve manjim, naročito kada se saznalo da je Burgunđanima bio zajamčen slobodan odlazak, a Ivana koja je sa svog konja opazila da su oni sa sobom vodili izvjestan broj francuskih zarobljenika, podbola svog ždrijepca, te na njemu uletjela među Burgunđane, rastjerala ih i prisilila da oslobode njene ljude. Sve je uvijek činila bez straha. Kada ju je jednom netko upitao ne osjeća li kada strah, odgovorila je:

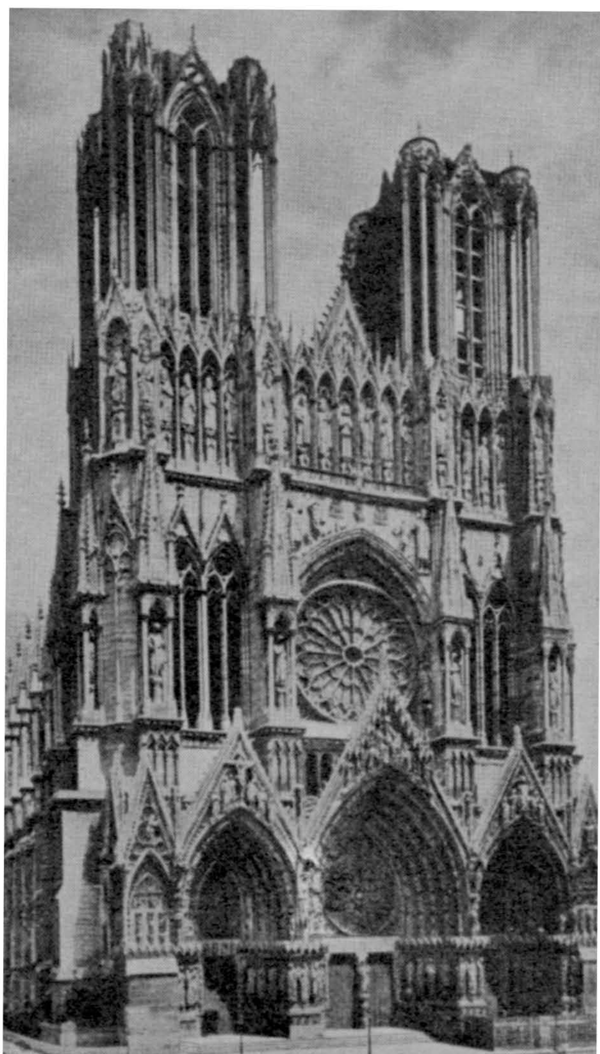
»Ima samo jedna stvar koje se bojim – to je izdaja.«

Uskoro će upravo izdajom biti uhvaćena u zamku. Vojska je 12. srpnja dalje napredovala. U Châlonsu se mogao osjetiti samo kratak, moralni otpor. Već 14.

srpnja kada je došao glasnik Montjoie s dofenovim pismom, bio je primljen s iskazivanjem punog poštovanja. Biskup Jean de Montbéliard Sarrebruck pošao je osobno u susret budućem kralju i predao mu ključeve grada. Karlo je još isti dan ušao u Châlons, a građani su mu priredili radostan doček. Sada je Reims, glavni Ivanin cilj, bio udaljen još samo nekoliko milja. Tu u krunidbenu gradu bilo je posve nezamislivo da bi dofen mogao ući u grad bez borbe, samo zastrašivanjem. I tu su međutim pregovori protekli mirno; nadbiskup Reimsa, Regnault de Chartres, pozvao je 12. srpnja građane da Karla dočekaju sa svim počastima povodom njegove krunidbe. Karlo se 16. srpnja nalazio u dvorcu u Sept-Saulxu i onamo su mu, po starom običaju, donijeli krunu koja je sutra trebala krasiti njegovu glavu.

Što se događalo međutim u noći sa 16. na 17. srpnja, dan krunidbe? Dofenove su straže, prema predajom sačuvanim običajima, čuvale gradska vrata. U ponoć se pojavio Karlo da bi se zatim satima klečeći molio. Tako je već počelo i svitati, a ulice su već bile ispunjene mnoštvom uzbuđenih ljudi. Nije se mogla vidjeti samo nekolicina onih što su bili odani Englezima, a među njima je bio i biskup iz Beauvaisa, Pierre Cauchon. Njegova je nenazočnost naročito udarala u oči budući da je on po svojoj službi bio jedan od šest perova (visokih plemića) duhovnika u kraljevstvu koji su, kao znak odanosti i podrške francuskoj kruni, trebali zauzeti mjesto na stepenicama prijestolja, pored kralja.

Sedamnaestog srpnja 1429. godine dojahala su četiri viteza u samostan Saint-Remi u Reimsu gdje je bila pohranjena sveta posuda za pomazanje koja se koristila pri krunidbi kraljeva. Treba podsjetiti da je prije gotovo tisuću godina, 496. godine, nadbiskup Remigius krstio, a zatim pomazao prvog franačkog kralja Klodviga. Njegova ga je supruga, kraljica Klotilda – koja je već bila kršćanska – nagovorila da primi kršćansku vjeru. Nije li čudno da je Ivana potjecala iz sela koje je bilo nazvano upravo po tom svetom Remigiusu »Domremy« (domus Remigii-Remigiusova

Katedrala u Reimsu

kuća)? Vitezovi su bili u sjajnoj opremi i u njima se moglo prepoznati vrhovne zapovjednike de Broussaca, Sire de Gravillea, Sire de Raisa i francuskog admirala Louisa de Culana. Opat Jean Canart primio je visoke goste. Nenarušiv je mir vladao u tom romaničkom benediktinskom samostanu kamo je kroz uske oslikane crkvene prozore prodirala tek oskudna svjetlost. Vitezovi su s opatom prolazili između teških romaničkih stupova, da bi na kraju došli do groba Saint-Remija gdje je bila pohranjena posuda za pomazanje. Svi su kleknuli kada ju je opat uzeo u ruke. Tada je pošla duga procesija vitezova i redovnika do crkve Saint-Denis gdje ih je očekivao nadbiskup Regnault. On je s dubokim strahom uzeo posudu iz opatovih ruku. Mora da je za to vrijeme Ivanino srce snažno kucalo! To je bila najznačajnija katedrala koju je dotada vidjela. Ta se golema građevina uzdizala visoko prema nebu, kao nošena na krilima kerubina.

Tako je divan grad Reims na dan krunidbe polako izranjao iz tame. Komešanje na ulicama bivalo je sve veće i veće. Mnoštvo je ljudi s rastućom napetošću očekivalo krunidbenu povorku. Procesija se konačno pojavila i ispunila crkvu do kora. Nadbiskup je svetu posudu za pomazanje stavio na glavni oltar. Četiri visoka plemića ujahala su – prema starom običaju – u katedralu i sišla sa svojih konja tek ispred kora. Tada su počele odzvanjati svete pjesme. Ivana je tiho ušla, držeći u ruci svoj barjak. Prozori obasjani žarkom sunčevom svjetlošću svjetlucali su se u raskošnim bojama. Ona je ušla kao Božja izabranica. Nikada nije razumjela ono loše u ljudima, jer je vjerovala da su sve duše čiste poput njene. Jasno se razlijegao glas glasnika koji je prozivao imena dvanestorice francuskih perova. Od šestoro svjetovnih nije se javio nijedan; jer svi su izdali interese francuskog kralja i njegova kraljevstva. Njihova su mjesta zatim zauzeli drugi vojvode i grofovi. Od šest crkvenih perova odazvala su se samo dvojica. Ivana je stajala blizu kralja, neprestano sa svojom zastavom u ruci. Sada, u času krunidbe, postigla je svoj najviši cilj; bio je to trenutak njene apoteoze. Otada je nejna zvijezda, po ljudskom shvaćanju, trebala početi

padati. Bog joj je namijenio međutim nešto veće: mučeništvo. Krunidbeno je pomazanje bilo gledano kao nastavak krštenja. Tim je obredom francuski kralj ujedno postao »veoma kršćanskim kraljem«. Ivana je tijekom čitava, duga obreda nepomično stajala pored kralja. Kada se ceremonija okončala i kralj bio okrunjen, kleknula je pred njega, u nazočnosti cjelokupne visoke gospode, obgrlila mu koljena i lijući suze rekla mu:

»Sada je ispunjena Božja volja. On je
želio da Orléans oslobodim od opsade
i dovedem vas u ovaj grad Reims, da biste
primili svetu krunidbu i tako pokazali
da ste vi pravi kralj i onaj kome
treba pripasti francuska kraljevina.«

Tu je ona prvi put nazvala Karla VII, kraljem, a ne više dofenom. Kada su je tijekom njena procesa pitali zašto se njena zastava, za koju se vjerovalo da u sebi krije čarobnu moć, nalazila tako blizu kralja, odgovorila je puna gorčine:

»Ona je bila uvijek prisutna
u tolikim teškim situacijama;
zaista je postojao povod da
joj se sada oda čast.«

Ivana je svladala sve teškoće, ispunila sva svoja obećanja. Nakon krunidbe su u nje nastupili izvjesni duševni problemi. Obuzeo ju je neki strah, slutnja da joj ono najteže tek predstoji, a da nije mogla razumjeti taj svoj unutarnji nemir niti ga protumačiti. Ona nije bila kadra gledati u budućnost, ali je duboko u sebi osjećala da je čekaju strašna iskušenja. Uvijek je nalazila međutim put do svojih glasova koji su joj govorili: »Kćeri Božja, naprijed, naprijed!« Svojom je bezuvjetnom poslušnošću, svojom vjerom, svojom poniznošću uspjela ostvariti nemoguće. U svojoj je poslušnosti i vjeri prerasla samu sebe. Postavljali su joj se novi, teži, viši zahtjevi. Oslobođenje njene domovine nije više bio njen prvi zadatak; uvijek je voljela Krista više od svega na svijetu. Čovjek koji Krista voli iznad svega drugog

nastoji međutim prigušiti, umrtviti svoje vlastito Ja i potpuno se dati ispuniti ljubavlju. Tako se ona duboko u sebi malo pomalo pripremala na predstojeće joj kušnje i muke što će ih jednom izdržati s punom zrelošću i bezgraničnom samopredanošću.

Nakon krunidbe se činilo najispravnijim krenuti prema Parizu, zauzeti grad, Engleze posve otjerati iz zemlje i ne dati im vremena da ponovo učvrste svoje položaje. Međutim, uvijek neodlučni kralj, okružen samoživim, sebičnim, ali na žalost utjecajnim savjetnicima i ljudima koji su osjećali zavist spram Ivane, rasipao je svoje vrijeme tijekom više mjeseci, a zatim se povukao natrag na liniju Loire. Kralj je slušao samo loše savjetodavce koji su poduzimali sve kako bi uništili utjecaj slavne djevojke. Njena je slava ljutila vojskovođe i dvorske dame. La Trémoille, zvan »čovjek zla« koji je bio odgovoran za svaki neuspjeh, pregovarao je s lukavim vojvodom od Burgunda koji je svojom dvoličnom politikom pomirenja lako zavarao La Tremoillea i sklopio primirje samo da bi dobio na vremenu. Ivana je bila time zaprepaštena, jer je znala da se to primirje neće poštivati. Također joj je bilo jasno da je time u mnogome umanjen vojnički polet. Kralj koji je veoma lako potpadao pod tuđi utjecaj, odlučio je umjesto da krene prema Parizu, opet se povući na liniju Loire. Tada se Ivanina tuga pretvorila u bijes. Ona nije željela podržati takvo primirje; a ako je to, proti svom dubokom uvjerenju, ipak činila, tada je to bilo samo iz obzira spram kraljeve časti. Ivanu su držali podalje od svih važnih razgovora što su se vodili. Vojvoda od Bedforda je napisao kralju pismo u kome ga je nazvao »Karlom od Valoisa«. Vrijeđao ga je i tvrdio kako on nema pravo na kraljevsku titulu; te na grub način omalovažavao Ivanu. Bedford je ostao u Parizu unatoč tome što se kraljeva vojska povukla u pravcu Crepy-en-Valoisa. Tu je Ivana izgovorila svoje znamenite riječi:

»Vidite kako je narod dobar.
Nikada nisam vidjela ljude koji
su se više radovali što
mogu pozdraviti svog plemenitog

kralja. Neka nebo dopusti da,
kada jednom umrem, budem pokopana
u ovoj zemlji.«

Nadbiskup Regnault de Chartres je s ironičnim smiješkom upitao: »A gdje mislite da ćete umrijeti?«

»Tamo gdje se Bogu bude svidjelo;
ja ne znam više od vas o vremenu
i mjestu svoje smrti; možda će se
Bogu, mom Stvoritelju svidjeti
da se sada povučem i položim
oružje.«

U njenim riječima nije više bilo prijašnje sigurnosti. Mučio ju je neki unutarnji nemir. I glas joj je zvučao drugačije. Možda je pitala sebe da li je njen zadatak ispunjen.

Vojvoda od Burgunda je u drugoj polovini kolovoza u Compiegnu postavio svoje uvjete. Kralj nije uspio isposlovati nikakve ustupke. Tako je bilo sklopljeno novo primirje koje je važilo do 25. prosinca, ali je kasnije produljeno do 11. travnja 1430. godine. Pritom se kralj usmeno odrekao niza gradova koji su mu bili odani i uvijek voljni iskazati mu počasti: Compiègnea, Point Sainte-Maxencea, Creila i Senlisa. Bio je to sramotan diplomatski poraz! O Parizu je bio sklopljen poseban sporazum. Iz postojećih dokumenata jasno proizlazi da su odmah po isteku nagodbe o primirju bili za proljeće 1430. godine planirani engleska ofenziva i Ivanino uhićenje. Bedford je međutim u zadnji čas naredio povlačenje i poveo svoje trupe u Normandiju. To je bila nova, možda posljednja prilika za kralja da nešto poduzme. Vojvoda od Alencona, najodaniji Ivanin prijatelj, uzalud je četiri dana pokušavao nagovoriti kralja da sa čitavom svojom vojskom napadne Pariz. Kralj je 5. rujna napokon pristao. U Parizu su se pripremali na taj napad. Širile su se glasine kako Ivana prijeti da će izmasakrirati cijeli narod. Tako su građani Pariza bili spremni na najgore i voljni pružiti otpor. Francuska je vojska bila podijeljena u dvije grupe; jednu su vodili Ivana, grof de Laval i maršal de Rais i ona je trebala ući u grad na jedan ulaz, Porte Saint-Hono-

ré, dok je druga grupa kojom su zapovijedali vojvode od Alencona i Bourbona trebala prodrijeti kroz ulaz Porte Saint-Denis.

8. rujna počeo je juriš. Prednji su bedemi pred ulazom Porte Saint-Honorébili ubrzo osvojeni. Ivana je u toj borbi sudjelovala u prvoj bojnoj liniji. Tek što su prešli prvi jarak našli su se pred drugim. To je zahtijevalo nove predradnje što ih je obavljala Ivana osobno. Svojim je kopljem ispitivala dubinu jarka. Pritom je bila pogođena u stegno. Smjesta su je odnijeli s tog mjesta i istoga je časa počela popuštati energija i odlučnost Francuza. Ivanu su njeni glasovi pozvali da ustraje. Sjedila je na zemlji opominjući ostale da ne malakšu, da se ne predaju, jer Pariz sada mora pod svaku cijenu biti osvojen. Nato je uslijedila međutim zapovijed La Trémoillea da se odmah napusti borba. Ivana se očajnički opirala tom naređenju. Vojvoda od Alencona ju je pokušao umiriti uvjeravajući je da će se bitka nastaviti slijedeći dan, ali ona se nije zadovoljila takvom utjehom. Tada je Sire de Gaucourte uhvatio ranjenu djevojku i silom je odvukao na neko mirnije mjesto. Idućeg dana rano ujutro bila je vojska spremna za novi napad. Jedan je glasnik došao Ivani i vojvodi od Alencona s kraljevim nalogom da se borba smjesta prekine. Izaslanik vojvode od Burgunda došao je naime kralju uvjeravajući ga kako je vojvoda spreman isposlovati kapitulaciju Pariza bude li mu obećano da će grad biti pošteđen daljnjih borbi. Bila je to dakako ponuda koju on ni za trenutak nije namjeravao zaista ostvariti. Ivana je čuvši za to uzviknula kako s Burgundom nikada i nikako ne može sklopiti mir osim šiljcima koplja. Bilo je prekasno. Kralj je na žalost opet pao u klopku. Bio je to novi, bijedni list u životnoj priči slaba, nemoćna kralja koji je čak dao uništiti most što je bio sagrađen preko Seine.

Ivanin je borbeni duh bio kao otpuhnut; kraljeva vojska koja je u osamdeset pet dana uzalud prešla više od tisuću kilometara, bila je raspuštena i puštena kući; vojvoda od Alencona vratio se svojoj obitelji. A za tobožnji se poraz činilo odgovornom Ivanu. Ona se odjednom osjećala posve sama, napuštena od svih pri-

jatelja. Sve što se događalo nakon krunidbe kao da je bilo osuđeno na propast. Teško da možemo i naslutiti bol i tugu što su morale ispunjavati tu djevojku. Kakav kontrast u odnosu na dane trijumfa u Reimsu! Zašto ju je Bog napustio?

I njeni su glasovi sada šutjeli; ona je obeshrabreno položila svoj oklop i mač – što ga je osvojila od Engleza u Parizu – na grob sveca u bazilici Saint-Denisa.

La Trémoille je bio veoma zadovoljan takvim tijekom događaja; jer da je pao Pariz opet bi čitava slava pripala Ivani i grofu od Alencona, njegovu zakletom neprijatelju. Tako su sada, do kasnijeg osvajanja Pariza, čekale Francuze godine rata. Zimski su mjeseci protjecali dakle u znaku poraza. Kralj je to vrijeme proveo povučeno u svom dvorcu u Mehun-sur-Yèvreu kao da se ništa nije dogodilo i kao da je još uvijek bio kralj Bourgesa, a ne kralj Francuske. U narodu, naročito u srcima građana Orleansa, Ivanina slava nije izblijedila. Iz tog su nam razdoblja poznate samo bilješke gospođe Marguerite La Tourolde – supruge jednog bogatog i veoma uglednog financa koji je bio u kraljevoj službi – u koje je Ivana dulje vrijeme stanovala. Dvije su se dame sprijateljile i, u skladu s običajima toga doba, dijelile krevet. Tijekom rehabilitacijskog procesa dala je važne podatke o Ivani koji nam daju jasnu sliku o njenom karakteru i vjerskom shvaćanju. Na njen duševni život nisu utjecali ni bilo kakvo praznovjerje ni neko pretjerivanje. Ona je bila realistična i promišljena. Jednom je Ivani njena gostoprimka izrazila svoju pretpostavku da ona u ratu nikada nije osjećala strah, jer je vjerovala da ne može biti ubijena. Ivana je to odmah odbacila:

»Moj život nije sigurniji od
života bilo kojeg vojnika.«

Ona je bila zapravo više puta ranjena, jedanput zamalo smrtno. Često su joj u kuću dolazile jednostavne građanske žene moleći je da dodirne njihove krunice, kako bi ih na taj način blagoslovila i dala im snagu. Ivana se samo smiješila i govorila:

»Tà dodirnite ih vi same.
To je isto kao da to ja činim.«

Ona je, budući da je od kralja dobivala vojničku plaću, imala na raspolaganju nešto vlastita novca i dijelila mnogo milostinje. Kada je jednom gospođa Marguerite stavila primjedbu u vezi s tim, odgovorila je Ivana:

»Poslana sam da tješim
siromašne i nevoljne.«

Postupala je onako kao što se uvježbavala već u svojoj ranoj mladosti, onako kao što je na bojnom polju postupala spram ranjenih i umirućih vojnika, bez obzira da li se radilo o prijatelju ili neprijatelju. Nikada nije zaslugu za postignute uspjehe pripisivala samoj sebi, ni kada se radilo o nesebično pruženoj pomoći drugom čovjeku, niti kada se pobjeđivalo u bitkama. Uvijek je tvrdila da je ona samo Božje oruđe. Njen je dostojanstveni nastup na dvoru zračio jednostavnošću i poniznošću.

Oni koji su bili odani Englezima i oni koje se, poput Konnetabela i Richemonta, željelo mitom pridobiti da pristupe drugoj strani, pripremili su sve kako bi u proljeće konačno »sredili« Karla VII. Međutim, kralj ipak nije bio posve besposlen, mada je već profućkao toliko mnogo vremena i izgubio povoljne položaje na šahovskoj dasci. Želio je učvrstiti barem svoje pozicije na području Loire gdje su se još pojedinačno nalazili moćni pristaše Engleza i Burgunđani. Stoga je u listopadu odlučeno da se zaposjednu dva pobunjenička grada: Saint-Pierre-le-Moustier i La Charité-sur-Loire.

Prvi napadi nisu uspjeli; kao već toliko puta prije toga donijeta je odluka o povlačenju. Tada se dogodilo nešto što je po ljudskom shvaćanju nečuveno, nešto što spada u najvažnije događaje Ivanina života i što su mnogi svjedoci veoma jasno opisali. Francuzi su već odvezli svoju artiljeriju i pripremili sve za odlazak. Zapovijedajući general Jean d'Aulon kojem je bila lakše povrijeđena noga, primijetio je da nema Ivane. Tražio je da ga podignu na konja i odjahao do utvrde. Našao je Ivanu naprijed u jarku pred tvrđavskim bedemima, okruženu malom četom vojnika. Upitao ju je što

tu još ima tražiti budući da je povlačenje već u punom tijeku. Ona je podigla vizir i odgovorila:

»Ja nisam sama. Imam oko sebe pedeset tisuća svojih ljudi! I ne želim se udaljiti prije nego što zauzmem grad.«

Te se njene riječi mogu razumjeti samo ako je govorila o nadzemaljskim silama. Osjećala se doduše napuštenom od ljudi, ali Bog je jači. Jean d'Aulon ju je pozvao da se odmah makne odande. Ona nije popuštala. Naprotiv! Glasno je doviknula vojnicima da odmah pribave materijal kojim će se ispuniti jarak, kako bi se mogao prijeći. Tako je i bilo; grad koji je tako uspješno pružao otpor bio je s lakoćom osvojen. Vjera može, također još i u naše doba, sve pobijediti! Tada je počela pljačka – što je uobičajeno u takvim situacijama – uz ostala besramna djela. Tako je Ivana morala voditi i izdržati još jednu borbu; uspjelo joj je barem postići da bude pošteđena Crkva.

Već uskoro, u veljači 1430. godine ponovo počinje vojna aktivnost. Protivnička je strana bez prestanka djelovala. Neprijatelj se nadao da će opet natrag osvojiti jedan dio kraljevskih oblasti i gradova. Kralju je bilo naročito stalo do toga da zadrži Reims, grad u kome je bio okrunjen. Napustio je Mehur-sur-Yèvre da bi se uputio u Sully-sur-Loire gdje se nastanio u dvorcu La Trémoillea. Onamo je pozvao i Ivanu – kojoj je u međuvremenu podijelio plemstvo – budući da ju je opet želio upotrijebiti u svoju korist. Ona sama bila je već dulje vrijeme obuzeta slutnjama – koje su se ubrzo pokazale opravdanima – da joj predstoje kušnje i patnje.

Njeni su joj glasovi, prema njenim vlastitim riječima, priopćili da će još prije nego što dođe dan svetog Ivana (24. lipnja) biti uhićena, da tako mora biti i da ne treba očajavati, već treba sve podnijeti ponizno i predano. Glasovi su joj također rekli da će joj Bog i dalje pomoći, a zatim će uskoro umrijeti. Od trenutka tog priopćenja je, kao što je sama izjavila, sve odluke prepuštala vojnicima. 28. ožujka još je napisala ono znamenito pismo građanima Reimsa u kome ih je hrabrila,

uvjeravala u kraljevu naklonost, te naglasila da je čitava Bretanja francuska i da će takvom i ostati, čak i ako vojvoda od Burgunda pošalje tri tisuće boraca koje je platio za dva mjeseca. Potpis:

»Jehanne«

Vojvoda od Burgunda je nastojao međutim svim silama natrag osvojiti Compiègne. Kada je Ivana to doznala, pohitala je onamo. Nadbiskup je naredio da se krene preko Aisne, kako bi se vojvodi od Burgunda došlo s leđa i potajno ga se napalo. 23. svibnja ujutro došla je Ivana u Compiègne sa samo četiri tisuće ljudi. Ostali vojnici što su došli iz Soissonsa već su izgubili hrabrost; nisu smjeli potražiti konačište u gradu, već su morali prenoćiti unutar utvrde. Kakva razočaravajuća slika sjetimo li se sjajnih ulazaka iz Ivanina zlatnog doba, doba njenih najvećih pobjeda!

Ona je pribivala Misi u Saint-Jacquesu, pričestila se, pozdravljala malu djecu koja su je prepoznala. Tu je izjavila:

»Dobri moji prijatelji, draga moja mala djeco, izdali su me i prodali.
Uskoro ću biti izručena smrti.
Molite se Bogu za mene; sada više neću moći dalje služiti kralju i Francuskoj.«

Vjerojatno je samoj sebi govorila kako je rat vođen slabo i bez ikakva poleta, te kakvim je zbog toga golemim opasnostima bila osobno izložena.

Englezi i Francuzi su bili raspodijeljeni po zemlji u mnogo malih četa. U strateški važnom selu Magnyju koje su Francuzi željeli osvojiti, nalazila se isto tako jedna mala četa. Ivana se nalazila na čelu samo nekoliko stotina ljudi pod vodstvom kapetana Batette. Na leđima neobično lijepa konja jurila je prednjačeći svima; nosila je burgunski mač što ga je našla u Lagnyju. U blistavoj bojnoj opremi, sa svojim barjakom u ruci, pružala je divnu sliku; činila se mnogo više opremljenom za raskošnu paradu nego za borbu. Više se nikada nije vratila! Guillaume de Flory je bio potpuno svje-

Ivanino pismo s njenim vlastoručnim potpisom

stan opasnosti toga pothvata, te je stoga dao da grupa vojnika čuva most; također se pobrinuo da budu spremni čamci kojima bi se trupe u najgorem slučaju mogle vratiti u grad. Oko četiri sata popodne prešla je Ivana most. Bitka je uspješno započela; zahvaljujući Ivaninoj molitvi za bitku koja je vojsku ispunila hrabrošću i pouzdanjem u uspjeh, bili su Burgunđani protjerani, a selo osvojeno. Oni su pozvali međutim pojačanje i prešli u protunapad. Kraljeve je trupe uhvatila panika. Pokušale su se povući natrag do rijeke, dok su se Englezi nadali da će im presjeći put za Compiègne. Zapovjednik iz Compiègnea dao je međutim dići pokretni most, kako bi spriječio da u grad uđu i neprijatelji. Na mostobranu se stisnula jedna mala četa; u njoj se nalazila i Ivana. Uz bojni poklik:

»Samo naprijed! Sada ih imamo!«

željela se dalje boriti. Sada su njeni vlastiti ljudi preuzeli vodstvo, kako bi je prisilili da ih sluša; ali ona je pružala otpor. Željela se boriti bez obzira na očajnu situaciju. Tada su Englezi nahrupili između nje i mosta. Ivana je još uvijek podstrekivala svoje ljude. Jedan ju je neprijateljski borac sa strane povukao s konja tako da je pala na tlo, a u svojoj teškoj opremi više nije mogla ustati. Neprijatelji su se bacili na nju i njena konja vičući: »Predajte se!«, na što je ona izgovorila jednu od svojih posljednjih rečenica na slobodi:

»Ja sam prisegla na vjernost
nekom drugom, ne vama i kanim
se držati svoje zakletve.«

Nato joj je mirno prišao Lionel od Wandommea, iskusni tridesetgodišnji poručnik koji je služio pod Ivanom Luksemburškim i rekao: »Ja sam vitez«, što je trebalo značiti da ne postoji opasnost za njen život. Bio je ponosan na svoju lovinu koja je bila vrijednija nego da je uhvatio nekog kralja. Ivanu su najprije držali tri do četiri dana zatočenu u taboru Ivana Luksemburškog. Grad Compiègne nije pokušao ništa, ama baš ništa da bi je spasio, da bi oslobodio ženu koja je spasila Francusku. Bila je dakle uhićena i to 23. svibnja

1430. godine oko šest sati popodne. S tim je trenutkom počelo njeno mučeništvo.

Lionel od Wandommea ju je predao svom stricu Ivanu Luksemburškom koji je bio jedan od najvatrenijih pristaša Burgunđana. On ju je prvo poslao u svoj dvorac što se nalazio u šumi, između Cambraia i Saint-Quentina. Tamo su živjele njegova supruga i tetka. Obje su dame postupale spram Ivane ljubazno i predložile joj da svoju mušku odjeću zamijeni haljinom. Ivana je taj prijedlog odbila vjerujući da bi time bila neposlušna spram Boga, a možda čak simbolično svukla sa sebe svoje poslanje. Drugi su se u međuvremenu cjenkali oko dragocjene zarobljenice. Englezi su je željeli imati za sebe ali ju je želio dobiti i teološki fakultet; tu je želju podupirao Ivanin smrtni neprijatelj Pierre Cauchon, biskup iz Beauvaisa koji je svakako želio doživjeti da joj se sudi u njegovoj biskupiji gdje je bila uhvaćena. Bio je izgleda uvjeren da je ona bila u službi demona. Njegovim su postupcima upravljali međutim prije svega osjećaji mržnje, odmazde, osvete.

Samo Karlo VII. koji je bio kriv za sve i koji ju je jedini mogao spasiti i osloboditi, nije poduzeo ništa u tom pogledu. Taj slabi sebični, malodušni, plašljivi, nekarakterni muškarac zauvijek je okaljao visoko, nadasve ugledno ime što ga je nosio. Vojvoda od Burgunda je upotrijebio sav svoj utjecaj kako Ivana ne bi bila brzopleto predana Englezima. Bio je svjestan vrijednosti koju je zarobljenica imala za njegove interese. Za Engleze je bila stvar časti dokopati je se. Morali su činiti sve moguće kako bi dokazali da je bila luda, opsjednuta demonima i đavolom. Po njihovu joj se mišljenju moralo suditi, moralo ju se kazniti, spaliti kao vješticu. Cauchon je 14. srpnja razgovarao s vojvodom od Burgunda i vojvodom od Luksemburga; govorio im je o pismu upućenom pariškom sveučilištu u kome je po drugi put zahtijevao Ivanino izručenje da bi je mogao predati inkviziciji. Ujedno je uručio deset tisuća zlatnih dukata i gnusna je trgovina bila tim Judinim novcem zaključena. Vojvotkinja od Luksemburga je u suzama usrdno molila svog supruga milost

za Ivanu, kako ne bi time navukao na sebe sramotu. Uzalud. Kada je Ivana saznala za sudbinu što joj je predstojala, bila je neutješna:

»Radije umrijeti nego
pasti u ruke Engleza!«

U gradovima gdje su je poznavali zavladala je velika žalost; ljudi su se javno molili za nju i održavali procesije. Samo je Karlo VII. i dalje uporno šutio.

Tako je Ivana preko Arrasa dospjela u dvorac Drugy, a zatim dalje u Crotoy gdje joj je još bila dana mogućnost da prima posjete, pa i svećenike. Odatle je preko Saint-Valeryja odvedena u Dieppe, da bi konačno oko Božića stigla u Rouen gdje se trebao održati njen strašni proces. Tu je bila držana u zatvoru pod strogim nadzorom lorda Warwicka, tutora i zaštitnika mladog engleskog kralja Henrika VI. Bila je zatvorena u jednom od sedam tornjeva starog dvorca koji je bio sagrađen pod Filipom-Augustom. Dvorac je imao tri kata; na srednjem koji se sastojao od jedne jedine prostorije promjera četrdeset tri koračaja, nalazio se Ivanin zatvor.. Da bi se spriječili njeni daljnji pokušaji bijega – već je dvaput pokušala pobjeći – okovali su joj vrat, ruke i noge teškim lancima što ih je morala trpjeti dan i noć. K tomu su joj noću bili članci na nogama vezani lancima za neku gredu. Stalno je uz nju stražarilo petorica engleskih vojnika koji su se često ponašali nasilnički. Kovač Stephan Castille je izvijestio da je za nju izdradio željezni kavez u kome su je neprestano držali uspravno, okovana vrata, ruku i nogu; u tom je stanju morala izdržati do dana kada je počeo njen proces. Između ostalih su je posjetili također i njeni moćnici protivnici, kao Ivan Luksemburški i njegov brat, biskup od Thérouannea. Kada joj je Ivan Luksemburški nataknuo kako bi je možda mogao osloboditi ako bi obećala da se više nikada neće boriti protiv Burgunda, ona je to s ogorčenjem odbila:

»Dobro znam da me Englezi namjeravaju ubiti i da vjeruju kako će nakon moje smrti moći zauzeti čitavu Francusku. Ali čak i kada bi došlo još daljnjih stotinu tisuća 'Godona'[1] nikada ne bi bili kadri osvojiti kraljevinu Francusku.«

Nakon tih je njenih riječi Sir Humphrey, grof od Stafforda, naglo izvukao svoj mač i bio bi njime ubo okovanu, bespomoćnu djevojku da ga Warwick nije uhvatio za ruku i spriječio u tome.

Vrijeme Ivanine patnje bilo je nevjerojatno teško. Pet dugih mjeseci ostala je mlada djevojka u svom zatvoru, osamljena u hladnom tornju, okružena vojnicima plaćenicima koji su je ponižavali, dosađivali joj, a protiv kojih se branila svojim lancima. Još je uvijek trpjela posljedice svoga pada u Beaurevoiru. Unatoč vremenu adventa nije se smjela redovno ispovijedati ili ići na Misu. Od vanjskog svijeta, svojih prijatelja, nije dobivala nikakvih vijesti. Kada se u svojoj nevolji požalila jednom čuvaru, zamolivši da joj dopusti ići na Misu i pričestiti se, Warwick joj je dao poručiti kako se ženama njene vrste ne može dopustiti da primaju sveta otajstva. Ivana se zacijelo uvijek iznova pitala što je Bog zapravo želio postići tim kušnjama koje joj je namijenio. Zapala je u stadij potpune duševne osamljensoti. Može li se zamisliti da ju je Bog želio posve napustiti zato što je griješila, možda zbog prevelike gordosti ili samovolje? Što je mogla sebi predbacivati? Duševno iscrpljena, tijela izmučena od okova, vraćala se svake večeri nakon saslušanja koje se činilo beskonačnim, natrag u zatvor. Bila je okružena zlom i neprijateljstvom; po svemu sudeći, više je se nije sjetio nijedan prijatelj, pa čak ni onaj koji joj je trebao biti zahvalan za sve svoje uspjehe. Svi mučenici koji su Božjom milošću bili poslani da pružaju nesebičnu

---

1. 'Godon': Uvredljiva, pogrdna riječ Francuza za Engleze zbog njihova bojna poklika »Goddam«=Proklet Bog.

pomoć tamo gdje je ona bila najnužnija, ponijeli su u trenutku očajna potonuća u Ništa težak Kristov križ. Ni oni, i upravo oni, nisu mogli, a da se ne požale: »Bože moj, Bože moj, zašto si me napustio!«

Cauchon je u božićno doba revno radio na tome da stvori formalne preduvjete za sudski postupak. Budući da u Rouenu u to vrijeme nije bilo biskupa, morao je od svećeničkog vrhovništva tražiti dopuštenje da se proces vodi u gradu koji ne pripada njegovoj biskupiji, što mu je bilo odobreno bez ikakvih poteškoća. Nije žalio truda da sakupi suce i prisjednike. Čitava se crkva – njeno iskustvo i njen autoritet – trebala dići protiv mlade vještice i Karla VII. Iz Pariza su došli glasoviti teolozi. Oni koji su mogli Ivanu uzeti u zaštitu odavno su napustili grad. Onih više od stotinu sakupljenih sudaca bili su većinom izraziti neprijatelji Karla VII: Pariško sveučilište, veliki samostani Normandije i kanonici u Rouenu. Svi su bili pod utjecajem svog političkog stava, ali i ispunjeni strahom od iznošenja vlastitog mišljenja. Mogli bi se usporediti s onim hebrejskim svećenicima koji su iznudili Kristovo raspeće. Većina je njih bila osim toga sprijateljena s Englezima. Pred tim sucima koji su bili prepuni mržnje, želje, za osvetom, strahovita gnjeva, pred tim je đavolskim skupom morala Ivana izdržati tijekom pet mjeseci davati odgovore o kojima je ovisila njena sudbina. Tu ona još više nego do tada izrasta pred nama u nadljudsku pojavu. Još izrazitije polaže svjedočanstvo svoje herojske duše. Onako čista uzdiže se, nalik francuskom ljiljanu, sve više i više u visinu. Svi argumenti inkvizitora naprosto se tope u ništa pred njenom unutarnjom postojanošću; obavijena milošću koju crpi iz Gospodnjih knjiga

»u kojima ima mnogo toga
vrijednijeg nego u vašim
knjigama«,

ona raste istom onom mjerom kojom rastu njena nevolja i patnja.

Jednog je dana iznenada dobila visoku temperaturu koja je bila popraćena jakim povraćanjem. Obja-

snila je liječniku da je jela šarana što joj ga je poslao biskup Beauvaisa i da je to uzrok njenoj bolesti, na što je dobila odgovor: »Ti si, bludna djevojčuro, jela haringu. Liječnik joj je htio pustiti krv, ali mu je Warwick rekao: »Budite oprezni, ona je lukava i mogla bi se ubiti.« Englezima je naime bilo veoma stalo do toga da Ivanu ne izgube ni njenim bijegom ni smrću; jer ona je morala biti raskrinkana kao vještica i zatim spaljena. Na svim su se stranama, pa i u njenom rodnom selu prikupljala obavještenja o njoj. Ona su bila međutim toliko povoljna da se Cauchon nije mogao njima poslužiti tijekom procesa, jer su sva govorila njoj u prilog. Ponovo je ispitano njeno djevičanstvo; ovaj put je taj zadatak obavila vojvotkinja od Bedforda – sa svojim matronama – koja je, nasuprot svom suprugu, bila Ivani prilično sklona. Ni tu nije bilo uspjeha za Cauchona. Budući da su propali svi pokušaji prikupljanja dokaza koji bi Ivanu teretili, pribjegao je Cauchon krivotvorenju. A u tamnici je osim toga organizirao lukavo smišljeni sistem špijunaže. Isposlovao je da Ivanu posjećuju preobučene osobe; ti su ljudi izigravali prijatelje i pokušavali izmamiti njeno priznanje. Naročito zlu ulogu odigrao je kanonik iz Rouena, Nikolas Loiseleur. On je došao Ivani donoseći joj izmišljene kraljeve pozdrave, te je upitao bi li mogao biti njen ispovjednik. U susjednoj su se prostoriji nalazila dva bilježnika; oni su kroz rupu u zidu prisluškivali njene odgovore i marljivo zapisivali sve što je rekla. Ivana je govorila posve slobodno i otvoreno i pričala o svemu što joj je bilo u mislima. Vjerojatno je također bila sretna što se može opet ispovijedati. Svećenik ju je, da bi posve pridobio njeno povjerenje, upozorio na duhovnike koji će nastupiti kao suci; rekao joj je kako ne bi trebala poslušati što joj oni budu savjetovali, jer će inače loše proći. Kako je bila međutim iznenađena kada je prilikom sljedećeg saslušanja prepoznala svog ispovjednika među pedeset četiri prisjednika! Jednom se on preobukao u Ivaninu omiljenu sveticu Katarinu i time posve zbunio izmučenu djevojku. Na takvim osnovama počivaju »dokazi« s pomoću kojih je mogla biti optužena i osuđena zbog hereze. Proces je trajao od 9. siječnja do

26. ožujka 1431., a nakon njena iznuđena priznanja još do 30. svibnja, dana njene osude. Sve su suce plaćali Englezi. Među njima je bilo i takozvanih časnih ljudi, ali nijedan se nije usudio podići svoj glas ili čak direktno nastupiti protiv svih onih protuzakonitosti koje su sasvim sigurno morali ustanoviti. Ivana je tražila da se pozovu i svećenici koji su pripadali francuskoj strani, kako bi se barem donekle postiglo izjednačenje snaga; to joj je bilo međutim grubo odbijeno.

Uvijek je iznova zahtijevala da se njen slučaj iznese pred papu u Rimu ili da se čak sama pojavi pred njim, što nije dakako uopće bilo ni uzeto na razmatranje. Dobronamjerni istražni sudac Jean de La Fontaine koji ju je podržavao, morao je pred Cauchonovim bijesom pobjeći iz Rouena. Bilježnik Manchon dugo se ustezao od toga da u zapisniku krivotvori Ivanine odgovore. Njegove izjave predstavljaju uostalom najvažniji materijal prilikom rehabilitacijskog procesa. Sudski sluga Massieu koji je duboko suosjećao s Ivanom jednom je kada je ona bila na putu od zatvorske ćelije do sudske dvorane ostavio otvorena vrata što su vodila u kapelicu, tako da se ona, pogleda upravljena prema oltaru, mogla pomoliti. Odmah je bio pozvan na odgovornost uz pitanje kako se mogao drznuti pustiti »ekskomuniciranu bludnicu« u blizinu crkve. Zaprijetili su mu i postavili stražu da bi se stalo na kraj takvim nepodopštinama.

Ishod procesa bio je za Ivanu beznadan. Na čelu mu je bio Cauchon koji je u ruci držao sve konce. Njemu je bila međutim potrebna i podrška inkvizitora koji je nestao, jer se inkvizicija htjela držati podalje od svega toga. Njen je zastupnik Jean Lemaître, prior Dominikanskog konventa u Rouenu, također nije želio imati ništa s tim i rekao je da neće prosvjedovati bude li Cauchon proveo sudski postupak bez njegova sudjelovanja. Naposljetku je čak glasao da Ivana bude spaljena, jer je strahovao za vlastiti život.

Crkvica u dvorcu bila je pretvorena u sudnicu. 21. veljače u osam sati ujutro počela je sudska rasprava. Bila su nazočna četrdeset dva prisjednika. Pierre Cauchon je bio jedini sudac. Kasnije mu se još pridru-

žio nesigurni i uznemireni prior Jean Lemaître. Ivana je prethodne večeri zamolila da joj se dopusti pribivati Misi, što joj je bilo uskraćeno. Massieu ju je međutim na putu prema sudnici pustio – unatoč upućenim mu prijetnjama – da na kratko uđe u kapelicu gdje je kleknula i upitala:

»Ovo je mjesto gdje
počiva Najsvetiji?«

Ivana je ušla u sudnicu nogu okovanih lancem, dok su joj ruke za tu priliku bile slobodne. Pred sucima se pojavila kao da ide u borbu, samo bez bojne opreme; bila je odjevena u mušku odjeću, u svoje paževsko odijelo sivo-crne boje i kratku surku i nosila svoju paževsku frizuru. Kada je ušla u dvoranu među nazočnima se začuo žamor čuđenja i zaprepaštenja. Većina učenjaka, svećenika, vidjela ju je po prvi put; ugledali su mladu, pristalu djevojku ponosno uzdignute glave i bistra pogleda. Franjevci Jean de Nibat i Jayques Guesdon nisu skidali pogleda s nje, a augustinski je redovnik Jean le Fèvre držao ruke pred očima; karmelićani Pierre de Houdenc, prior u Rouenu, i Guillame Le Bocher podrugljivo su se smijuckali; benediktinski opat Guillame de Conti iz Sainte-Catherine u Rouenu očito je zaboravio sjetiti se svetice čije je ime nosio njegov samostan. Ivana je naprotiv sigurno nosila u mislima legendu o Katarini i njenoj borbi s pedesetoro učenjaka koje je naposljetku uspjela obratiti na svoju vjeru. Ivanino je saslušanje bilo vođeno po uobičajenom postupku inkvizicije i po uputama sudaca za kriminalne slučajeve. Pitanja su se nizala bez ikakva reda, napuštala se jedna tema da bi se naglo prešlo na drugu koja nije imala nikakve veze s onom prvom temom. Takvim se zbrkanim ispitivanjem željelo optuženu toliko zbuniti da počne sama sebe pobijati. Najvažnija su joj pitanja postavljena u trenutku kada ih je najmanje mogla očekivati. Često joj je više sudaca istovremeno postavljalo različita pitanja, tako da je Ivana morala reći:

»Moja plemenita gospodo,
molim jedan po jedan.«

Svako je zasjedanje trajalo dva do tri sata, čime se također namjeravao u Ivane izazvati umor. Ona je međutim od prvog do posljednjeg od tih beskonačnih saslušanja zadržala potpunu bistrinu duha, svoje nepogrešivo pamćenje. Tako visoka inteligencija i taj zdravi ljudski razum, takva čistoća srca i fina oštroumnost umjeli su zatvoriti usta najučenijim teolozima svijeta. Njena je gordost bila združena s onom pravom ženskom ljupkošću. Njena vedrina, njen humor činili su je nadmoćnijom, a da ona toga nije bila svjesna. Zadržala je i svoj neiscrpni, neumorni polet, svoje oduševljenje, kao u djetinjstvu, što odaje i njen uzvik koji je odzvanjao i u onim za nju najtežim trenucima:

»Volim Boga čitavim
svojim srcem!«

Na početku prvog saslušanja zahtijevao je Cauchon da Ivana s rukom položenom na Bibliju prisegne da neće govoriti ništa drugo do istinu, na što je ona odgovorila:

»Ne znam što ćete me pitati.
Možda ćete me pitati o stvarima
o kojima vam neću željeti govoriti.«

Nazočni su prosvjedovali zbog tih njenih riječi. Cauchon je ponovio povišenim glasom: »Prisegni da ćeš govoriti istinu kada ti budu postavljena pitanja o vjeri i o svemu što znaš!« Ivana je zbog njegova osorna tona naglo trznula glavom. Zacijelo je slutila da je on mrzi. Zašto? Tà držala je da ona sama ništa ne znači, već samo sluša Boga.

»Što se tiče moje mladosti
i svega što sam učinila
otkako sam dojahala u
Francusku, rado ću se zakleti;
o očitovanjima što su mi
došla od Boga nisam međutim
nikome ništa priopćila; o tome
neću nikada i nikome, osim kralju,
ništa reći; to neću učiniti ni ovdje,

makar mi zbog toga odsjekli glavu;
jer sve sam to vidjela putem
vizija ili sam saznala od svojih
savjetnika i nemam pravo odati
to nekom drugom čovjeku. Za osam
dana znat ću smijem li govoriti.«

Te su njene riječi izazvale opće ogorčenje u sudnici. Zavladali su silna buka i metež. Cauchon je škrgutao zubima. Ivana je napokon prisegla da će govoriti istinu, ali samo što se tiče njene vjere. Cauchon je zahtijevao da ona izmoli Oče naš. Umorna od njegovih pitanja prkosno je odgovorila:

»Pomolit ću se samo ako
me budete pustili da se
ispovjedim.«

Na to je Cauchon rekao da će joj dati dovesti dva svećenika koji govore francuski bude li pred njima izmolila Oče naš. Ona je međutim ponovila da će to učiniti samo ako je bude pustio da se ispovjedi. Ta je izmjena riječi tekla dalje na isti način. Začulo se opće negodovanje, nastala vika i graja; jer ona se po mišljenju većine nazočnih u sudnici uz nečuvenu drskost da nosi mušku odjeću još usudila i neljudski razgovarati s jednim biskupom! Žena u muškom odijelu vjerojatno je na muškarce onoga doba djelovala kao mlada žena koja bi se pojavila gola pred vijećem engleskih puritanaca. Kada se uskomešanost napokon stišala objasnili su Cauchon i engleski pravnici vođi zapisnika Manchonu da će mu na latinskom jeziku diktirati ono što treba zapisati. On je kasnije prigovorio kako veliki dio onoga što je morao napisati uopće nije čuo da je bilo rečeno, te da je optužena rekla nešto posve drugo. Ivana je spoznala da u dvorani ima i nekolicinu prijatelja. Tada je Cauchon htio prekinuti istragu. Još je upitao prisjednike da li se Ivana treba držati u engleskom zatvoru ili u onom crkvenom. Jean Fabri je na to tiho šapnuo da se ona naravno ne može prepustiti Englezima, jer ju je engleski kralj izručio Crkvi. O tome je uslijedila dulja rasprava. Cauchon je odlučio međutim da ona ostane zarobljenica Engleza, pod otrcanom izli-

kom da se od Engleza zapravo uopće ni ne može tražiti nečije izručenje Crkvi. Zatim se obratio Ivani tražeći od nje da obeća kako nikada neće napustiti zatvor u dvorcu, na što je ona odlučno odgovorila:

»To nipošto ne obećajem.
Ako pobjegnem nitko neće
moći doći i predbaciti mi
da sam prekršila obećanje,
mada su mi, otkako sam tu,
ruke i noge okovane željeznim
lancima koji me užasno bole.«

Cauchon je drska pogleda odvratio kako se može dokazati da je više nego jedanput pokušala pobjeći, te joj je zbog toga dao staviti lance, Ivana je na to rekla:

»To je istina i ja još
i sada želim pobjeći;
to je pravo svakog zarobljenika.

A zatim je dodala mirno gledajući Caushona:

»Znam da ste moj neprijatelj.«

Bilo je dakle odlučeno da Ivana bude i ubuduće uvijek okovana lancima; trojica zakletvom obvezanih čuvara odveli su je natrag u zatvor. Jedan od njih ju je već iduće večeri pokušao silovati. Ona se požalila Cauchonu koji je o tome razgovarao s Warwickom. Ovaj je izgrdio čuvara i odlučio da ubuduće sva trojica stražare u istoj prostoriji kod Ivane. U međuvremenu se zastupnik inkvizicije, prior Jean Lemaître, morao odlučiti hoće li ili neće nastupiti kao drugi sudac. Od te ga je službe zapravo hvatala jeza. Jedno je svom prijatelju rekao međutim da će ga koštati života bude li to odbio. Stoga je taj zadatak ipak prihvatio.

Idućeg dana, 22. veljače, ponovo su Cauchon i Englezima naklonjen svećenik Jean Beaupère ustrajali, kao pri svakom saslušanju, u svom zahtjevu da Ivana prisegne da će na sva pitanja odgovarati samo istinom. Ona je odvratila kako se već dovoljno zaklinjala. Biskup je na to reagirao riječima: »Mi tražimo da se

zakuneš; nitko ne može svećeniku odbiti zahtjev da položi zakletvu kada se radi o vjerskim pitanjima.«

Ivana je odgovorila:

»Moja vam jučerašnja zakletva
mora biti dovoljna.«

Na daljnje Cauchonove prigovore dodala je:

»Kada biste točno znali tko
sam ja, ne biste željeli da
se nalazim u vašim rukama.
Sve što sam učinila imam
zahvaliti očitovanjima
što mi ih je poslao Bog.«

U tom se procesu uvijek iznova podsjećalo na sudsku raspravu protiv Krista. Kada su Ivanu dalje mučili, konačno je rekla:

»Spremna sam zakleti se da ću
reći istinu o svemu čega se
tiče ovaj proces. Kunem se.
Sada morate biti zadovoljni,
dovoljno sam se zaklinjala.«

Zatim su bila opet iznijeta sva moguća pitanja koja nisu imala nikakve međusobne veze, a sve to s namjerom da se optužena što više zbuni. Ona je međutim o svojim vizijama, o prikazanjima, dosljedno i uporno šutjela. Nije odala svoju tajnu koja je bila poznata samo njoj i kralju. Postavili su joj pitanje zašto nosi mušku odjeću. Uzdržala se od odgovora. Napokon je rekla da za to ne može nikoga učiniti odgovornim. Njeni su odgovori uvijek bili jasni; Cauchon ih je neprestano pokušavao krivotvoriti. Između njega i zapisničara Manchona došlo je do žestokih razračunavanja budući da je Cauchon želio izvrnuti, to znači krivotvoriti, sadržaj zapisnika. To se ponavljalo pet dana uzastopce. Manchon je ostao međutim nepokolebljiv, što je vrijedno divljenja kada se zna koliku je moć i bezobzirnost posjedovao Cauchon. Ivana je svake večeri čula svoje glasove. Oni joj nisu govorili ništa drugo nego da mora ustrajati i dokazati svoju hra-

brost. Kada su je upitali nije li možda u svojim vizijama vidjela pred kraljem nekog anđela, rekla je samo da je kralj i sâm primio pred bitku Božja očitovanja. Na pitanje kakva su to bila očitovanja odgovorila je ironično kako bi se kralju mogao poslati glasnik da njega samog pita o tome. Budući da su je i dalje neprestano mučili takvim pitanjima napokon je progovorila i snažnim glasom objasnila da ne smije izići u susret sucima, da joj je zabranjeno reći punu istinu o Božjim očitovanjima; a zatim je dodala:

»Čuvajte se vi koji nazivate
sebe mojim sucima! Preuzimate
golemu odgovornost ako od mene
tražite previše.
Ja ovdje nemam što tražiti. Došla
sam od Boga. Pošaljite me dakle
natrag onom od koga sam došla.«

To su riječi koje zrače snagom i nadahnućem. S kakvom je promišljenošću ta mlada djevojka govorila učenim sucima! Kako je bilo moguće da slušaoci, iskusni ispovjednici koji su bili uvježbani u izučavanju svetaca i rukopisa, upućeni u puteve mistike, nisu bili time potreseni? Cauchon je bijesno prepustio predsjedanje saslušanja Beaupèreu.

Ovaj je 1. ožujka upitao Ivanu što misli da predstoji Francuskoj za koju se borila. Ona je odgovorila:

»Prije nego što prođe sedam godina
Englezi će gotovo potpuno izgubiti
svoje posjede i morat će posve
napustiti Francusku. Englezi će zbog
velike pobjede koju će Bog poslati Francuzima
morati pretrpjeti svoj najveći gubitak
što su ga ikada imali u Francuskoj.«

Biskup je upitao: »Odakle to znate?«
Ivana je odgovorila:

»To dobro znam zahvaljujući
jednom Božjem očitovanju, a
također znam i da će se to
dogoditi prije nego što
protekne sedam godina; veoma bi
me čudilo da se to ne ostvari.«

La Fontaine joj je na to postavio pitanje: »Znate li da li sveta Katarina i sveta Margareta mrze Engleze?« Ivana je rekla:

»One vole sve što voli naš
Gospodin.«

La Fontaine: »Mrzi li Bog Engleze?« Ivana:

»Ne znam da li Bog gaji
ljubav spram Engleza;
ne znam ni što kani učiniti
s njihovim dušama, ali znam
da će oni biti izbačeni iz
Francuske, osim onih koji će
tamo umrijeti; a Bog će pomoći
Francuzima da pobjede nad
Englezima.«

Spretni je istražni sudac Beaupère nastavio postavljati pitanja koja nisu imala nikakve međusobne veze ili naoko nedužnim pitanjima skrenuti razgovor na opasno područje. Tako je došlo do neprispodobive izmjene riječi između iskusna jurista i vidovite djevojke obdarene Božjom milošću.

Beaupère: »Kada ste posljednji put jeli i pili?« Ivana:

»Od jučer nisam ni jela
ni pila.«

Beaupère: Kada ste čuli glas koji vam je govorio?« Ivana:

»Čula sam ga jučer i danas.«

Beaupère: »U koje ste doba jučer čuli taj glas?« Ivana:

»Jučer sam ga čula triput: ujutro, u vrijeme
užine i kada se navečer molila Ave Maria. Katka-
da
ih čujem češće nego što kažem.«

Beaupère: »Što ste radili kada je jučer ujutro glas došao k vama?«
Ivana:

»Spavala sam; glas me je probudio.«

Beaupère: »Je li vam dodirnuo ruku?«
Ivana:

»Probudio me je, a da me nije ni dotaknuo.«

Beauère: »Je li glas bio u vašoj sobi?«
Ivana:

»Ne, to ne znam; ali bio je
u dvorcu.«

Beaupère: »Jeste li glasu zahvalili – i jeste li kleknuli?«
Ivana:

»Da, zahvalila sam mu. Sjela sam na svoj
ležaj i sklopila ruke. Prethodno sam
ga zamolila da mi pomogne smisliti
što da izjavim pred sudom.«

Beaupère: »Što je rekao glas kada ste se probudili?«
Ivana:

»Samo hrabro odgovaraj,
Bog će ti pomoći.«

Beaupère: »Nije li glas kada promijenio svoje poglede?«
Ivana:

»Nikada nisam primijetila
da bi sama sebe pobijao.«

Beaupère: »Da li vam je glas zabranio da odgovorite na sve što vas se pita?«
Ivana:

»Na to pitanje neću odgovoriti!
Imala sam prikazanja koja se
tiču kralja i nikada ih neću
odati.«

Beaupère: »Još jednom: Je li vam zabranjeno govoriti istinu?«
Ivana:

»Mislite li da su mi to ljudi
zabranili? Danas neću odgovoriti.
Prije nego što ne dobijem očitovanje
o tome, ne znam smijem li to reći
ili ne. Čvrsto sam uvjerena – isto
toliko koliko vjerujem u Krista – da
nas je Bog izbavio od muka pakla
i da glas dolazi k meni po Božjem
nalogu!«

Beaupère: »Je li glas Boga njegov vlastiti glas ili glas nekog anđela ili sveca?«
Ivana:

»On dolazi od Boga! Ne vjerujem da
mogu jasno izraziti ono što znam;
također se bojim da bih mogla
reći stvari koje se glasovima
možda ne bi svidjele.«

Nakon mnogo daljnjih zamornih pitanja kratko je objasnila:

»Glas je dobar i ulijeva poštovanje.«

Beaupère ju je upitao ima li glas lice i oči. Ivana se ustezala odgovoriti, ali je rekla kako se ljude čak može objesiti samo zato što govore istinu. Beaupère je tada blagim glasom postavio lukavo pitanje: »Znate li da li se nalazite u stanju milosti?« Veći broj prisjednika nije mogao slušati Ivanine jasne, iskrene odgovore, a da njima nisu bili duboko dirnuti. Jean Fabri je sa svoga mjesta uzviknuo: »Takvo se pitanje ne smije djevojci postaviti!« Cauchon je ustao i crven od bijesa zaurlao: »Mir!« Ivana je međutim sabrano odgovorila:

»U slučaju da se ne nalazim
u stanju milosti, molim Boga
da me dovede u to stanje;
ali ako jesam u stanju milosti
onda molim Boga da me ostavi u

njemu. Bila bih najnesretniji čovjek na zemlji Božjoj kada bih znala da nisam u Božjoj milosti. Ako bih se međutim nalazila u stanju grijeha, vjerujem da glas tada ne bi dolazio k meni.«

Beaupère je opet promijenio temu. Ispitivao ju je o djeci iz Domremyja i njihovom političkom stavu. Ona je pričala kako je u njenom rodnom selu samo jedan dječak bio na strani Burgunđana. Pritom su joj se u provali temperamenta izmakle riječi:

»Poželjela bih da mu se odrubi glava«

Brzo je međutim dodala:

»Naravno, samo ako bi to bila Božja volja.«

Beaupère je osjetio kako tu postoji mogućnost da je navede na neopreznost, te joj je postavio lukavo pitanje da li su joj glasovi naložili da mrzi Burgunđane. Ali Ivana se i tu pokazala doraslom situaciji:

»Kada sam shvatila da su glasovi na strani francuskog kralja nisam baš mogla Burgunđane naročito voljeti.«

Zatim je uslijedilo pitanje ne bi li ipak željela odjenuti žensku odjeću. Ona je odmah odgovorila:

»Ako mi date žensku odjeću, stavit ću je na sebe i otići; inače je neću odjenuti i zadovoljit ću se ovom svojom odjećom, jer Bog želi da je nosim.«

Time je isptivanje bilo za taj dan završeno, a Ivana je duboko iscrpljena odteturala u svojim lancima natrag u zatvor.

Tako su prolazili dani u neprestanim mučenjima, prikrivanim surovostima i otvorenoj bezobzirnosti. 27.

veljače su je ispitivali o maču što ga je svojedobno tražila i našla u crkvi Sainte-Catherine-de-Fierbois. Njeni su se ispitivači nadali da će dobiti ako već ne dokaz, onda barem neku indiciju, kako bi mogli dokazati da se ona služi magijom i prijevarom.

»Zahvaljujući svojim glasovima
znala sam gdje se nalazi mač.«

Pitanje suca: »Niste li se kada molili za to da vam na isti način bude dosuđen uspjeh u boju?«
Ivana je na to odvratila:

»Nadala sam se naravno
da će mi moj oklop donijeti
sreću.«

Cauchon se uvijek iznova bojao da bi Ivana mogla nekom svojom čarolijom umaći. Stoga joj je rekao da će, bude li pobjegla iz zatvora, biti okrivljena zbog krivokletstva. Ona je ponosno odgovorila:

»To ne prihvaćam. Kada bih utekla
ne bi me nitko mogao optužiti
da sam se
ogriješila o svoju vjeru, jer
je ja nisam nikome zadala.«

Jedne je večeri istaknuti pravnik Jean Lohier došao Cauchonu ponijevši sa sobom neke spise. Veoma mu je jasno dao na znanje kako je sudski postupak nevažeći već zbog niza formalnih razloga; jer svakom se treba dati mogućnost izražavanja svog prava mišljenja; nadalje je rekao kako je Ivana konačno neuka djevojka koja ne može potpuno razumjeti sva ona učena pitanja. Cauchon je, kao uvijek, kipio od bijesa. Lohier je znao da mu je život u opasnosti. Stoga je otputovao i nitko nije mogao slutiti da će on jednom biti jedan od najvažnijih svjedoka tijekom rehabilitacijskog procesa. Manju hrabrost nije pokazao ni Nicolas de Houppeville koji se usudio prilikom nekog od pripremnih vijećanja reći Cauchonu da ni biskup niti itko drugi od nazočnih nema pravo nastupiti kao sudac u tom slučaju. Još je dodao kako ni biskup Beauvaisa (Cauchon) ne

može osuditi ženu o čijem je slučaju već odlučio njegov pretpostavljeni, biskup Reimsa. Zaključio je kako se očito radi o političkim protivnicima koji nastoje stvoriti dojam da tu sude o jednom čisto vjerskom problemu. Nicolas de Houppeville je zbog iznošenja takva svog mišljenja bio uhićen i bačen u zatvor. Njegovu prijatelju, opatu iz Fécampa, uspjelo je spasiti ga. O njemu se više ništa nije čulo sve dok se nije pojavio na rehabilitacijskom procesu.

Ivana je tvrdila kako je uvjerena da će jednom dospjeti u raj. Cauchon, koji je odlučio uništiti je, sugerirao je Jeanu de La Fontaineu da joj postavi pitanje: »Nakon što su vam glasovi rekli da ćete na kraju dospjeti u raj, vjerujete li da ćete biti spašeni i da nećete biti bačeni u pakao?«
Ivana:

»Čvrsto vjerujem u ono što
su mi rekli glasovi;
toliko čvrsto da mislim
kako sam već sada izbavljena.«

Kakav divan, hrabar odgovor, kakva vjera! La Fontaine ju je nakon toga upitao: »Vjerujete li dakle da ne možete počiniti nikakav smrtni grijeh?«
Ivana:

»Ništa ne znam, ali
očekujem sve od našeg
Gospodina.«

Glavni je zahtjev kršćanstva zacijelo samoodricanje, spremnost na osobnu žrtvu, predanost, štoviše uništenje vlastite volje, apsolutna poniznost, potpuno razotkrivanje vlastite duše – do uništenja samoljublja, vlastitog Ja – koja teži još samo za Bogom. Već nas je Pavao učio: »Jak sam u svojoj slabosti.« Ivana se tijekom svih onih beskonačnih sudskih rasprava nalazila na nivou koji se uzdizao daleko iznad razine njenih tužitelja i sudaca. Ona je bez sumnje bila nosačica božanske poruke; spram svojih je protivnika, – jer to su bili njeni suci umjela upotrijebiti snažan, čak i oštar ton, ali čim je govorila o svojoj dužnosti, slušala je još

samo svoje glasove. Nikada se nije neopravdano branila niti prikrivala svoje slabosti. Ta se mlada duša činila očišćenom i oplemenjenom još prije strašnog kraja. Ivana nije znala ništa o teološkim načelima, poznavala je samo Božju volju i djela što ih Bog po njoj želi ostvariti. Ona je vjerojatno jedan od najsnažnijih, najupečatljivijih moralnih uzora. Njeno golemo značenje izrasta iz njene jednostavnosti, dječje iskrenosti i bezazlenosti, iz svih tih najdubljih i najvrijednijih kretanja prave kršćanske duše koja su za sve nas gotovo nedostižna: prodor Boga u vlastitu volju sve do potpuna sloma i nestanka vlastitog Ja. Ivana je bila dakle neporočna, za naše ljudsko poimanje kristalno jasna i čista, posve nesebična u svojoj ljubavi spram Boga; a On je zato sačuvao za nju najveću milost: smrt poradi Njega.

Saslušanje je počelo kao uvijek time što je Ivana morala priseći da će reći punu istinu. Zatim su je obasuli pitanjima. Bilo joj je postavljeno pitanje da li je od zadnjeg saslušanja čula onaj svoj glas. Odgovorila je:

»Da, više puta.«

Beaupère: »Jeste li u subotu čuli glas u prostoriji gdje ste bili preslušavani?«

Ivana:

»To ne spada ovamo...
Da, čula sam ga.«

Beaupère: »Što je on rekao u subotu?«

Ivana:

»Nisam dobro čula.«

Beaupère: Što je on rekao kada ste se vratili u svoj zatvor?«

Ivana:

»Rekao je da vam uvijek odgovaram
mirno i sigurno. Zamolila sam ga
za savjet u vezi s pitanjima koja
mi postavljate. Rado bih rekla
sve ono što mi Bog dopušta reći;
ali ukoliko se radi o Božjim
očitovanjima, neću ništa odati
bez dopuštenja mojih glasova.«

Beaupère: »Kako su sveci izgledali?«
Ivana:

»Nosili su lijepe krune, skupocjene
i otmjene...
O tome smijem pričati, Bog mi je
dopustio. Ako sumnjate u mene mo-
žete poslati nekoga u Poitiers
gdje su me prije ispitivali!«

Tu je ona odigrala, a da toga nije bila svjesna, svoj najvrijedniji adut. Crkveni ju je sud, čiji je autoritet bio veći od autoriteta ovog suda, već preslušao naime 1429. godine i proglasio besprijekornom! Beaupère je izbjegao eventualne poteškoće koje su se zbog toga mogle javiti postavivši joj odmah daljnja nebrojena pitanja. »Jesu li svetice koje vam se javljaju jednake dobi?«
Ivana:

»Na to nemam pravo odgovoriti.«

Beaupère: »Govore li one istodobno ili jedna za drugom?«
Ivana:

»To ne smijem reći. Uvijek sam među-
tim dobivala savjet od obje.«

Beaupère: »Koja vam se od njih prva javila?« Ona je nakon nešto razmišljanja rekla da se prvi javio anđeo Mihael.
Ivana:

»Ja ne govorim međutim
o glasu Svetog Mihaela,
već o pomoći koju mi je dao.«

Kako je trebala, kako je mogla priopćiti drugima svoje unutarnje osjećaje? Doživjela je duhovnu zbilju. Bila je u doticaju s nadnaravnim svijetom. Duhovnim je očima vidjela svece onako kako ih je prihvatila i osjećala u svojoj nutrini. Kako je mogla bezdušne teologe uvjeriti u sve to kad i sama jedva da je mogla prozreti u svoj misterij. Ona je shvaćala međutim da tu

nisu bili ono najvažnije glasovi sami po sebi, već je najveće značenje u svemu tome imao upravo njen doživljaj duhovne stvarnosti pri čemu su joj oni dakako najviše pomogli.

Beaupère je pokušao izvršiti na nju daljnji pritisak i prisiliti je da kaže kako se arhanđeo nije pokazao sâm, već je bio okružen svojim anđelima, onakav kakva ga je poznavala iz svojih molitvenika. Cinično ju je upitao: »Jeste li vidjeli svetog Mihaela i njegove anđele tjelesno i stvarno?«
Ivana:

»Vidjela sam ih svojim očima
toliko jasno kao što vidim vas;
a kada su nestali plakala sam i
poželjela da me povedu sa sobom.«

Kako je jedan obrazovan čovjek onoga doba koji je bio upućen u život svetaca, mogao sve to slušati bez ikakva ganuća? Tà morao je znati da bi čak i svetac bio zbunjen takvim pitanjima. Beaupère je međutim nemilosrdno nastavio: »Kakav je lik imao sveti Mihael?« Ivana je zdvojno odgovorila:

»Na to pitanje nećete dobiti
odgovor. Još vam nemam pravo to
reći.«

Beaupère je tada upitao kakve ima dokaze da se zaista radi o dvije svetice. Ivana je bespomoćno odgovorila:

»Već sam vam rekla da su to
bile sveta Katarina i sveta
Margareta! Možete mi vjerovati!«

Beaupère je svojim daljnjim pitanjima sve više zadirao u njenu nutrinu. Tada je u jednom trenutku provalilo iz nje čitavo njeno uzbuđenje i ogorčenje:

»Radije bih dala da me raskomadaju
četiri konja nego se uputila u
Francusku na vlastitu ruku, bez
Božjeg odobrenja!«

Beaupère se ponovo uhvatio pitanja muške odjeće. Pitao ju je vjeruje li da je za ženu dolično pojavljivati se u takvoj odjeći. Odgovorila mu je kako nije učinila ništa što joj nisu naložili Bog i anđeli, te da bi kada bi joj Bog rekao da odjene drugačiju odjeću to odmah učinila. Na ostala je pitanja uvijek isto odgovarala: ništa od onog što je učinila nije se dogodilo njenom vlastitom voljom, već zato što je Bog tako naredio; još je dodala da nema više što reći. A što je još uopće i mogla reći ljudima koji nisu imali ni trunke duhovna razumijevanja?

Beaupère je zatim prešao na pitanje o jednom prikazanju koje je rado tumačio kao znak đavolskog utjecaja. Ivana je naime svoja prikazanja obično povezivala s nekim svjetlom kojim su ona bila popraćena. Beaupère ju je pitao je li vidjela svjetlo i onda kada se srela s kraljem. Ona se nasmiješila i odvratila kako je u onoj dvorani bilo dovoljno svjetla, budući da su tamo uza zidove stajali pedesetorica muškaraca s bakljama, – a osim toga svjetlilo je i nebesko svjetlo.

Potom je Beaupère opet počeo govoriti o maču iz Fierboisa. U vezi s njim postavio je Ivani pitanje kako se molila za njega i kakav je blagoslov izrekla nad tim mačem. Htio je dokazati da je pritom izgovorila neku čarobnu formulu. Ona je posve jasno odgovorila:

»Nikada nisam izrekla nad
mačem neki blagoslov.«

Dalje ju je na sličan način ispitivao o njenoj zastavi.

Ivana:

»Kada se radilo o napadu na
neprijatelja, uvijek sam nosila
svoj barjak, kako ne bih došla
u situaciju da nekoga ubijem. Nikada
nisam ubila čovjeka!«

Čitavo Ivanino vladanje tijekom tog dugog procesa, njene lucidne, neosporive odgovore, možemo razumjeti onda ako anđele ne shvaćamo samo kao neka nestvarna bića, već ako smo duboko uvjereni u njihovo postojanje, ako vjerujemo da ih je stvorio Bog, da su

oni uvijek nazočni i da nas okružuju; ako ih ne shvaćamo kao slatke male anđelčiće koji uspavljuju nevinu dječicu, već kao snažne, moćne, anđele koji su se biblijskim likovima uvijek prikazivali kao muškarci. Biblija ih označava kao muškarce, jer želi ukazati na ono njihovo snažno, nadmoćno biće.

Anđeo na vratima raja bio je kerubin s plamtećim mačem. Anđeli bdiju nad svakim našim korakom kao i posrtajem. Njihova snaga kroti najmoćnije na ovom svijetu, sve vojske na zemlji. Oni predvode nebeske čete. David se preplašio vidjevši iznad neba i zemlje anđela Gospodnjega koji je u ruci držao mač upravljen prema Jeruzalemu. Zacijelo postoje i anđeli neizrecive blagosti. Svi oni posjeduju međutim Bogom danu snagu i moć. Mi ljudi, naročito našega doba, rijetko možemo shvatiti da postoje bestjelesna stvorenja s takvim savršenstvom moći koja je Stvoritelj izabrao za naše zaštitnike. Arhanđela Mihaela prikazuju umjetnici s mačem u ruci. On je bio Ivanin vodič i zaštitnik, a sveta Katarina i sveta Margareta njegove su izaslanice. Zemlju uopće ne možemo zamisliti bez raznolikih anđela, onih što nas plaše, onih milostivih, prijaznih, lijepih. Sveto Pismo uvijek iznova svjedoči o njima. Neba koja je na početku stvorio Bog istodobno s vidljivim svjetovima, to su anđeli pred kojima je tmina morala uzmaknuti; Mojsije ih stoga označava kao svjetlost. Oni rukuju plamtećim mačevima, njihova nebeska tijela lebde široko raširenih krila, oni se brinu o zlostavljanim ženama i napuštenoj, ugroženoj djeci. Samo tako možemo razumjeti Ivanino držanje, njenu ustrajnost, izdržjivost i neustrašivost. Moderan čovjek doživljava anđele kao bića iz bajke, a oni su ipak apsolutna stvarnost, božanska stvarnost. Samo oni mogu ponovo uspostaviti vezu između čovjeka i Boga. Jedan je anđeo istjerao ljudski par iz raja; anđeli su naši vodiči na povratku, oni sami su svjetlo. Novi Zavjet ih opisuje kao duhove izbavljenja koji su u Božjoj službi. Oni su Ivani od najranija djetinjstva pokazivali put kojim treba ići i bili uz nju do samog kraja. U svih onih pri procesu nazočnih slušatelja koji nisu razumjeli ništa o teološkim mudrovanjima, već su bili jednostav-

ni, nepokvareni ljudi, mogla je svjetlost kojom je ona zračila probuditi osjećaj da je Ivana čestita i čista, te da iz nje govori Bog. Kada je nakon jednog saslušanja svećenik Eustache Turquetil upitao svoga prijatelja Jeana Massieua što zapravo misli o svemu tome, taj je odgovorio: »Dosada sam čuo samo stvari koje Ivani služe na čast. Ne znam međutim kako će se ta stvar okončati. To zna jedino Bog«. Cauchon je saznavši za taj razgovor dao pozvati Massieua i oštro ga prekorio zaprijetivši mu kaznom. Massieu je samo Manchonsovoj pomoći imao zahvaliti – kao što je sâm izjavio – što je izvukao živu glavu.

1. ožujka bilo je održano peto saslušanje. Stražar Benedicite je morao paziti da Ivana na putu do sudnice ne nađe nikakvu mogućnost da klekne i pomoli se. Njoj koja je neizmjerno čeznula za tim da klekne pred Najsvetijim, primi svetu pričest i sretne svoga izbavitelja, njoj su suci-svećenici sve to uskraćivali. Čim bi pokušala kleknuti, vojnik bi je grubo povukao da ustane. Ona se unatoč svemu uvijek iznova pokušavala – mada su je zbog okova što ih je neprestano morala nositi strahovito boljeli članci – spustiti na koljena ispred zatvorenih vrata kapelice, kako bi se pomolila.

Nakon što se i prilikom toga saslušanja najprije uzdržavala reći sve što su od nje tražili, odjednom je kazala:

»Pred vama ću govoriti točno
onako kao što bih govorila
pred papom.«

Bila je to smiona, a ujedno mudra i spretna izjava. Anđeli su joj očigledno bili blizu. Budući da je ona tako govorila zašto onda oni koji su tvrdili da zastupaju Crkvu nisu uopće uzeli u obzir odluku komisije iz Poitiersa koja je tada važila kao mnogo veći autoritet, te je kao takva imala više prava govoriti u ime Crkve? Beaupère je shvatio da bi mogao pasti u klopku, ali se znao vješto izvući iz škripca. Papinstvo se u ono doba nalazilo u problematičnom položaju. Šizma je bila doduše svladana povlačenjem Clementa VIII., protupape, i tako je trenutačno postojao samo jedan papa,

Marvin V; u pozadini je već prijetio međutim jedan drugi šizmatički papa, Benedikt XIV. Beaupère je tada podmuklo upitao: »Što možete reći o našem papi i kojega držite pravim?«
Ivana:

»Zar postoji više od jednog pape?«

Beaupère je tu imao u ruci još jedno sredstvo prisile. Bilo mu je poznato da je grof od Armagnaca jednom pismeno pitao Ivanu za savjet u vezi s papama. Ona je to pismo primila 22. kolovoza u Compiegneu. Postojao je i njen odgovor koji su sada pročitali suci. U njemu je pisalo da trenutačno baš ne može reći koji je od trojice dotičnih papa onaj pravi, ali će odgovor na to dati čim okonča vojni pohod i uđe u Paris. Na kraju pisma je stajalo da će odgovor dobiti zahvaljujući svom obraćanju kralju svijeta. Cauchon je veoma zadovoljan upitao da li je ona zaista tvrdila kako posjeduje autoritet da odluči o nezgodnom pitanju pape. Ona je zbunjeno objasnila da to pismo nije u svim svojim dijelovima autentično. Dodala je kako ona sama nije znala ništa o toj stvari, te je stoga vjerovala da je papa onaj papa u Rimu. Cauchon ju je želio pod svaku cijenu navesti na priznanje, ali ona se zaklela da su se priopćenja grofu od Armagnaca ticala nečeg posve drugog. Tu se mogao steći dojam da su joj dali potpisati krivotvorene dokumente.

Zatim je opet bila zasuta paljbom pitanja.

Pitali su je može li vidjeti lica svojih svetica i anđela, imaju li oni kosu, imaju li nešto između kose i krune.
Ivana:

»Ne znam ništa o tome. Isto
tako slabo znam imaju li
ruke i ostale udove.
Oni govore međutim posve
jasno i veoma ih dobro
razumijem.«

Daljnja pitanja: »Kako oni mogu govoriti ako nemaju udove? Govore li engleski ili francuski?«
Ivana:

»Kako mogu govoriti engleski
kad nisu na strani Engleza?«

»Nose li te vaše svetice prstenje? Imate li vi prstenje?« Ivana je odgovorila da je imala prstenje, ali joj je jedan prsten uzeo Cauchon, a drugi Burgunđani. »Jeste li svojim prstenom, dakle magijom, nekoga ugrozili?« Jeste li svetice sretali u svojoj najranijoj mladosti, tamo pod čarobnim drvom ili kraj izvora?« Zaista su je pod svaku cijenu htjeli natjerati da prizna kako se bavila magijom, jer se prikazanja što ih je imala nisu mogla drugačije objasniti. »Što ste učinili sa svojom alraunom?«

»Nemam alraunu i nikada je
nisam ni imala! Čula sam neke
priče o tome da se blizu našeg
sela nalazi jedna alrauna, ali
je ja sama nikada nisam vidjela.
Rekli su mi da je opasno
posjedovati je. Ne znam međutim
ni za što se ona može upotrijebiti.«

Novo pitanje: »Što su drugi rekli o tome čemu služi alrauna?«
Ivana:

»Čula sam kako ljudi govore
da se pomoću nje može pribaviti
novac; ali ja u to uopće ne
vjerujem. Moji glasovi nisu nikada
o tome govorili.«

Ni ovom neugodnom navalom pitanja nije se postigao željeni cilj.
Zbog toga su je i dalje mučili pitanjima koja su već bila na granici smiješnoga. »Kakav je bio lik svetog Mihaela kada vam se prikazao?«
Ivana:

»Nisam vidjela da je imao
neku krunu. A također ne znam
ništa ni o njegovoj odjeći.«

Sudac: »Je li bio gol?«
Ivana:

»Zar vi sebi uobražavate da
Bog ne bi bio kadar
dati mu odjeću?«

Sudac: »Da li je imao kosu?«
Ivana:

»A zašto bi morao imati
ošišanu kosu?«

Daljnje pitanje: »Je li u ruci imao vagu?«
Ivana:

»Ništa ne znam o svemu tome.
Znam samo da sam uvijek tako
sretna kad ga vidim i tada
imam osjećaj da se ne nalazim u
grijehu.«

Pitanje: »Jeste li počinili neki smrtni grijeh?« Odvratila je da to ne može znati, da o tome ona sama ne može sa sigurnošću ništa reći. Dodala je međutim kako svjesno nije počinila nikakvo grešno djelo i kako se nada da ni u budućnosti neće ništa takvo učiniti. Uslijedilo je mnoštvo novih pitanja o znakovima što ih je načinila da bi pridobila povjerenje kralja u Chinonu. U vezi s tim se ustegla od odgovora. Nakon toga je sudsko vijećanje bilo prekinuto. Suci su se zakleli da će svojom taktikom natjerati Ivanu da se konačno preda time što će joj dokazati da se bavila prizivanjem duhova, magijom s pomoću alraune, da se družila sa zlim duhovima i činila još mnogo toga lošeg i opasnog. Pred njima je stajala nedužna, čista djevojka koja je sve to mogla mirne duše pobiti i kojoj je sve ono za što su je optuživali bilo nešto posve strano i daleko. 3. ožujka održano je pred četrdeset jednim prisjednikom posljednje javno saslušanje pripremnog procesa. Opet su uslijedila uobičajena pitanja o arhanđelu, sveticama i njihovim likovima. Ivana je morala odgovarati na teološka pitanja: Imaju li arhanđeo Mihael i Gabrijel zaista tjelesne osobine koje ona vjeruje da je zamijeti-

la? Odgovorila je potvrdno, a da pitanje i nije baš posve pravilno shvatila. Nadalje su je pitali da li ih je Bog stvorio upravo takvima. Ona je izbjegla odgovor na to. Budući da se često pozivala na sud crkvene komisije u Poitiersu o njoj, postavio joj je sudac pitanje da li se tamo raspravljalo o njenoj muškoj odjeći. Odgovorila je da se toga ne sjeća. Zatim ju je upitao da li joj je komisija u Poitiersu postavila pitanje jesu li joj njeni glasovi naložili da nosi muško odijelo. Ni toga se nije mogla sjetiti. Tada je sudac pitao: »Mislite li da biste pogrešno postupili ili počinili smrtni grijeh kada biste obukli haljinu?«
Ivana:

»Ja najbolje prolazim ako
vjerujem u svog najvišeg
Gospodina, Boga, i odano
mu služim. Kada bih obukla
haljinu bilo bi to samo
po želji dviju dama (gospođice
od Luksemburga i gospođe iz
Beaurevoira) o kojima smo
već razgovarali.«

Ivanini suci još uvijek nisu uspjeli postići svoj cilj, te su stoga prešli na druge pojedinosti – ili neobičnosti, koje su se činile nevažnima i bezopasnima, ali su za Ivanu imale kobne posljedice. Tako su je pitali je li istina da nikada nije dopuštala da se razgovara o njenoj zastavi. Ivana je to porekla. Sudac ju je time opet želio okriviti zbog magije. A potom se poveo razgovor o Ivaninim slikama koje su bile rasparčene širom zemlje kao i o navodnom kultu što je stvoren u vezi s njom. Ona o svemu tome nije ništa znala. Sudac ju je upitao nije li njoj u čast održana i posebna Misa. Odgovorila je da ni o tome ništa ne zna, da to u svakom slučaju nije nikada tražila, a ako se i dogodilo da se narod molio za nju, to se nikako ne može držati krivnjom i nepravdom. Također joj je bilo postavljeno pitanje jesu li njeni pristaše vjerovali da ju je poslao Bog. Ona je to potvrdila. Sudac: »Poznajete li duboko u dušu ljude koji su vam ljubili ruke i noge?« Time je htio dokazati kako je ona

postala predmetom bezbožna kulta ljudi koji uopće nisu vjerovali da je ona postupala po Božjem nalogu. Ivana je odgovorila:

»Mnogi su se ljudi radovali
kada su me vidjeli; kada su
mi ljubili ruke činila sam
sve kako bih to spriječila.
Siroti su ljudi dolazili
međutim k meni zbog toga,
jer im nisam ništa loše učinila, već sam
im naprotiv pritjecala u pomoć
koliko god mi je to bilo moguće.«

Pitanja su se i dalje nastavila nizati bez neke međusobne veze, ispremetana uzduž i poprijeko. Ivana je na sva ta pitanja odgovorila niječno ili je dala vjerodostojna objašnjenja koja su se činila veoma vjerojatnima. Zatim su je pokušali navesti na priznanje da je skokom s tornja u Beaurevoiru pokušala oduzeti sebi život, što je težak grijeh. »Niste li sami rekli da biste radije umrli nego pali u ruke Engleza?«
Ivana:

»Rekla sam da bih radije svoju
dušu prepustila Bogu nego pala
u ruke Engleza.«

Sudac: »Niste li kada bili bijesni i vrijeđali Božje ime?«
Ivana:

»Nikada nisam vrijeđala svece i
ne običavam kleti.«

Sudac: »A kada je zapovjednik kapitulirao u Soisonsu, niste li tada hulili Boga i zakleli se da ćete tog čovjeka, padne li vam u ruke, raskomadati na četiri dijela?« Ona je to međutim odlučno porekla. Time je bilo okončano posljednje saslušanje pripremnog procesa, predprocesa. Međutim, Ivanu je, prije nego što je počeo pravi sudski postupak, glavni proces, mučila svojim pitanjima još jedna manja komisija. Cauchon je priopćio da je sastavljena komisija crkvenih i svjetov-

nih jurista koji zajedno obrađuju prikupljeni materijal. Ostali su prisjednici trebali razmisliti o slučaju i dostaviti komisiji eventualne važne prijedloge. Nitko nije smio do daljnjega napustiti Rouen. Teško onome tko bi se usudio izdati Cauchona! Jedan manji krug prisjednika koje je on izabrao trebao je nakon razmatranja postojećeg materijala formulirati optužbe. Novo je saslušanje u zatvorskoj ćeliji trajalo od 4. do 25. ožujka. Njegov je cilj bio da se Ivana i dalje moralno muči i na kraju slomi. Najprije se francuski i engleski sekretari nisu mogli složiti o tome što je Ivana tijekom saslušanja stvarno rekla. Pri sljedećim su se ispitivanjima, što su provedena na brzinu i bez svjedoka, trebali izmamiti odlučujući dokazi Ivanine krivnje. Tu su se u beskonačnost ponavljala već obrađena pitanja i pokušavalo se Ivanu zaplesti u protuslovlja. Suci su pod svaku cijenu željeli izvući iz nje njenu tajnu što su je znali samo ona i kralj. Ona ju je međutim sačuvala do svoje smrti. Zatim je opet bilo govora o njenom »znaku«. Tu je napokon popustila. Jednog je dana, posve iscrpljena, okovana teškim lancima i mučena, kada su je čuvari ponovo pokušali silovati – od čega se uspjela spasiti samo pozivima u pomoć – izjavila kako se »znak« nalazi u kraljevoj riznici; rekla je da su ga stotine ljudi vidjele u dvorani dvorca. Jedan je anđeo dao znak kralju obasjavši ga svojom svjetlošću. Oko toga je anđela bilo mnogo drugih anđela; kruna koja je predana kralju bila je simbol njegova ponovnog osvajanja zemlje. Ta prikazanja nisu ono najbitnije u njenoj veličini. Ona su više patriotske i političke prirode. Za nas je najvažnija njena duhovnost, njeno podnošenje zadane joj boli i patnje, njeno dostojanstveno ponašanje spram njenih mučitelja, njeno prihvaćanje mučeništva, svoje sudbine pred Bogom. Kada su je ironično pitali da li su je napustili njeni glasovi, budući da je bila tako sramno zarobljena, odlučno je odbila tu mogućnost:

»Budući da je Bog tako
želio vjerujem da je moje
zatočeništvo ono najbolje
što mi se moglo dogoditi.«

Suci su dalje konstatirali da je svojim odlaskom od kuće bez roditeljskog dopuštenja učinila nešto što zaslužuje osudu. Ona je odgovorila:

»Budući da je Bog tako
naložio morala sam to
učiniti. Čak i da sam imala
stotinu očeva i majki,
čak i da sam bila kraljeva
kći, otišla bih da mi je
to Bog naredio.«

Ivana je očito tek tih dana počela shvaćati da je Bog pripremio novu fazu njene sudbine: sudbinu patnje. Mirno je rekla kako su joj njeni glasovi priopćili da sve prima ponizno i odano i da se ne plaši svoga mučeništva, pri čemu je dodala da ona riječju mučeništvo misli na svoja odricanja u zatvoru:

»Ne znam hoću li doživjeti
još veće muke; to stavljam
u Božje ruke.«

Izgleda da ta njena rečenica nije dala razmišljati samo sucima, već ni Ivanu nije ostavljala mirnom pomisao na mogućnost da postane mučenicom. Sljedećeg je jutra rekla, a da to nitko nije od nje tražio:

»Moja uvjerenost u moje
izbavljenje ima za
preduvjet da se držim
zakletve što sam je dala
dragom Gospodinu da ću
sačuvati djevičanstvo
tijela i duše.«

Sudac je lukavo upitao: »Zašto se morate ispovijedati i moliti ako su vam glasovi priopćili da ćete biti izbavljeni?«
Ona je odgovorila:

»Ne znam jesam li počinila
neki smrtni grijeh; ali vjerujem
da nikada ne može biti dovoljno

nastojati olakšati svoju savjest. Stoga se to treba uvijek iznova činiti.«

Nato se sudac formalno okomio na nju rekavši kako je Paris napala na crkveni blagdan, jahala na konju koji je pripadao biskupu Senlisa, pokušala pobjeći iz zatvora, kako nosi mušku odjeću i kako se složila s tim da se Franquet d'Arras treba ubiti, – a unatoč tome ne misli da je počinila neki smrtni grijeh?! Ivana je opširno odgovorila na sve te optužbe.

Sljedeća je važna točka pri tom saslušanju bilo Ivanino držanje spram Crkve. Ona je jamčila kako će, budu li joj mogli dokazati da je učinila nešto protiv vjere, smjesta priznati svoju pogrešku. Suci su joj tada objasnili da mora razlikovati dvije Crkve: »ecclesia triumphans« i »ecclesia militans«; ova prva je duhovna Crkva na nebu; druga je Crkva koja se na zemlji vidljivo bori. Potom je dodao da je sada pitanje bi li se ona željela pokoriti i toj drugoj Crkvi. Ivana je odvratila da je učinila sve što je Bog od nje tražio, tvrdeći da nikada nije željela postupiti proti kršćanskoj vjeri; još je dodala kako je uvijek svim snagama, koliko joj je god to bilo moguće, izvršavala Božje naloge koje su joj priopćavali njeni glasovi, a oni joj ne bi naložili ništa što Bog nije odobrio. Sucima je bilo sve teže natjerati je u škripac. Pitali su je pokorava li se Crkvi i priznaje li njen autoritet ili ne. Odgovorila je da se pokorava Bogu koji ju je poslao, kao i Svetoj Djevici i svim svecima raja:

»Ja to ne mogu shvatiti drugačije nego da su Bog i Crkva isto i da ta stvar uopće ne može predstavljati neki problem. Zašto toliko govorite o tome odvojeno kad je to i tako jedno te isto?«

Nitko joj od nazočnih teologa nije pomogao, svi su skupa bili zlonamjerni. Kako je jasno koliko su malo ti ljudi zaista zastupali istinsku Kristovu Crkvu, te da Cauchona nikako nije Bog mogao opunomoćiti da spram Ivane postupa onako surovo i bezobzirno. »Velečasna« su se gospoda služila prijevarom dajući sudu punomoći koje on po crkvenom pravu uopće ne posjeduje. Uz pomoć različitih doušnika nastojalo se Ivanu što više zbuniti. Suci su se uvijek iznova vraćali onim već tijekom pripremna procesa obrađenim pitanjima. Tako se i taj proces primicao kraju.

Pravi je proces trajao od 26. do 31. ožujka 1431. godine, pao je dakle baš u vrijeme Velikog tjedna! Prvi dan, ponedjeljak, bio je ispunjen pripremama. U to su se doba visoki prelati satima molili u crkvi i pozorno slušali izvješća četvorice evanđelista o Isusovim mukama koje su ih toliko malo ganule kao i sudbina Ivane koja se u to isto vrijeme morala u zatvoru braniti od zlih vojnika koji su je pokušavali silovati. Jesu li ti crkveni dostojanstvenici mogli mirne duše pristupiti sudskom postupku koji su trebali voditi? Sjećate li se prvosvećenika koji su izručili Isusa? Čini se da ovi što su sada sudili Jeanne d'Arc nisu bili svjesni kako igraju upravo gnusnu ulogu onih... Oni su primili pričest koju su Ivani uskratili i ponosno uzdignute glave krenuli prema sudnici da bi »vješticu« učinili bezopasnom. U utorak Velikog tjedna počeo je pravi proces. Cauchon i inkvizitor bili su okruženi više od tridesetoricom teologa i svećenika; među njima se također nalazilo i više uglednih liječnika.

Zbog skučenog su prostora sjedila tik uz Ivanu, osim Jeana de la Fontainea, dvojica dominikanaca: Jean Duval i Ysembard de la Pierre. Benedicite je naglas pročitao optužnicu koju je sastavio. Najprije je morao priseći da pritom nije pao pod utjecaj vlastite mržnje i straha, već je bio vođen samo nastojanjem da brani vjeru i zastupa istinu. On je tu zakletvu položio mirne duše i nitko nije primijetio da laže. Zatim je ustao Cauchon i Ivani sladunjavim, izvještačeno prijaznim glasom objasnio kako je tu okružena učenim i pobožnim ljudima koji će s njom – kao uvijek – ljuba-

zno popričati, budući da je počinila teške pogreške. Još je dodao kako oni nipošto nisu vođeni željom za osvetom, već nastojanjem da joj u ime Krista pomognu, dovodeći je time do istine i izbavljenja. Tako ju je podli lisac doveo u zabludu; ona je, zahvalivši se na dobrim savjetima, rekla da ne smije zaobići jasne Božje naloge; bila je spremna zakleti se da neće govoriti ništa drugo do istinu.

Thomas de Courcelles je pun sat čitao na latinskom dugu optužnicu od koje Ivana nije razumjela ni jedne jedine riječi. Nato ga je Cauchon zamolio da se član po član prevede. Tu je Ivana već u uvodu bila prikazana kao čarobnica, vještica, lažna proročica, povezana sa zlim duhovima i zaglibila u praznovjerje; bila je također označena kao šizmatičarka, zato što se bavila magijom, a time se ogriješila o istinsko vjeroučenje. U prvom se članu optužnice potvrđivalo da sud posjeduje punu nadležnost vođenja ovog slučaja. Ivana je nato odgovorila da bi se željela posve podrediti Svetom ocu u Rimu i tražila da je odmah odvedu pred njega. Odlučno je objasnila da se nikada neće pokoriti svojim neprijateljima. U tom se trenutku dominikanac Ysembard nagnuo prema njoj i prišapnuo joj da treba izaći pred opći Crkveni koncil. Ivana nije znala što to znači; on joj je na brzinu objasnio. Kada je ona nastavila sa svojim odgovorima, zahtijevala je dakle da je odvedu pred koncil u Baselu. Cauchon, taj čovjek koji je bio golemom željom za osvetom, posrednik engleskog kralja, prekinuo ju je uzavreo od bijesa i oštrim glasom doviknuo zapisničaru Manchonu da takve gluposti ni ne bilježi. Ivana je mirno upitala:

»Zašto zapisujete samo ono
što govori protiv mene, a ne i
ono što govori meni u korist?«

U drugom članu optužnice bila je okrivljena za čarobnjaštvo, te da se druži sa zlim duhovima, da je s njima sklopila pakt i tvrdila kako su takve stvari dopuštene. Također je bila optužena zbog toga što je puštala da je narod idolopoklonički obožava. U trećem ju se članu optuživalo zbog heretičkih izjava. U četv-

rtom do šestom članu kaže se da se od najranijeg djetinjstva bavila magijom i sastajala s vilama.

Član sedmi: Pomoću alraune nastojala je sebi pribaviti bogatstvo.

Član osmi: Protiv volje svojih roditelja napustila je roditeljski dom i svoj zavičaj i stanovala u neke gostioničarke La Rousse među bludnicama.

Član deveti i deseti: Dovela je pred sud ugledna čovjeka koji se ustezao oženiti se njome, jer se družila s moralno posrnulim ženama.

Član jedanaesti do četrnaesti: Prilikom svojih vojnih pohoda bila nedolično odjevena i naoružana je pljačkala.

Član petnaesti: Izjavila je da bi se radije odrekla sakramenata nego muške odjeće.

Član šesnaesti: Odbijala je voditi jednostavan život žene.

Član sedamnaesti: Služeći se magijom prorekla je važne vojne događaje.

Član osamnaesti: Odvratila je Karla VII od sklapanja mira.

Član devetnaesti: U Fierboisu je uz pomoć zlih duhova našla mač, ako ga čak nije onamo sama prokrijumčarila.

Član dvadeseti: Začarala je svoj prsten, svoju zastavu i druge stvari.

Član dvadeset prvi do dvadeset treći: Vojvodi od Bedforda napisala je jedno od pisama što su joj ga sugerirali zli duhovi.

Član dvadeset četvrti: Zloupotrebljavala je ime Isusovo i Marijino.

Član dvadeset peti: Tvrdila je da je po Božjem nalogu prolijevala ljudsku krv.

Član dvadeset šesti do trideseti: Njeno je mišljenje o pravom papi bilo heretičko.

Ivana je imala puno pravo iznijeti svoju kritiku na svaki od sramnih članova te mreže laži. Isprva je to i činila, ali što su se laži više gomilale to je više uviđala besmislenost čitavog procesa. Shvatila je da je, bez obzira na to što govori ili čini, predodređena da bude

osuđena. Šutjela je i čitanje optužnice bilo je prekinuto. Ivanu kojoj je bila oduzeta i posljednja unutarnja nada odveli su natrag u njenu ćeliju. Bilo je to u utorak popodne u Velikom tjednu. Pribivanje Misi bilo joj je, kao obično, uskraćeno. Tada su je posjetili Jean de la Fontaine, te dominikanci Ysembard de la Pierre i Jean Duval. Došli su da bi je upozorili kako ne smije misliti da taj sud predstavlja borbenu Crkvu i da je koncil jedini pravi forum za njen problem, te da je papa jedini koga treba priznati kao autoritet. Dok su je oni tako poučavali ušao je u zatvor razbješnjeli Warwick. Odmah se okomio na Ysembarda. Već mu je tijekom čitanja optužnice upalo u oči da je Ysembarda ganula Ivanina sudbina. Stoga mu je grubo zaprijetio da će, bude li se još jednom dogodilo nešto slično, biti bačen u Seinu, na što su obojica muškaraca koji su pratili Ysembarda zaprepašteni i prestrašeni pobjegli u svoj samostan. U međuvremenu su licemjrni duhovnici služili Mise, da bi se zatim ponovo skupili zbog daljnjeg čitanja optužnice.

Član trideset prvi do trideset sedmi glasili su: Lažna prikazanja, lažna proročanstva i smiona tvrdnja da umije međusobno razlikovati duše, anđele i svece. I tako se nastavilo.

U članu pedeset četvrtom govorilo se o tome kako je ona povrijedila dužnosti žene i živjela poput muškarca. Ivana je tu još jednom povisila svoj glas:

»Muškarci su bili doduše ti
koji su me čuvali, ali kada sam
spavala bila je uz mene gotovo
uvijek neka žena. A u prirodi
sam, ako pored mene nije spavala
žena, uvijek ležala odjevena i
sa svojim oružjem«

Šezdeset prvi član ističe da ona odbija pokoriti se, a isto tako odbija i borbenu Crkvu. Ivana je dostojanstveno uzviknula:

»Ne, ja od svega srca gajim
duboko poštovanje spram
borbene Crkve. Apeliram na

Svetog Oca papu i sveti
Crkveni sabor!«

Cauchon je prekinuo čitanje optužnice i upitao tko je jučer razgovarao u zatvoru s Ivanom. Tada je primijećeno da su dominikanci nestali. Cauchon je bjesnio. Na kraju su još jednom izložene sve točke optužnice, a Ivani je postavljeno pitanje bi li imala još nešto uzvratiti. Nastupila je grobna tišina. Sve su oči bile upravljene prema njoj. Ona je držeći se dostojanstveno rekla plemenitim, mirnim glasom:

»Ja sam dobra kršćanka. Sve
ću te optužbe iznijeti pred
Boga.«

Čitanje optužnice bilo je okončano. Još je nedostajala samo presuda. Ivanu su odveli natrag u zatvor. Opet je bila u lancima. Pred njom su stajali engleski vojnici koji su pokušavali strgnuti s nje odjeću. Udarali je u lice, vrijeđali je klevetama i raznim prostim riječima. Gdje su bili Domremy, njene drugarice iz djetinjstva, vrijeme kada je jahala uz vojvodu od Alencona, gdje su bila ona mnoštva ljudi što su se tiskali oko nje, a gdje je bio prije svega kralj koga je upravo ona uspjela dovesti na krunidbu u Reims? Glava joj je pucala od tjelesnih i duševnih boli. U svojoj se nevolji približavala međutim sve više i više Kristu; tu u svojoj najvećoj patnji sve ga je dublje voljela, još mnogo dublje nego u doba svojih trijumfa. Sada, u Velikom tjednu, osjećala je Gospodinove muke kao na vlastitu tijelu.

Na Veliki petak, dan kada je Krist bio raspet na križ, doživjela je Ivana svoje najveće poniženje. Svećenik-špijun Loiseleur ušuljao se u njenu ćeliju. Ona još uvijek nije mogla shvatiti ljudsku pokvarenost. Tako nije ni njega uspjela prozreti. Jecala je i suze su tekle niz njeno izmučeno lice. Nakon što ju je on pokušao utješiti svojom licemjernom sućuti, napustio je njenu ćeliju. Ivanu su obuzele i poput zlih duhova mučile teške sumnje. A što ako su učena gospoda unatoč svemu imala pravo i ako je zaista teško zgriješila? Da li bi bilo uopće moguće da svoje glasove nije pravilno pro-

tumačila? Da li se možda nakon krunidbe u Reimsu trebala vratiti kući?

Otada ju je Bog očigledno napustio! U polusnu je doživjela Veliki petak u crkvici svog rodnog sela. Njeni su krvavi članci trpjeli zbog teških lanaca mučeničke boli.

»Bože moj, dozivam Te danju, a Ti me ne čuješ.« Odjednom je začula svoje glasove koji su izgovarali riječi iz poznatog joj psalma: »Bog ne napušta onog koji ustraje.« Okruživao ju je mrkli mrak; u njenoj je nutrini vladala ista tama. Tijelo su joj potresale grozničave boli. Krist je vjerojatno osjetio istu takvu osamljenost; a tada se iz njene nutrine javila slutnja: »Tko daje svoj život za druge ljude, taj se mora osjećati blizak Bogu.« Ona je željela izbaviti svoju zemlju. Za to nisu mogla biti dovoljno velika ni najveća herojska djela; to je zahtijevalo maksimalnu osobnu žrtvu: S poniznošću podnositi sve boli, sva poniženja i sve sramote. Isus je sve strpljivo podnosio. Pitala se stoga mora li i ona umrijeti. Onako prožeta poniznošću bila je spremna bez riječi jadikovanja podnijeti sve što joj je Bog namijenio. Ako je smjela sudjelovati u Isusovoj patnji osjećala je to kao milost. Čeznula je za tim da vlastitim mukama izbavi mnoge grešnike. Njeni su joj glasovi uvijek davali dobre savjete, a sada se od nje očekivalo ono najteže. U tihoj tmini Velikog petka počela je naslućivati da želi li služiti Francuskoj, mora umrijeti za njene grijehe. Na Veliku subotu došao je u njenu ćeliju Cauchon sa sedmoricom svojih prisjednika i upraviteljem zatvora. Upitao je Ivanu: »Želite li se pokoriti zemaljskoj Crkvi sa svim što ste rekli i sa svim zlodjelima za koja ste optuženi, te sa svim drugim stvarima vezanim uz sudski proces?«
Ivana:

»U svemu što ste kazali
pokorit ću se borbenoj Crkvi, samo
ako ne budete od mene tražili
nešto nemoguće. Stvari koje sam
rekla i učinila, moje izjave
pred sudom, vizije i prikazanja
što sam ih doživjela, sve se to

dogodilo, jer je Bog tako želio
i neću to ni pod koju cijenu
opореći.«

Cauchon: »Ako vam borbena Crkva kaže međutim da su sva ta prikazanja samo iluzije ili đavolove izmišljotine, čisto praznovjerje i zlo, hoćete li se tada pokoriti borbenoj Crkvi?«
Ivana:

»Pokoravat ću se svom Gospodinu
čije sam naloge uvijek slušala.
Bilo bi mi nemoguće opореći sve
ono o čemu sam pred sudom
izjavila da sam učinila
po Božjem nalogu. A ni kada
bi mi borbena Crkva zapovijedila
nešto suprotno, nijedan me čovjek
na zemlji ne bi mogao spriječiti
da ispunim svoju dužnost, jedino
naš Gospodin koga sam uvijek
slušala.«

Cauchon: »Vi mislite dakle da niste podložni Crkvi na zemlji, prema tome ni Svetom Ocu, kardinalima, nadbiskupima, niti drugim prelatima Crkve?«
Ivana:

»Ne, ne mislim tako, ali u prvom
redu moram slušati Boga.«

Cauchon je pretpostavljao da se Ivanina neposlušnost mogla dovesti u vezu s njenim razgovorom što ga je vodila s dvojicom nestalih dominikanaca, te je stoga naredio da je odsada više nitko – pa ni inkvizitor Jean Lemaitre – ne smije posjećivati bez njegova osobna dopuštenja. Radilo se naime o tome da je on pod svaku cijenu želio ostvariti postavljeni cilj Ivanina pogubljenja. A to je još uvijek bilo nadasve teško, jer je ugledna komisija u Poitiersu kojoj je predsjedao nadbiskup Reimsa, Cauchonov pretpostavljeni, izrekla o Ivani posve suprotan sud. Cauchon je uvidio da se nalazi u škripcu. Morao je potražiti izlaz iz tog tjesnaca. Njegov su sud morali pod svaku cijenu zaštititi drugi autorite-

ti. Nije mogao izaslati originalne zapisnike, jer su oni mogli pobuditi simpatije spram Ivane. Isto je tako bio posve svjestan toga da je nikada ne bi mogao prisiliti na priznanje i da nije mogao pozvati ni jednog jedinog svjedoka za svoje tvrđenje. Svih sedamnaest članova optužnice temeljilo se dakle na izmišljotinama. Morao se poslužiti podmuklom lukavštinom razloživši sedamdeset članova optužnice i svrstati ih u dvanaest novih članova koji su svakako trebali sadržavati bezuvjetno potreban materijal optužbe. Time se tri dana bavilo dvoje prepredenih ljudi, Midy i Touraine. Njihov je rad bio umnožen u bezbroj primjeraka i poslan svim pravnim i crkvenim autoritetima koji su boravili u gradu. Samoj Ivani nisu nikada predočili tih dvanaest točaka, kao da je bilo samo po sebi razumljivo da bi ih ona odobrila. A ona nije zapravo imala pojma da one uopće postoje. Nigdje nije neko hladnokrvno pripremao pravno umorstvo bilo očiglednije nego ovo ovdje.

Budući da Ivana nije znala ništa o tih dvanaest točaka, nije mogla dati na njih nikakav odgovor. Cauchon je zahvaljivao Gospodu Bogu što smije djelovati u njegovoj službi, jer je bio uvjeren da ispunjava veliki zadatak. U gradu se uvelike šaputalo kako se Ivani bezuvjetno mora dati prilika da iznese svoje mišljenje u vezi s dvanaest točaka optužnice; naime, ono što je s procesa doprlo do građana dalo je naslutiti da ona s tim točkama uopće nije bila ni upoznata, a kamoli da ih je odobrila. Također je bilo poznato da je najmanje petoro uglednih ljudi zbog straha od Cauchona napustilo grad. On je uvidio da je tu stvar od početka krivo postavio. Da se najprije približio svojim prijateljima s pariškog sveučilišta zacijelo bi lakše dobio suglasnost stolnog kaptola u Rouenu. 12. travnja dao je sakupiti šesnaest doktora teologije i šest drugih teologa da bi sastavili spis koji je od samog početka polazio od toga da je Ivana kriva. Ni u tako malom krugu ljudi nije međutim bilo posve jednostavno postići jedinstvo mišljenja. Većina gospode držala je Ivanu krivom, ali samo onda ako se dokaže da prikazanja što ih je doživjela nisu potjecala od Boga. Nazočni su teolozi jedan

za drugim postajali nesigurnima. Dubois je bio mišljenja da bi se čitav slučaj trebao uputiti papi. Ménier, Pigache i Grouchet nisu mogli pronaći ništa što bi govorilo u prilog tome da su prikazanja potjecala od đavola. Opat iz Jumiègesa savjetovao je najveću moguću blagost. Biskup Avranchesa odbacio je Cauchonovu tezu i pritom se oslanjao na Tomu Akvinskog; Cauchon se razbjesnio i nije dopustio da se taj dokument priloži spisima s procesa. Biskup Coutancesa je primijetio da su prikazanja o kojima je pričala Ivana dosta nejasna; on ih je držao samo uobičajenim banalnim lažima. Biskup Lisieuxa, visoko poštovani Zano de Castiglione, dao je svom starom prijatelju Cauchonu svoje tumačenje kako žena tako »priprosta porijekla« nikako ne može biti Božja izaslanica. Stolni kaptol koji je bio sazvan za 13. travnja u Rouenu bio je tako loše posjećen da uopće nije imao dovoljan broj glasova koji je potreban za donošenje odluke. Dan kasnije pojavilo se doduše dvanaest kanonika koji su odlučili međutim pričekati dok sveučilište u Parizu iznese svoj sud. Najprije su se trebali optuženoj pročitati svi članovi optužnice i objasniti joj se na francuskom jeziku, iza čega je trebala biti ljubazno upozorena da se treba pokoriti Crkvi. Ivana se ponovo razboljela i tek je teškom mukom uspijevala odgovarati na postavljena joj pitanja. Cauchin je s inkvizitorom Jeanom Lemaitreom i sedam prisjednika došao u ogavno prljavi zatvor. Naglasio je kako su došli da bi joj prijateljski pomogli i utješili je, jer joj je potrebna podrška teologa, te kako osjeća svojom dužnošću da joj da bilo kakav savjet i pruži nesebičnu pomoć. Stari je lisac još dodao: »Mi smo svećenici koji na temelju svog poziva, te dobrovoljno i svim sredstvima nastojimo pripomoći vašem duševnom i tjelesnom izbavljenju, onako kao što to činimo za svoje najbliže i za same sebe. Ne biste trebali odbiti tako darežljivu i očinski pruženu ruku.« Ivana se osjećala toliko slabom da je nazočnom sekretaru bilo teško razumjeti njene odgovore. Izmučena stalnim prijetnjama, iscrpljena groznicom što ju je tresla, zastrašena predodžbama o sudbini koja joj predstoji, na neki se način već udaljila iz ovoga svijeta. Još je uspjela međutim odgovoriti:

»Zahvaljujem vam na svemu što
ste rekli o mom izbavljenju.
Mislim da se ovako bolesna kao
što sam sada zaista nalazim u
životnoj opasnosti. Ako je tako,
ako Bog želi sa mnom raspolagati
po svojoj volji, tada vas molim
da se mogu ispovjedati, pričestiti
i da nakon svoje smrti
smijem ležati u posvećenoj
zemlji.«

Cauchon: »Želite li sudjelovati u crkvenim sakramentima, najprije se, kao dobra kršćanka, morate ispovjediti i pokoriti svetoj Crkvi; inače ne možete primiti sakramente za koje se molite, osim sakramenta pokore koji smo vam uvijek spremni dati.« Ivana više nije imala snage za daljnji razgovor. Teška, suha jezika samo je mucala:

»Sada ne mogu ništa
više reći.«

Cauchon: »Što se više u svojoj bolesti bojite za svoj život, to više morate misliti na poboljšanje svog načina života u moralnom smislu. Ne budete li se pokorili Crkvi, bit će vam uskraćena prava što ih ima svaka prava kršćanka.«
Ivana:

»Bude li moje tijelo moralo
umrijeti u zatvoru, nadam se
da ćete me položiti u
posvećenu zemlju; ako to
ne učinite, prepuštam sebe
Gospodu Bogu.«

Cauchon: »Jednom ste tijekom sudskog postupka izjavili da ne želite podržavati ništa što se protivi kršćanskoj vjeri.«
Ivana:

»Pri tom ostajem isto onako
nepokolebljivo kao što
vjerujem u našeg Gospoda
Boga.«

Cauchon: »Više ste puta rekli da putem svetog Mihaela, svete Katarine i svete Margarete primate Božja očitovanja. Kada bi k vama došao neki čestit čovjek i tvrdio da i on prima Božja očitovanja, biste li mu povjerovali?«
Ivana:

»Na zemlji nema kršćanina
za koga ne bih odmah znala
govori li istinu kada bi
došao i rekao da je doživio
prikazanja što su dolazila
od Boga.«

Cauchon: »Kako to?«
Ivana:

»Saznala bih to od svete
Katarine i svete Margarete.«

Cauchon: »Ne možete dakle zamisliti da bi Bog mogao nekom dobrom čovjeku nešto dati, nešto mu poručiti, a da vi to ne saznate?«
Ivana:

»Da, naravno; bez znakova što ih
primam ne bih vjerovala nijednom
muškarcu i nijednoj ženi.»

Cauchon: »Vjerujete li da je Bog nadahnuo nastanak Svetog pisma?«
Ivana:

»Dobro znate da vjerujem u to!«

Cauchon: »Tražim od vas da se radi vašeg vlastitog izbavljenja potrudite prihvatiti savjete svećenika i učenjaka i da vjerujete u ono što vam oni kažu, te se u skladu s tim pokoravate borbenoj Crkvi.«
Ivana:

»Ma što da se sa mnom dogodilo
nikada neću učiniti ili reći
ništa drugo osim onog što
sam već rekla tijekom procesa.«

Cauchon je tada pokušao sve nazočne redom pridobiti na svoju stranu odnosno okrenuti protiv Ivane. Bio je uvjeren da je time obavljao svoju dužnost. Ivana je bila posve sama; tresla ju je groznica, cvokotala je zubima. Čeznula je za Kristom i pokušavala mu se čitavim svojim srcem sve više i dublje približiti. Hoće li položiti i taj ispit?

Kaptol u Rouenu ustezao se dati sud suprotan Cauchonovu, jer se plašio posljedica. Tako je Cauchon morao biti sretan što su s treće strane – mada samo zbog straha od njega – pristizali za njega povoljni dopisi. Nicolas Gemet i Guillaume, opat iz Cormeillesa, napisali su 29. travnja kako se po njihovu mišljenju treba obratiti pozornost na sljedeće tri točke:

1. Ivana se mora javno ljubazno poučiti.
2. Doživljena prikazanja nisu vjerodostojna ako se ne mogu potvrditi svetim životom ili čudesnim djelima.
3. Na pitanje u kojoj se mjeri Ivana nalazi u stanju smrtna grijeha može odgovoriti samo Bog.

Potom su oba gospodina objasnili kako im nije moguće iznijeti svoj sud budući da nisu pribivali raspravama. Divan odgovor koji raskrinkava Cauchona! Oni su, kao i Crkva, bili mišljenja da se o prikazanjima odnosno Božjim očitovanjima ne može suditi odvojeno, već se ona trebaju ispitivati u vezi s osobnim životom dotične optuženice. Pokušaj suda da Ivanu iznese na zao glas posve je dakle propao. Sud nije tragao za istinom, već se čitav proces zasnivao isključivo na lažima. 12. travnja je Rodolphe Savage pisao Cauchonu kako je mišljenja da se čitav slučaj mora predati Svetoj Stolici. 2. svibnja je Cauchon priredio svečano javno upozorenje. Bilo je nazočno oko šezdesetri učenjaka. Nadđakon Jean de Châtillon je uzeo riječ; govorio je o kršćanskim dužnostima. Ivana ga je prekinula:

»Radije se držite svoga koncepta,
pa ću vam na to odgovoriti. Ja
sve predajem Bogu, svom Stvori –
telju; volim ga čitavim srcem.«

Zatim su opet došle na red nove varijacije onih već toliko dobro poznatih pitanja i optužbi hoće li se pokoriti borbenoj Crkvi, inače će je se držati pogankom. Upitali su je pokorava li se Svetom Ocu.
Ivana:

»Odvedite me k njemu
pa ću vam odgovoriti.«

9. svibnja, na Spasovo, dobio je krvnik Mauger de Parmentier nalog da drži u pripravnosti svoje oruđe za mučenje. Kada su Ivanu uveli u dvoranu za mučenje tamo se već nalazio Cauchon u pratnji osmorice svojih kolega. Cauchon: »Ne budete li govorili istinu bit ćete mučeni da bi se tako vaša duša i vaše tijelo koje zbog svojih laži izlažete golemim opasnostima, doveli natrag na put istine.« Ona je pogledala prema napravama za mučenje na što je u mislima već bila pripremljena. Mislila je na svoje svece i mnoge druge koji su bili mučeni prije nje.

»Čak i kada biste mi odsjekli
udove s tijela, ne bih vam
ništa drugo rekla! A budem
li ikada kasnije i rekla nešto
drugo, to nipošto neće značiti
da sam promijenila svoje
mišljenje, već će se to dogoditi
jedino pod pritiskom mučenja.«

Izjavila je da ju je posjetio novi nebeski duh, anđeo Gabrijel. Zahvaljujući svojim glasovima saznala je da se radi o njemu. Rekla je da je on na pitanje treba li se ona pokoriti Crkvi odgovorio: »Želiš li da ti naš Gospod Bog pomogne, tada mu sve povjeri.«

Ivana je bila uvjerena da je vodi Bog, nikada đavo. Cauchon je imao respekt samo pred Regnaultom, nadbiskupom Reimsa. Stoga je upitao Ivanu da li se pokorava njegovu mišljenju s obzirom na znakove s neba što ih je ona vidjela. Ivana je, iscrpljena uvijek istim pitanjima, odgovorila:

»Dovedite ga ovamo i pustite me da s njim razgovaram, pa ću vam onda odgovoriti. On se nikada ne bi usudio tvrditi suprotno od onoga što sam ja rekla.«

Cauchon ju je dao odvesti natrag u ćeliju. Bio je voljan mučiti je; 12. svibnja navečer skupio je trinaest učenjaka da bi ih zamolio za savjet u vezi s tim. Bio je prekrasan svibanjski dan. Ptice su navješćivale proljeće. Voćke su bile okićene prvim cvatovima. Učena su se gospoda zadovoljno naslonila u udobnim naslonjačima mumljajući licemjerno svoje molitve i predajući se svojim podmuklim mislima. Cauchonov je pogled ostavio na gledaoce lažan dojam mirnoće i hladnokrvnosti, kao da je u miru želio pričekati pokorne odgovore svoje braće.

»Ne«, rekao je Rodolphe Roussel, »nisam za mučenje, inače bi sudski postupak koji je tako odlično vođen kao ovaj mogao izazvati nepovjerenje nazočnih i javnosti. »Nicolas de Venderès: »Ne, u ovom mi se trenutku ne čini povoljnim podvrći je mučenju.« André Marguerite: »Trenutačno neprikladno.« Guillaume Erard: »Što bi nam koristilo prepustiti je mučenju kada već i bez toga posjedujemo posve dovoljno materijala da bismo je mogli osuditi. »Robert Barbarin:« Ja sam istog mišljenja. Moramo je još jedanput ljubazno opomenuti; ne bude li se ni tada pokorila, možemo postupiti strože.« Denis Gastinel: »Ne bi bilo svrsishodno primijeniti mučenje.« Aubert Morel: »Mišljenja sam da bi bilo sasvim dobro mučiti je, kako bismo saznali istinu koja se krije iza njenih laži.« Thomas de Courelles: »Pravilno bi bilo mučiti je. Zatim bismo je trebali upitati želi li se pokoriti odluci Crkve.« Nicolas Couppequesne: »Bilo bi pogrešno podvrći je torturi. Umjesto toga trebali bismo od nje ponovo zahtijevati da se pokori Crkvi. »Jean Ledoux: »To je i moje mišljenje.« Nicolas Loiseleur, svećenički špijun: »Zbog spasa njene duše držim korisnim da bude mučena! Prilagodit ću se međutim onom što odluče ostala gospoda.« Guillaume Hector: »Bez mučenja!«

Tako Cauchon opet nije mogao provesti svoju volju. Sveučilište u Parizu je uzelo sebi dosta vremena za donošenje odluke. Kako teolozi tako i pravnici došli su nakon dugih vijećanja do zaključka da je Ivana očigledni heretik. U klerikalnom pismu što je bilo upućeno engleskom kralju stajalo je da se Ivanin slučaj treba što je brže moguće okončati njenim spaljivanjem. Pismo je bilo potpisano: »Vaša ponizna kćerka, pariško sveučilište.« Bio je to sramni list u povijesti pariške Visoke škole pravnog i teološkog fakulteta! Pismo upućeno Cauchonu bilo je isto toliko strašno. U tom je podmuklom čovjeku sa svakim pročitanim retkom sve više rasla radost zbog približavanja cilju za kojim je težio od samog početka. U tom su mu pismu odavali priznanje i zahvaljivali na svemu što je učinio. Cauchon je 19. svibnja sakupio svoje prisjednike rekavši im da se Ivana treba još jedanput očinski opomenuti, nakon čega će se postupak moći okončati i izreći presuda. Potom su bili protumačeni članovi optužnice koje Ivana nikada nije priznala i koji se nisu mogli potkrijepiti nikakvim dokazima: Prikazanja što ih je Ivana doživljavala lažna su i potječu od zlih i đavolskih duhova Beliala, Sotone i Behemota.

Ivana se udaljila od prave vjere.

Ivana se vlada poganski i živi po poganskim običajima.

Ivana je izdajnica koja teži za prolijevanjem ljudske krvi.

Ivana je napustila svoje roditelje.

Ivana je svojim pokušajem samoubojstva pokazala da pogrešno shvaća slobodu čovjekove volje.

Ivana je svjesna lažljivica.

Ivana je vrijeđala svetu Katarinu i svetu Margaretu, te povrijedila svoju obvezu ljubavi spram bližnjega.

Ivana je prizivala zle duhove.

Ivana je šizmatičarka.

Paragrafi teološkog i pravnog fakulteta su po svojoj niskosti i gadosti ravni jedni drugima. Nakon što je ovim dokazano da je Ivana najopasnija poganka i najdrskija čarobnica što ju je moguće zamisliti, rekao joj je Pierre Maurice: »Draga Ivana, proces se bliži kraju,

vrijeme je da brižno pripazite što ćete reći«. Opet je morala podnositi nebrojena upozorenja. Rekli su joj da ako se ne pokorava Crkvi znači da se ne pokorava ni Bogu. Ivana je unatoč dugim mjesecima provedenim u zatvoru, oslabljena bolešću, teškim okovima i zlostavljanjima, duševno iscrpljena beskonačnim sudskim raspravama, ipak uspjela zadivljujućom snagom koja joj je pritjecala samo odozgo mirno i dostojanstveno odgovoriti:

»Budem li osuđena, čak i ako budem krvniku morala zapaliti lomaču i gledati kako gori snop granja stojeći usred plamena, neću reći ništa drugo, već ću se do svoje smrti čvrsto držati onoga što sam rekla tijekom procesa.«

24. svibnja došao je Jean Beaupère po Ivanu da bi je odveo iz njena zatvora. Trebala je kolima biti odvezena u Saint Ouen. Cauchon je sve brižljivo pripremio za svečano – teatralni prizor. Vijest o njenu izlasku iz zatvora u Rouenu brzo se širila gradom. Znatiželjno je mnoštvo ljudi nahrupilo na prilaze groblju koji su bili zaposjednuti engleskim vojnicima. Čitav je Rouen bio na nogama, ispunjen radoznalošću da napokon vidi zarobljenicu. Bile su podignute dvije tribine; na većoj je sjedio Henri Beaufort, nadbiskup Wichestera, rođak Henrika VI. koji još nikada nije pribivao sudskoj raspravi. U njegovoj su se blizini nalazili Luj od Luksemburga, biskup Trérouannea i kancelar engleskog kralja u Parizu, William Alnwich, privatni čuvar pečata i član velikog krunskog vijeća; tu su se još nalazili Jean de Mailly, biskup Noyona i naravno biskup Beauvaisa, te deset opata iz normandijskih samostana koji su sramno napustili posljednju utvrdu otpora i najzad neizbrojivi prisjednici.

Na drugu su tribinu doveli Ivanu; pored nje su zauzeli mjesto sudski pisari Guillaume Manchon i Bois-Guillaume, zatim Jean Massieu i kao treći sudski pisar Nicolas Taquel. Bilo je to prvi put u više mjeseci

da je Ivana izašla na danje svjetlo i udisala svježi zrak. Dobila je vrtoglavicu, drhtala je, ali se još nikada nije osjećala tako bliska Kristu i toliko povezana s njim. Ugledala je gomilu ljudi što su ih engleski vojnici grubo potiskivali natrag. Koliko je sve bilo drugačije prije dvije godine kada su joj svi oduševljeno klicali... Jasno je vidjela i taljige na kojima ju je čekao krvnik. Molila se:

»Gospodine, daj da ta kola
prođu mimo mene!«

Prolazeći kroz jedna mala vrata pogledala je svećeničkog špijuna Loiseleura koji joj je došapnuo kako će biti pošteđena onog najgoreg bude li obukla žensku odjeću i činila sve što joj kažu svećenici. K tomu joj je rekao da će, bude li poslušna, izmaći engleskom zatvoru i biti predana Crkvi. Cauchon je držao u ruci dvije različite presude koje je mogao upotrijebiti prema postojećim okolnostima. Oko tribina je vrvjelo od engleskih vojnika. Guillaume je ustao. Govorio je o Ivaninoj oholosti i nabrojao sve njene greške i nedostatke; čak je i kralja nazvao heretikom i šizmatikom. Jadna Francuska, – rekao je on – do današnjeg dana još nikada nismo vidjeli takva monstruma koji je pokušao osvojiti svoju zemlju uz pomoć jedne vještice! Ivana ga je ljutito prekinula žestokom reakcijom na njegove riječi:

»Ne govori tako o mom kralju,
on je najplemenitiji od svih
kršćana.«

Cauchon je naredio Jeanu Massieu: »Ušutkaj je!« Zatim je govorio o njenim zlodjelima. Ivani je uspjelo još jednom doći do riječi:

»Što se tiče moga pokoravanja
Crkvi, već sam kazala da se sve
što sam učinila i rekla treba
iznijeti pred Svetog Oca papu
kome se odmah iza Boga dobro –
voljno i posve pokoravam.«

Nakon tog njena novog protivljenja pročitao je Cauchon naglas presudu. Tada je Ivani opet prišao špijun Loiseleur i pokušao je umekšati svojim savjetima. »Ivana, učini što sam ti rekao, odjeni haljinu.« Ona nije odgovorila, ali je mumljala kako se Crkvi uvijek pokoravala. Cauchona koji još nije bio gotov sa čitanjem presude odjednom je prekinuo engleski svećenik Laurent Calot. Nije bilo posve jasno što je on rekao, ali očigledno je, kao i engleski vojnici, bio mišljenja da se spram Ivane postupa suviše blago. »Izdajniče!« doviknuo je biskupu. Ovaj je bio toliko uzrujan da je svoj spis bacio na pod i povikao kako ne želi više imati ništa s tim slučajem. Morao se umiješati engleski kardinal da bi ušutkao Calota. Ivana je uskliknula:

»Koliko se vi trudite natjerati
me da popustim!«

Publika je postala uznemirenom, jer Ivani nije bilo odobreno da njen slučaj ispita papa; ljudi su se naime prisjetili da je tijekom jedne već odlučujuće sudske rasprave bilo zaključeno da se slučaj još treba iznijeti pred papu. Cauchon se u međuvremenu opet sabrao. Upitao je engleskog kardinala što da učini. Ovaj je rekao: »Zahtijevajte od nje pokoru«. Činilo se da su se udaljili od prve pročitane presude. Guillaume Erard je naglas pročitao spis koji je sadržavao sve točke na koje je trebala priseći.
Ivana:

»Ne znam što znači priseći, molim
vas da mi to objasnite.«

Erard je tražio od svog prijatelja Massieua da joj to razjasni. Ovaj je pokušao izbjeći ispunjenje tog zahtjeva. Konačno je ipak rekao: »To znači da ćete biti spaljeni budete li se ogriješili o jedan od članova o kojima se tu radi. Savjetujem vam da apelirate na opću Crkvu u kojoj mjeri trebate ili ne trebate priseći na te članove.« Ivana je okrenula glavu. Ništa više nije shvaćala i nije slutila u kakvoj se opasnosti nalazi. Pokušala je što je bolje moguće držati se Massieuova savjeta.
Ivana:

*»Apeliram na opću Crkvu da mi savjetuje u kojoj se mjeri trebam zakleti ili ne.
Molim da se spis preda svećenicima kojima trebam biti izručena; budu li mi oni savjetovali da ga potpišem, učinit ću to.«*

Samo umaći Englezima! Ona je bila duboko uvjerena da je ne može osuditi samo crkveni sud. Cauchon je međutim zaurlao da mora smjesta priseći, inače će biti spaljena. A zatim je prijateljskim tonom nastavio: »Učinite što vam se kaže, pa ćete biti pušteni iz zatvora!« Nakon tog jasnog Cauchonova obećanja bila je spremna učiniti što su od nje tražili. Oni Francuzi koji su bili spram nje prijateljski nastrojeni dovikivali su joj neka pristane. U međuvremenu je glasnik engleskog kralja donio Cauchonu pismo koje je sadržavalo već utvrđenu formulu prisege. Od svega što se tada događalo nije Ivana zapravo ništa razumjela; tako nije mogla pravilno razumjeti ni što je na to željela reći. Na tribinama je nastao pravi metež. Englezi su bili gnjevni što im je njihov plijen trebao umaći i što se nije trebao odigrati sadistički prizor spaljivanja poganke. Englezi i Francuzi su jedni na druge bacali kamenje. Ivani je bio pročitan dokument koji je morala potpisati i od koga nije razumjela ni riječi. Licem joj se oklizнuo osmijeh, jer je vjerovala da će dospjeti u zatvor svećenika i da više nikada neće morati vidjeti engleske vojnike. Cauchon je naglas pročitao već ranije dogotovljeni dokument: Zgriješila si već zbog toga što si lažno tvrdila da si doživjela božanska prikazanja i očitovanja, nadalje zato što si obmanjivala druge, zato što si se bavila magijom i vračanjem, te zbog toga, jer si vrijeđala Boga i svece time što si prkosila zakonima Svetog pisma i kanonskim odredbama. Nakon što je dokument bio pročitan rekao je Nicolas Loiseleur: »Kakav veliki dan; ako Bog tako želi vaša će duša biti spašena.« Ivana:

»Sada me vi, crkveni ljudi, vodite u vaše zatvore kako se više ne bih nalazila u rukama Engleza.«

»Odvedite zatvorenicu onamo odakle ste je doveli«, naredio je Cauchon oštrim glasom. Dokument koji je ona potpisala (nije se smjela potpisati onim poznatim nam potpisom, već je morala ispod teksta staviti samo križić, vjerojatno zbog toga da bi se lakše mogla načiniti krivotvorina) odmah je zamijenjen drugim; bio je to dugi lažan tekst koji nikada nije dopro do Ivaninih ušiju i u kome je odobrila sve ono što je tamo pisalo. Taj je lažni dokument bio za nju poguban. Tako je Cauchon mogao dakako reći ogorčenu Warwicku:

»Ništa ne brinite, već ćemo je se mi dočepati.« Ivana je njegovom podmuklošću i prijevarom pala u klopku i pristala obući haljinu i stupiti pred crkveni sud. Obećanja što joj ih je dao nije dakako održao. Živci su joj bili do te mjere prenapeti da je u stari zatvor ušla histerično se smijući.

Cauchon je prekršio svoju riječ; Ivana se opet nalazila u svom dosadašnjem zatvoru. Jedina je razlika bila u tome što su joj u nazočnosti čuvara obukli haljinu, a kosu ošišali posve kratko. Ona je najprije vjerovala da je to samo privremeno stanje i da će uskoro biti prevezena u crkveni zatvor. Umjesto toga još je više porasla surovost čuvara koji su je tukli do krvi, a također je rekla da ju je jedan engleski mylord pokušao silovati. Zbog straha da će postati nevjerna svom pozivu oblijevao ju je znoj i osjećala je golem teret na srcu. Kada ju je sljedeći dan posjetio Cauchon, zatekao ju je opet u njenoj staroj muškoj odjeći. On je želio znati zašto je promijenila odjeću.

Ivana:

»Mušku odjeću pretpostavljam
ženskim haljinama.«

Cauchon: »Zašto si to učinila?«

Ivana:

»Zato što se niste držali onoga
što ste mi obećali, da ću naime
smjeti ići na Misu i pričestiti
se i da više neću morati nositi okove.
Niste li mi vi sami, vi, moji suci,
obećali da ćete me predati crkvenom

sudu, odvesti u crkveni zatvor i da će uz mene biti neka žena? Mušku sam odjeću obukla zbog toga, jer želim zaštititi svoju nevinost; noseći haljinu ne mogu se osjećati sigurnom, a okružena sam čuvarima koji me stalno vrebaju i žele silovati.«

Kada je Cauchon napustio dvorac i sreo Warwicka uzviknuo je: »Živjeli, budite bez brige, stvar je u redu!« Ivana je rekla Cauchonu da je zahvaljujući svojim glasovima čula kako je ono što je izjavila zapravo za osudu i kako nije trebala učiniti ono što je učinila. Spis koji joj je bio pročitan nije pravilno shvatila. Rekla je da je samo zbog strašna straha od lomače najzad potpisala bilo što.
Ivana:

»Svećenik na podiju lažni je svećenik; on govori mnogo toga što ja nikada nisam rekla.«

Cauchon je 29. ožujka sakupio četrdeset dva teologa i učenjaka na novom sastanku. Priopćio im je što se dogodilo. Ispričao je kako je Ivana nakon što je svečano prisegla na sve što su od nje tražili, ponovo čula svoje demonske glasove i opet obukla mušku odjeću. On je međutim spomenuo da su je u zatvoru tukli i pokušavali silovati i da joj nije bio na raspolaganju nijedan drugi način zaštite. Cauchonu su povjerovali na riječ i jednoglasno odlučili da se Ivana preda svjetovnom sudu.

1. ožujka, tijekom petog saslušanja, upitao ju je Cauchon da li su joj njeni glasovi rekli da će biti oslobođena iz zatvora.
Ivana:

»Pitajte me to za tri mjeseca, tada ću vam odgovoriti.«

Na taj dan tri mjeseca kasnije bila je oslobođena svog zemaljskog života. Toga dana oko pola sedam ujutro ušao je Massieu u njenu ćeliju kako bi joj priop-

ćio da se oko osam sati mora naći na starom sajmištu pred svojim sucima gdje će joj biti izrečena nova presuda. Zatim su došla k njoj dva redovnika, Martin Ladvenu i Jean Toutmouillé koji su je trebali pripremiti na smrt. Duševno i tjelesno izmučena djevojka odgovarala im je na sva pitanja; nije više bila sposobna ni za kakav otpor. Kada joj je Martin Ladvenu priopćio da treba biti živa spaljena, počela je plakati i jecajući govorila:

»Oh, kako se strašno, kako
okrutno sa mnom postupa! Ah,
danas će moje tijelo koje
nikada nisam obeščastila,
progutati plamen i pretvoriti
ga u pepeo! Ah, radije bih
dala sebi sedam puta odrubiti
glavu nego se dala ovako
spaliti! Ah, da sam barem
bila pod paskom ljudi Crkve,
a ne mojih neprijatelja, nikada
ne bih tako loše završila.
Pred Bogom, najvišim sucem,
optužujem svoje čuvare i ljude
koji su ih puštali k meni
izlažući me tako napadima i
nasilju!«

U tom je trenutku došao Cauchon. Ivana je držeći se ponosno i hrabro poput amazonke, te pokazujući svojom tanašnom rukom na njega, svoga krvnika, rekla onim svojim nekadašnjim jasnim, odvažnim glasom:

»Biskupe, vi ste taj koji
će me ubiti!«

Taj je licemjer zakriještao kako ona mora umrijeti, jer nije održala obećanje i zato što je opet pala u svoje stare zablude. Kada je Ivana među njegovim pratiocima prepoznala Pierrea Mauricea upitala ga je:

»Gdje ću biti danas navečer?«

On je odgovorio: »Zar se ne usuđujete vjerovati u Gospodina?«
Ivana je nato rekla:

»Milošću Božjom bit ću
u raju.«

Sada se napokon smjela ispovjediti i pričestiti. Jacques Le Camus ju je pruživši joj hostiju upitao: »Vjerujete li da je to tijelo našeg Gospodina?« Ona je odgovorila potvrdno dodavši da je Gospod Bog posljednji koji je može spasiti i da želi primiti njegovo tijelo. »Vjerujete li još uvijek u svoje glasove?«
Ivana:

»Ne vjerujem više ni u što
drugo nego u Boga.«

Točno u osam sati skinuli su joj okove i obukli dugu žutu haljinu. Na glavu su joj stavili kapu koja je bila nalik mitri i na kojoj je pisalo: »Poganka, pristaša idolopoklonstva, odmetnica koja se uvijek iznova vraća starim grijesima.«

Ivana se mirno popela u kola; činilo se kao da se već rastala s ovim svijetom. Njen se duh već udaljio. Čula su joj se još jednom na trenutak vratila ovoj zemlji, jer joj se tamo uz rub puta bacio pred noge i vrišteći je molio za oproštenje ispovjednik Loiseleur, isti onaj koji je mjesecima imao ulogu da svojom lažnom službom zapravo izmami njeno priznanje. Na njenom licu oblivenom kapljicama znoja otvorile su se nježne usne – na kojima su se čitale bol i patnja – da bi tiho izgovorile riječi:

»Gospodine, oprosti mu!«

A tada je krenula dalje putem koji ju je vodio do njena kraja. Još je samo uspjela prošaptati:

»Isuse, Isuse!«

Svoj je pogled kao nekada u borbi upravila prema gore. Bila je blizu Gospodinu. Usta su joj šaputala riječi:

»Neka bude volja Tvoja, ne moja.«

Osjećala je da je u svojoj nutrini uvijek ostala odana Njegovu nalogu i s radošću Mu žrtvovala svoj život. Izlazeće je sunce obgrlilo njen uzvišeni lik; sjala je pod svjetlosnom zrakom Stvoritelja koji ju je željno očekivao tamo ponad zlatnih ljestava što vode do neopisivih krasota, u Njegovo kraljevstvo.

Pogovor

Što se više osvrćem unatrag na sudbinu i vremensku epohu Jeanne d'Arc i što se više zadubljujem u njen život, to jasnije i snažnije u meni raste i duhovna slika Thérèse iz Lisieuxa. Thérèse je unatoč potpuno različitim svjetskim situacijama, osobnim prilikama i vremenskom rastojanju od petsto godina koliko dijeli ta dva lika, osjećala već od najranije mladosti golemu sklonost spram Jeanne d'Arc i snažnu unutarnju povezanost s njom. Još u svom samrtnom času, u svojoj najvećoj iznemoglosti i duševnoj nevolji, izmučena najjačim bolima, bila je od čitave svoje okoline, čak od vlastite sestre, podvrgnuta pravom saslušanju o njenim duševnim osjećajima i doživljajima, tako da je posljednjim naporom još uspjela izgovoriti sljedeće riječi: »Osjećam se kao Ivana Orleanska pred svojim sucima.«

Usprkos životnim prilikama što su ih te dvije neobične žene morale izvana gledano – oblikovati na posve različite načine, u njihovoj nutrini ipak postoji čvrsta duhovna povezanost, takav sklad da mi se čini da se karmelićanka može promatrati kao duhovna kći Ivane Orleanske.

Thérèse je na začuđujući i divljenja vrijedan način uspjela Ivanine karakterne crte razviti do savršenstva. Svaka od njih posjedovala je golemu snagu ljubavi i nesebičnu spremnost na žrtvu koja je postala stalnim izvorom njihove ustrajnosti, kako bi postigle željeni cilj koji se nije sastojao ni u čemu drugom nego da izvršavaju Božju volju. Za to im nijedna cijena nije bila previsoka. Kao što njih dvije čine paralelu po glavnim crtama, tako se u njih javlja srodnost i u malim stvarima. Ivanu je oduševljavala sjajna bojna oprema, a Thérèse je kao dijete bila iskreno ushićena šarenim svilenim vrpcama. U obje su obilno tekle suze. De Perceval de Boulainvilliers pisao je 21. lipnja 1429. godine

milanskom vojvodi Philippeu-Marii Viscontiju: »Ta mlada djevojka savršene elegancije malo govori, pokazuje kako svojim riječima tako i svojim djelima izvanredni oprez. Ona posjeduje mio ženski glas, malo jede, a još je uzdržljivija u uživanju vina. Dobro se osjeća na konju i pod bojnom opremom, cijeni vitezove, pomalo se plaši ophođenja s velikim brojem ljudi, pušta suze obilno teći, pokazuje vedro lice, a u nošenju oružja i upravljanju njime pokazuje takvu otpornost i snagu da može izdržati cijeli dan i cijelu noć čitava u oklopu bez trenutka odmora.« Koliko je samo i Thérèse plakala! Ali od njene četrnaeste godine, nakon onog doživljaja na Božić 1886. nije više niz njene obraze potekla nijedna suza.

Obje su bile obdarene nečuvenom Božjom milošću; obje su ponizno podnosile nametnute im kušnje. Njihov je najuzvišeniji osjećaj bila ljubav i poslušnost spram Boga i spram Krista. Za Thérèse je njen vlastiti otac bio »njen kralj« i uzor nadzemaljskog Oca; Ivana je bila odana francuskom prestolo- nasljedniku, jer je osjećala da je to volja Boga koji je tu da nas uči pravednosti. Ona se željela poput Davida boriti za slobodu i čast.

Obje su bile prožete najdubljom ljubavlju spram bližnjega. U euharistiji su našle najveću utjehu i neiscrpnu snagu. Obje su čvrsto vjerovale u svoju misiju. Razvoj njihovih karaktera sve do najveće plemenitosti mogao bi se izraziti riječima heroine iz Domremyja: »Ja mogu trpjeti« i riječima karmelićanke: »Ja želim trpjeti.« Čovječanstvo pritisnuto moralnim problemima crpi u karmelićanke beskrajnu snagu; a onima koji životare potlačeni i ugnjetavani ulijeva uvijek novu nadu i hrabrost ona mlada djevojka kojoj je uspjelo ujediniti jedan rascijepljeni narod i osloboditi ga tlačitelja. U objema je gorio sveti plamen koji ih je naposljetku progutao. Danas se one na visokim stupovima uzdižu sve do čistih sfera nepomućena sklada.

Bibliografija

Frantz Funck-Brentano: Jeanne d'Arc
Ida Friederike Goerres: Johanna
Jean Grimod: d'Arc a-t-elle été brulée?
Gabriel Hanotaux: Jeanne d'Arc
Otto Hophan: Anđeli
Msgr. Le Nordez: Jeanne d'Arc
Charles Péguy: Le mystère de la charité de Jeanne d'Arc
Régine Pernoud: Dans les pas de Jeanne d'Arc
Régine Pernoud: Vie et mort de Jeanne d'Arc
Régine Pernoud et
Mireille Rambaud: Telle fut Jeanne d'Arc
Edouard Schneider: Jeanne d'Arc et ses lys
Sven Stolpe: Djevojka iz Orleansa

Pisac ove knjige Carl Julius Abegg napisao je svojevremeno knjigu o svetoj Maloj Tereziji, koja je osvojila mnoge čitatelje.

Na istraživanje života Ivane Orleanske i na pisanje ove knjige potakla ga je upravo sveta Mala Terezija koja je često pri svojim meditacijama usmjeravala svoje misli Ivani Orleanskoj.

Ivana je potaknuta Božjim Duhom predvodila Francuze u oslobađanju od engleske dominacije. Predvođena nutarnjim glasovima postigla je velike pobjede.

Konačno je izdajom uhvaćena i utamničena od Engleza. Pod pritiskom engleske politike protiv nje je montiran sudski proces. Optužena je za čarobnjaštvo i kažnjena kao vještica.

Kasnije je proces revidiran. Ivana je proglašena nedužnom a Crkva ju je proglasila blaženom i svetom.

Njezin herojski i svetački lik svijetli i danas, ne samo Francuzima nego i svim Europljanima u borbi za istinu, pravdu i slobodu duha.